

Economic bg
ИКОНОМИЧЕСКИЯТ САЙТ НА БЪЛГАРИЯ

ГОДИНА III

бр. 7 (27)

www.economymagazine.bg

ИКОНОМИКА

www.economymagazine.bg

брой 27 / юли 2013 г. / цена 5 лв.

ИКОНОМИКА

Усмиряването
на тока

Пенсионна
реформа
без край

Мисия
до Марс

На покупки
със смартфон

Стив Ханке:

Запазете плоския данък

BRAND PR

PR • РЕКЛАМА • КОНСУЛТАНТСКА ДЕЙНОСТ

Истинската връзка!

www.brandpr.bg

ADD COLOUR TO YOUR WORLD

We fly to more countries than any other airline.
We are Turkish Airlines, we are globally yours..

Globally Yours

TURKISH AIRLINES

Списание „Икономика“
София 1463
бул. „Витоша“ 72
Телефони: (02) 852 9696
(02) 852 9699
e-mail: office @ economymagazine.bg

ИЗДАТЕЛ
„СТАНДАРТ ФИНАНС“ АД
ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
ЮЛИЯНА ТОМОВА-ТОДОРОВА
ОПЕРАТИВЕН ДИРЕКТОР
ТАТЯНА ШУНЕВА
ГЛАВЕН РЕДАКТОР
НЕВЕНА МИРЧЕВА
СЧЕТОВОДСТВО
СОФИЯ СТРЕЛКОВА
РЕКЛАМА И МАРКЕТИНГ
ВЕСЕЛИНА КЪРТЕВА
ТЕОДОРА ЧАКЪРОВА
ЮЛИЯНА ВАСИЛЕВА
РЕДАКТОР
ТАТЯНА ЯВАШЕВА
АВТОРИ
АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ
АТАНАС ХРИСТОВ
БЛАГОВЕСТА КИРИЛОВА
ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ
СВЕТЛАНА ЖЕЛЕВА
ДИЗАЙН
АНТОН КОВАЧЕВ
ФОТО КОРИЦА
WWW.CATO.ORG
ПЕЧАТ
АМИАНС ПРИНТ
РАЗПРОСТРАНЕНИЕ
„СТАНДАРТ НЮЗ“ АД

8 ТЕМАТА
Усмиряването на тока

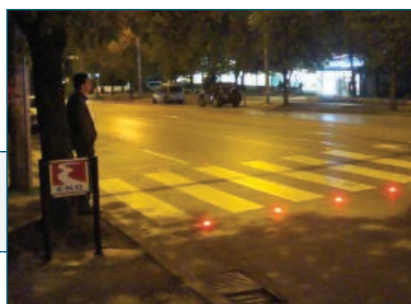
22 ИНТЕРВЮ
Проф. Стив Ханке:
Запазете плоския данък

28 ФИНАНСИ
Евро плюсове за Латвия

30 СЕИЗМОГРАФ
Проф. Ставри Ставрев:
Турция търси ново равновесие

33 ПОРТФЕЙЛ
В търсене на добри проекти

34 ТЕНДЕНЦИИ
Е-управление на куц крак

38 СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА
Пенсионна реформа без край

42 РАЗВИТИЕ
Ираван Хира: Търсим
продукта на новото десетилетие

46 РЕЦИКЛИРАНЕ
Закон като камъче в обувката

48 СИНЕРГИЯ
Скандинавските фирми търсят
дългосрочни партньорства

50 ЗНАНИЕ
Акад. Кирил Боянов:
Мускули или сиво вещество

54 НОВ-ХАУ
Колко е лесно да бъдеш победител

58 АГРО
За меда и жилото

66 СЕКТОР
Защитаваме марката
„българско розово масло“

68 СТАРТИРАЩ БИЗНЕС
Природата зове

72 ТЕХНОЛОГИИ
Бизнес софтуерът става по-достъпен

75 МРЕЖА
На покупки със смартфон

78 РЕГУЛАЦИИ
Идва ли краят на роуминга в ЕС?

80 СКОРОСТ
Бляскавият рекордьор

82 КОЛЕЛА
Практична товароносимост
83 - Caddy навъртя 30

84 АЕРО
Мисия до Марс

88 БОГАТСТВО
Звезди инвеститори

92 БИОГРАФИИ
Желязната лейди
на Австралия

96 МАРКАТА
Не просто чанта, а Birkin

100 ГАЛЕРИЯ
Тайнство на
неповторимостта

102 ПСИХОЛОГИЯ
Шопинг манияци в мрежата

104 МОДА
Време за мъже

107 ПОЧИВКА
Royal Castle -
релакс сред лукс

108 ПОСОКИ
Виена - мярка за стандарт

112 ТОНУС
Ваканция за тялото
и духа с ЛъкиФит

114 ПЪТЕШЕСТВИЕ
Нова Каледония -
френският рай

118 СПОРТ
Футболни страсти в пустинята

Високо напрежение

Цените на енергията станаха причина за февруарските протести, които отприщиха събития, клатещи гържавата и до днес. При високите температури позабравихме за високите сметки за ток, смразявали и едновременно разгорещавали страстите няколко месеца по-рано. И с 5% да падне цената на енергията, това ще е като капка в океана на ниските доходи.

А енергетиката плаче за сериозна реформа из основи. Необходимите мерки са много и те засягат производството, разпределението, продажните цени, износа, регулациите, либерализацията на пазара. Въобще – няма подсфера в енергетиката, в която не са необходими сериозни промени, но правени не „на парче“ с цел да се запуши поредна пробойна, както досега, след което веднага се отваря нова. Експертите настояват за цялостна и дългосрочна стратегия за управление на сектора, която да гарантира стабилност, предсказуемост за бизнеса и справедливи крайни цени. Защото икономиката, а и джобът ни, е като скачен съд с енергийната система и от функционирането на едната зависи другата. Вижданията на участниците в енергийния пазар за бъдещето на сектора ви предлагаме във водещата тема на броя.

Свой поглед за развитието на страната ни дава и проф. Стив Ханке. България трябва да се справи с корупцията, тя е основен двигател на бедността и безработицата, казва „бащата“ на валутния борд в специално интервю за нашето издание.

През ваканционния юли не сме забравили и традиционните летни теми, които да помогнат за „изпускане на парата“ – пътешествие до синия рай на Нова Каледония, мисия до Марс, навлизането на мобилните разплащания, историята на най-богатата дама в света, мода и развлечения.

Приятно четене!

НЕВЕНА МИРЧЕВА
главен редактор

Нови точки за финансиране на малки фирми

Микрофинансираща институция ДЖОБС (МФИ ДЖОБС), дъщерно дружество на Българска банка за развитие, разшири мрежата си от офиси. През юни бяха открити нови представителства в Пловдив, Бургас и Плевен.

До момента МФИ ДЖОБС разполагаше с бизнес мрежа от близо 40 посредници на територията на цялата страна, както и с три собствени офиса – в София, в Шумен и в Нова Загора. Бизнес мрежата от посредници е изградена в по-малки населени места, в които има по-труден достъп до финансиране за най-малките фирми.

МФИ ДЖОБС отпуска кредити и лизинг на микро и малки фирми до 25 000 евро за закупуване на техника, финансиране на инвестиционни

проекти, както и заеми за оборотни средства. Сроктът за погасяване на инвестиционното финансиране е до 5 г., а на оборотните кредити – до 2 г. Погасителните вноски и гратисният период се договарят според индивидуалните нужди и прогнози за паричните потоци на всяка фирма.

От стартирането на дейността си през 2011 г. досега дъщерното дружество на Българска банка за развитие е отпуснало над 250 кредита и лизинга на обща стойност

над 7 млн. лв. До края на 2014 г. от МФИ ДЖОБС очакват да финансират общо над 600 микро и малки фирми в общ размер над 20 млн. лв.

Видеоконкурс за млади предприемачи

Институтът за пазарна икономика обяви конкурс за кратко видео на тема „Предприемачът като откривател“. Конкурсът е насочен към младите, като участниците трябва да са на възраст 15-28 години. Участниците имат пълна свобода по отношение качеството, съдържанието и посланието на видеото. Наградите за победителите са съответно 1000, 500 и 300 евро за първите трима. Крайният срок е 30 септември. Победителите ще бъдат избрани от авторитетно жури, а наградите ще бъдат раздадени на събитие в края на годината.

Обвързват учебните програми с нуждите на бизнеса

Още от есента на тази година в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) може да се въведе тестово Информационната система за оценка на компетенциите (ИСОК), разработена от Националния център за оценка на компетенциите към Българска стопанска камара (БСК). Тази договорка е част от меморандум за сътрудничество между двете институции, подписан от изпълнителния председател на БСК Божидар Данев и ректора на СУ проф. Иван Илчев. С подписването на документа за първи път в нашата страна ще започне процес на обвързване на учебните планове на бакалавърски и магистърски програми на Софийския универси-

тет с резултатите от проекта на БСК за идентифициране на търсените от работодателите компетентности и т.нар. „меки умения“ по длъжности и специалности.

Българската стопанска камара и Софийският университет ще обединят усилията си за подготовка и изпълнение на съвместни проекти. Специален акцент в дейността ще бъде организирането на стажове и учебни практики за студентите на висшето училище. Предвидени са съвместни дейности при организирането на квалификационни и преквалификационни курсове, както и тестване и валидиране на инструментите за оценка на компетенции. **И**

Изпълнителният председател на БСК Божидар Данев (вляво) и ректорът на СУ проф. Иван Илчев подписаха меморандум за сътрудничество

Обмяна на Валуту

Обменяйте валута при преференциални условия

Възползвайте се от нашите изгодни условия за обмяна на валута. При нас можете да разчитате на удобство, сигурност и конкурентни курсове. Запознайте се с най-новото ни атрактивно предложение за сделки в следните валути:

RON – Румънски леи
TRY – Турски лири
RUB – Руски рубли

За суми над 5000 валутни единици (RON, TRY), както и 50 000 (RUB), банката предлага преференциални курсове.

Усмиряването на

ТОКОВА

*Енергетиката е във финансов срив,
започва ново пренареждане на интересите
с цел намиране на разумен баланс*

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

а правиш промени в българската енергетика е също толкова опасно, колкото и да отвориш електрическото табло и да се заемеш с ремонт, без да си електротехник. Нужно е отлично познаване на цялата система, за да не предизвикаш токов удар. Но кой може да изчисти авгиевите обори

от проблеми, които колкото повече уж се решават, толкова повече стават. В момента енергетиката е във финансов колапс, който към следващия отоплителен сезон е напълно вероятно да прерасне и в технически.

Високата цена на тока изкара българите на масови протести през февруари и се превърна в препъникамък кабинетът „Борисов“ да го-

върши мандата си. През юни хората пак се вдигнаха на крак в цялата страна, поводът не бе цената на електроенергията, а... назначенията на новия кабинет. Заваляха искания за оставки, исканията бързо нараснаха, но, разбираемо, поради топлото за сезона време, токът така и не стана акцент в претенциите на уличните протести. Правителството обаче с рехавата

подкрепа на парламента се зае с амбициозната задача

да сложи ред в системата

И като стъпка номер едно смени състава на Държавната комисия за държавно и водно регулиране, начело с нейния председател, а след това продължи с кадрови промени във високите етажи на енергетиката, в това число АЕЦ и НЕК. Управляващите решиха, че има начин от 1 юли токът да поевтинее поне с 5%, и тръгнаха да търсят варианти как това да стане. Новият министър на икономиката и енергетиката Драгомир Стойнев прие задачата присърце и започна да пренарежда сложния енергиен пазел. За да „отпуши износа“, предложи таксите върху експорта на електроенергия да се намалят възможно най-бързо и от 34 лв. да станат около 10 лв. за мегават. Експортът на произведената у нас електроенергия през последните месеци е спаднал около 8-10 пъти спрямо миналогодишните нива и в момента страната е транзитна зона за ток, идващ от Румъния, Сърбия и Македония за Гърция и Турция. От неосъществения износ до момента България е загубила 1.5 млрд. лв., твърди министърът. След редица срещи с производители, индустриални и битови потребители и той стигна до извода, че всички по веригата трябва да направят разумен и възможен компромис, за да се балансира електроенергийната система на страната. Но как, когато дружествата от сектора искат по-високи цени, консуматорите настояват за по-евтин ток, а цялата енергийна система издъхва поради декапитализация? Според потребителите цената на тока в България е висока. Справките обаче сочат, че тя е най-ниска в Европейския съюз. Спрямо доходите на населението обаче,

електроенергията у нас е относително най-скъпа

Въпросът тогава опира до това как да увеличим доходите, казват от енергийния сектор.

Потребителите нямат време да чакат да мине кризата и доходите им да нараснат и затова са категорични, че цената трябва да падне. От енергетиката контрират, че ниската цена е като бомба с часовников механизъм, която всеки момент може да взриви цялата система. Много мощности, слабото потребление и задължителните договори за изкупуване, които ценово тежат,

вързват здраво възела. Ако имаше силно потребление обаче, мрежата нямаше да издържи, но при натиска за сваляне на цените никой не ще да отваря дума за инвестиции в мрежата. Инвестиции ли? Правени са само ремонти на хартия, а не инвестиционни разходи, констатира министър Стойнев и предупреди, че ни грози опасност от режим на тока. Всички държавни фирми са >

задължени една към друга, всички производители на ток имат неразплатени сметки, защото няма свежи пари в системата. Започнат ли да фалират, влизаме в лош сценарий.

Консумацията на индустрията в България е 30% от общото потребление на ток, населението изразходва 39%, а сектор услуги и търговия - около 41%, изчислиха от Българската федерация на индустриалните енергийни консуматори. По техни данни в последните години

консумацията на ток от индустрията се свива

като за 2008-2012 г. спадът е с 30%, а битовото потребление расте с около 3-5% годишно.

36% от средствата в енергетиката отиват за зелен ток. В същото време той формира едва 13% от общото производство на енергия в страната. В абсолютни суми това прави 1,239 млрд. лв.,

които трябва да бъдат платени от всеки български гражданин и всяка фирма, изчисли служебното правителство. На АЕЦ „Козлодуй“, която осигурява 39% от нужното количество енергия за страната, се падат едва 17% от общите разходи.

С промени в два закона парламентът одобри от цената за пренос на електроенергия да отпадат добавките за „кафява“ и „зелена“ енергия и да бъдат включени в цената на общата енергия като спешна мярка за поевтиняване на тока за крайни потребители. Отпадането на зелената добавка от такса пренос е с цел в кратък период от време да се възобнови износът на електроенергия. НЕК ще закупува ток първо от евтините производства - АЕЦ „Козлодуй“ и „Марица-изток 2“, а от когенерация - след като се задоволи потреблението от евтините източници. За всеки ценови период ДКЕВР ще определя пределна стойност на разходите на оператора на електропреносна-

та мрежа за купуване на количества за студен резерв въз основа на тръжна процедура, предвижда друга поправка.

Приемането на промените в ценообразуването на тока ще настъпи големи интереси и ще започне огромен натиск срещу парламента и правителството, посочи министърът на икономиката и енергетиката Драгомир Стойнев. Той призова депутатите да не се поддават на натиск, а да мислят за хората, тъй като става въпрос за интереси за стотици милиони.

Дали да се намали цената и да ликвидираме енергетиката, или всеки

да посочи точните си разходи, но и да ги оптимизира

за да може да се получи баланс в системата и в крайната цена – така председателят на парламентарната комисия по енергетика Рамадан Аталай обобщил задачата с много неизвестни, която трябва да се реши. Като една от стъпките във вярната посока, той предлага производителите на зелена енергия да я консумират първо за собствени нужди, да продават остатъка и да не ползват по-евтин ток от общия микс. Според него трябва в най-кратък срок да се изработи нова стратегия за енергетиката.

В плановете влиза промяна в Закона за енергетиката, свързана с Държавната комисия за държавно и водно регулиране, информира Явор Кулюмджиев, зам.-председател на енергийната комисия. Има идея ръководството на регулатора да се избира от парламента, за да се постигне независимост на ДКЕВР. Планува се създаването на обществен съвет към регулатора. Промените ще се направят скоро, обеща Кулюмджиев. Той е на мнение, че към момента няма как Българският енергиен холдинг (БЕХ) да бъде закрит, тъй като е единственият субект от държавната енергетика, който може да получава кредити. Холдингът е сключил договори за мостово финансиране с няколко банки. Нужен е

оборотен капитал и на този етап няма възможност тази структура да се закрие, въпреки че с pogodben акт ще се спестят някакви разходи. Според него в сегашната ситуация

всеки трябва да отстъпи

за да може да има развитие. Затова ще започнат разговори, на които да се обсъдят отстъпките, които биха могли да понесат както кондензационните централи, така и ВЕИ секторът. Индустриалното потребление също трябва да поеме част от тежестта, за да може да се успокои битовото потребление, смята Кулюмджиев. „Дори да постигнем само задържане на цената, това ще е доказателство, че сме били успешни в предприетите промени”, уверява той.

Досегашният модел за стимулиране е само чрез начисляване на всички разходи в крайната цена на тока, а трябва да има възможнос-

ти за използване на различни механизми за финансово подпомагане на инвестиционния процес – например чрез освобождаване от данък печалба. Разходите, произтичащи от политическите решения, свързани с дългосрочните договори с американските централи, правилата за насърчаване на комбинирана енергия и на ВЕИ да бъдат извадени от механизма за определяне на крайната цена на тока за битовия или за стопанския потребител, като се прилагат политическите инструменти, използвани в други страни, настоява Валентин Терзийски, зам.-председател на Асоциацията на топлофикационните дружества. Според него

дългосрочни договори за изкупуване

на електрическа енергия с фиксирани цени и с гържавна гаранция не съществуват никъде в Европа, такива договори обаче имат „Марица изток – 1” и „Марица изток –

3”. Направени са през 1999 г. с цел да бъдат модернизирани съобразно екологичните стандарти. От тези дружества като печалба за гържавата под формата на дивиденди са отчислени 1.380 млрд. лв. през периода 2009-2012 г. По данни на американския инвеститор AES централата струва 1.3 млрд. евро. Простите изчисления показват, че сме могли за 8 години сами да си я построим, а не за 15, за колкото са дългосрочните договори. Освен това по европейските правила нямаме право да осигуряваме конкурентни предимства на отделен търговски субект, казва още Терзийски.

Българската енергетика се управлява непрозрачно, има усещане за корупция, конфликти на интереси и зависимости между политически и икономически лица. Това са констатациите в докладите на Европейската комисия и Световната банка, представени наскоро. Експертите препоръчват цялостна реформа в сектора и >

НОВИ ПАЗАРИ ЗА БЪЛГАРСКИЯ БИЗНЕС

С КРЕДИТ ЗА РАЗВИТИЕ

БЪРЗО ОДОБРЕНИЕ • ДЪЛЪГ СРОК НА ПОГАСЯВАНЕ • ДО 2 ГОДИНИ ГРАТИСЕН ПЕРИОД

Инвестиционен кредит **ЗА РАЗВИТИЕ** е финансов продукт на Българска банка за развитие. Създадена с единствената цел да насърчава и подпомага развитието на малкия и среден бизнес и експортно ориентирани компании от всички отрасли в България, Българска банка за развитие предлага инвестиционни кредити, кредити за оборотни средства, рефинансиране, овърдрафт и преференциални

условия за членовете на браншови организации, с които банката има сключени партньорски споразумения. Повече за кредит **ЗА РАЗВИТИЕ** и другите продукти на ББР на:

☎ 0700 11 227
WWW.BBR.BG

БЪЛГАРСКА БАНКА ЗА РАЗВИТИЕ

спешни промени в работата на ДКЕВР. Неефективното управление на енергийните предприятия и дългосрочните договори на принципа „купуваш скъпо или плащаш“ водят до загуби от 2 млн. лв. на ден. До момента Националната електрическа компания е натрупала дълг от над 2 млрд. лв. и това е малка част от проблема, става ясно от докладите.

България има свръхпроизводство на ток и дори да повиши износа, не може да осигури пазар на цялото производство. Квотите на отделните производители се раздават не с цел постигане на най-ниска цена, а според икономически интереси, сочат констатациите. Затова Европейската комисия и Световната банка препоръчват обстоен анализ и закриване на неефективните и неекологичните мощности. Препоръчват да бъдат преразгледани и договорите за дългосрочно изкупуване с топло-централите „Марица изток -1“ и „Марица изток - 3“, с ВЕИ производителите.

Според експертите от Европейската комисия българската икономика е четири пъти по енергоемка, а според Световната банка

61% от българите са енергийно бедни

и едва 12% от тези, които имат нужда, получават някаква държавна подкрепа. През 2003 г. държавата е помагала на 542 хил. души, докато през 2010 г. помощи получават 255 хил. души. Двата доклада препоръчват да се определят нови критерии за отпускане на енергийни помощи и те да бъдат увеличени.

През годините на прехода държавният интерес твърде щедро е бил пренебрегван и всичко е вкарвано в сметката на потребителите. Никой от играчите не би искал да отстъпи от вече завоювани позиции. В тази сложна ситуация няма как държавата да не се намеси. Трябва обаче да се действа с хирургическа прецизност. И, както казва гревнокитайският военен стратег Сун Дзъ, недопускането на грешки прави победата сигурна.

Йордан Костадинов,
бивш директор на АЕЦ "Козлогуй":

Промените да се правят с премерена стъпка

Българската енергетика е в колапс. До това не се стигна вчера или днес, а е следствие на дълъг процес. Вече над 20 години тя върви стремглаво надолу, но в последните 3-4 години се срива окончателно. Много се лъжем, ако си мислим, че държавата не бива да има никакво отношение към производството и икономиката. Политиците от другите европейски държави винаги са лобирали за своите икономики и за конкретни компании, но да сте видели български политик да отиде в чужбина и да отстоява конкретни интереси на български фирми?! Когато бях изпълнителен директор на АЕЦ „Козлогуй“, американски посланик у нас беше г-жа Ейвис Боулън. Лично тя няколко пъти ми се е обаждала. И ако има български посланик, който да е правил подобно нещо, ще му дам специална награда.

Високите такси за износ убиха възможностите за експорт. Свиването на икономиката плюс непосилните такси направиха така, че всичко да се срине. Идеята беше тези пари да отиват за нуждите на НЕК. Другото е, че не успяхме да реформираме енергетиката, тъй като това е единственият сектор, в който има толкова много политика. Грешка беше, че НЕК се дублира с БЕХ, това са паралелни структури. БЕХ бе създаден, за да може да се концентрират паричните потоци, целта беше те да минават от едно място, за да се контролират по-лесно от политиките, същевременно тъй това им дава възможност и за злоупотреби. В енергетиката онова, което планираме днес, реално ще берем плодовете му след 10-15 години. Но всяко ново правителство си мисли,

че с появата му започва нова ера в енергетиката.

България има нужда от голям инфраструктурен проект, който да завърти икономиката, но не мислете, че това са магистралите. Нужно е нещо като АЕЦ „Белене“, там вече сме вкарали около 3 млрд. лв. и ако се откажем от проекта, ще дадем поне 3 млрд. лв. неустойки. И ще сме платили цената на завършената централа. Ако оттук насетне привлечем инвеститор, българската страна може да не плати и стотинка, а съоръжението да бъде изградено. Голяма икономика с малки компании трудно става. Малките трябва да гравитират около нещо голямо, а друга готовност освен втора атомна засега няма. Цо се отнася до продажбите на ток за граница - всичко е въпрос на цена и на търсене. Италия внася около 6 хил. мегавата на час и то главно от Западна Европа, защото и ние да не се борим за този пазар. Турция също може да се възползва от нашия ток. У нас има много неефективни енергийни мощности и нова АЕЦ може да означава голяма част от тях да преустановят дейност и сега те със зъби и нокти се борят срещу такъв сценарий.

По време на правителството на Иван Костов от 1997 до 2001 г. цените на тока също се натискаха и енергетиката беше започнала да се декапитализира. Икономиката има неумолими закони. След протестите започна поредица от политически решения, които нямат икономическа логика. Но за да има прозрачност в ценообразуването, трябва да имаме много здрав и компетентен регулиращ орган. Разходите на всяка компания трябва да се гледат под лупа при какви

цени са правени, да се прецени какви са действителните инвестиции. ДКЕВР в сегашния си състав страда от недостиг на достатъчно специалисти, нейните комисари и експерти нямат физическата възможност да „огреят“ цялата енергетика. Но и самите компании не са достатъчно обективни в цените за ремонти, поддръжка, инвестиции и във всички други разходи. Те винаги искат повече, но ролята на регулатора е да ги сложи на място, а не да ги убива. ДКЕВР трябва да намери баланса и да им даде възможност да живеят и да се развиват. Комисията концентрира твърде много информация и може да взема наистина информирани решения. Там прецизно може да отсеят кои разходи да бъдат признати. Това е многостранен процес, в който участват електрогенериращите компании, регулиращият орган... Но по командно-административния метод да се каже каква ще е цената – това не е пътят. Би било

”
Цената на тока не
бива да се определя
по командно-
административния
метод

”
временно решение със силен негативен ефект, който ще е налице след определен период.

Хора, които нямат понятие от енергетика, бяха сложени на отговорни позиции. След една година в

управлението те започват да си мислят, че са научили всичко за отрасъла. Добре е да се знае, че зелената енергия винаги трябва да върви с компенсиращи мощности. Но това се изпуска у нас и затова цялата енергетика в момента е като тюрлогювеч.

България няма готовност да покрие европейските изисквания към електроенергийния пазар. Трябва да ни се дадат отсрочки от сроковете, които са ни поставени от ЕС. А и дори да ги спазим, последиците за страната ще са много тежки. Националният интерес изисква всичко да се прави с премерена стъпка. Енергетиката трябва да се реструктурира, да се види какво да се прави със заемите, тежени от НЕК и БЕХ, какви гаранции са давани. Трябва да се прецени всеки детайл. А дали има възможност енергетиката да види светъл хоризонт, има много „зависи“... >

ERP.BG®

Еволюция на ERP системите

Фирма ERP.BG е фокусирана върху разработването на системи за управление на бизнеса и преминава през всички етапи от развитието на този сегмент – от интеграцията на счетоводството, продажбите и складовите дейности в една система, до създаването на мощно мобилно ERP решение и предлагането на ERP система като услуга.

Всеобхватност
Гъвкавост
Мобилност

Контакти:
София 1309, бул. Ген. Столетов 11
Tel: 02/9515939
Email: info@erp.bg
Web: erp.bg

ERP системата EnterpriseOne® е идеален пример за напълно всеобхватно софтуерно решение за бизнеса, което отговаря на всички изисквания и нужди от интегрирано и всеобхватно планиране, управление, контрол и анализ във всички производствени и бизнес процеси в едно модерно предприятие. Тя представява едно All-In-One бизнес решение, което не се нуждае от скъпи и сложни интеграции с други платформи. В него модули като CRM и BI, както и колцентър функционалностите са напълно интегрирани и са пълноценна част от бизнес процесите на компанията, а бизнес анализите могат да бъдат достъпвани контекстно според специфичните нужди на всеки отделен клиент. EnterpriseOne® разполага с версия, предлагана по модела SaaS (Software-as-a-Service), която се внедрява значително по-бързо и лесно, и гарантира същото ниво на сигурност и надеждност, характерни за on-premise версията. Системата осигурява на екипа 24 часов достъп до фирмените информационни ресурси, седем дена в седмицата, при това – от всяка точка, свързана с интернет. Друго важно нейно предимство е спестяването на разходите за сървър, сървърна операционна система, база данни, мрежова инфраструктура и администриране.

Константин Стаменов, председател на УС на
Българската федерация на индустриалните енергийни консуматори:

Енергетиката не знае нищо за пазарните цени

*Много от дружествата получават субсидии и затова
предпочитат да не са играч в условията на либерализация*

Садава се тежка година за българската енергетика, но не вярвам да останем без електроенергия. България разполага с над 16 хил. MW мощности, а в най-натоварената част от деня консумацията е 4 хил. MW. Това не предвещава дефицит. В сегашната ситуация би могъл да се осъществи дори внос, ако се наложи, но не виждам какво може да се случи с нашите мощности и те да не са в състояние да произведат. Има пазар и ако дружествата започнат да продават на пазарни цени, ще намерят по-добра реализация. И в момента се продава ток, внесен отвън, в определени часови пояси има оферти за цени, които са по-атрактивни от предлаганите у нас.

Мерките за освобождаване на износа на ток „цветни метали“, които правителството на Пламен Орешарски предприе за решаване на енергийния казус, ще доведат до оскъпяване на тока за стопанското потребление в страната. Някои от мерките са положителни – например за ступения резерв и за създаването на фонд за набиране на средства за ВЕИ, какъвто ние от година насам предлагаме.

В България няма дефицит за нови енергийни източници, а има недостиг на средства, с които да плащаме сметките за зелена енергия. В момента дефицитът

в системата на енергетиката е 1.5 млрд. лв., а в резултат на новите механизми, които се въвеждат със законодателните промени, този недостиг ще се увеличи със 150 млн. лв. От освобождаване на износа и от намаляване на таксите за экспорт дефицитът ще скочи с още 200 млн. лв., с което страната ни ще има около 2 млрд. лв. дефицит. Тези пари се очаква да бъдат покрити от стопанското потребление.

Нужно е да се направи обстоен преглед на всички резерви в енергетиката, тъй като има много дружества, които и до момента не са усетили кризата. Убеден съм, че в никакъв случай поскъпването на тока не е решение. Но за да може да се открият резервите, трябва детайлна информация, с която не разполагам и няма откъде да я получа. Освен всичко, не е моя работа да се занимавам с това, тъй като аз няма да им дам решенията. В енергетиката и в икономиката винаги трябва да се балансира, но в момента в самата енергетика равновесието е загубено. Взети са множество кредити, за да се инсталират различни мощности, които ще се изплащат в следващите 20-30 години, и тези пари трябва да дойдат от всички битови потребители, от индустрията и

от цялата икономика.

В момента сме в ситуация, в която имаме от 3 до 5 пъти повече мощности от реалното потребление. Според мен АЕЦ „Белене“ не ни е нужна, тя евентуално би била полезна след 2030 г., а дотогава може коренно да се смени моделът на производството на електроенергия. За ВЕИ нямам никакво предложение как да се излезе от ситуацията, Евросъюзът не ни е притиснал да изграждаме толкова много мощности, а вече сме превишили процента, който през 2020 г. ни е заложен като цел за дела на възобновяемата енергия в общото потребление на ток.

В енергетиката трябва да се направи пътна карта с конкретни стъпки за възстановяване на баланса. Много мощности произвеждат ток, без да се интересуват от пазарната цена, а трябва да продават стоката си именно на пазарна цена. Когато в една сладкарница никои не влиза и не си купува торти, тя не вдига цената. Същото е и с енергетиката. Много предприятия инсталираха ВЕИ мощности, но те продават този ток скъпо и си купуват по-евтин за собствените си нужди. Време е да започнат да ползват само от произведената от тях енергия. Дори и неефективното производство в крайна сметка трябва да продава на пазарна цена. За ВЕИ трябва да се намери някакво решение – да се търсят механизми за отложено плащане, създаване на фонд, в който да се набират средства... Бихме могли да използваме приходите от продажби на квоти емисии на България и приходите от това да постъпват във фонда за плащане на сметката за зелена енергия. Може да се въведе

”

*Има скрити резерви,
затова цената на тока
не бива да скача*

“

С поглед към твоето бъдеще

Пенсионно осигуряване
www.saglasie.bg

Животозастраховане
www.saglasielife.bg

Общо застраховане
www.saglasie-ins.bg

Централен офис: гр. София 1309, бул. Тодор Александров № 141
тел.: (02) 816 45 65; факс: 02/816 45 66; e-mail: headoffice@saglasie.bg

За възстановяване на баланса в енергетиката е нужно да се направи пътна карта с конкретни стъпки

схема за зелени сертификати, с които да се разплаща зелената енергия. Тези сертификати може да се продават и в други държави, в които има недостиг от зелена енергия.

Ние вече вървим по пътеката на либерализацията на електроенергийния пазар и тя напредва с уверена крачка. До миналата година фирмите, които купуваха ток от свободния пазар, бяха 60-70, а към 30 май т. г. броят им нарасна на 270. Само с политическа воля ще се направи либерализация и за битовите потребители. Тогава всички производители ще трябва да продават на пазарни цени.

Като участник на свободния енергиен пазар предпочитаме да купим от онзи, който ни даде най-добри условия, надежден партньор е, а не е куфарен търговец, който утре може да изчезне. Нямаме претенции да вземаме точно от АЕЦ „Козлодуй“, изборът зависи и от товара на предприятието. Атомната централа продава на една и съща цена през цялото денонощие.

Ако всеки производител започне да продава по пазарни цени, всичко ще си отиде по местата. И тъй като досега много от производителите са получавали субсидии под една или друга форма, не им се ще да са на свободния пазар – например през добавките за зелена и кафява енергия, през цената за студен резерв. Българската енергетика трябва да смени принципа на работа. Дружествата все още не са разбрали какво е това клиент и тепърва им предстои да го осъзнаят и с времето ще започнат да се учат що е либерализация и каква е нейната почва у нас.

Никола Газдов, председател на Българската

Берем плодовете на

ВЕИ са най-атакувани, защото са над 1600 малки производители и няма консолидиран интерес

Един от митовете е, че зелената енергия вляе сериозно на месечните сметки. Към момента тя е под 7% във фактурата, като се формира основно от фотоволтаици и вятърни централи. През миналата година ВЕИ енергията е била около 1,5% от цялото производство на електроенергия. И затова аргументът, че те са заплаха за управлението на електроенергийната система, е несъстоятелен. През тази година фотоволтаичната енергия ще достигне 3% от общото производство на ток у нас.

Така нареченият бум на ВЕИ в България беше следствие на законовата и на регулаторната рамка. Държавата привлече инвеститорите. Преференциалните цени бяха атрактивни и това превърна страната в регионален лидер, наред с Гърция, в инсталирането на фотоволтаици, а при вятърните централи се наредихме веднага след Румъния и Турция. Държавата обаче не подготви устойчива рамка за развитието на ВЕИ сектора, а започна да предприема стихийни действия, които създадоха огромна несигурност. Ако подходът беше разумен, можехме да постигнем устойчиво развитие при производството на зелена енергия.

На 30 юни 2012 г. грастично беше намалена цената на преференциалната тарифа за изкупуване на енергията от ВЕИ и бяха въведени редица други ограничения за развитие на нови проекти. До тази ситуация обаче се стигна, тъй като се водеше непоследователна и непрозрачна политика. Фотоволтаичната асация на няколко пъти даде предложения за по-гъвкав модел на ценообразуване, според който може повече

от веднъж годишно да се намалява преференциалната тарифа на базата на три компонента: инвестиционни разходи, оперативни разходи, обем на инсталираните мощности. Предложихме на всеки 100 MW новоинсталирана мощност преференциалната цена автоматично да намалява с 8-10% в рамките на съответния регулаторен период. Така щеше да се постигне предвидимост за държавата и щеше да се знае, че всяка квота е на определена цена, а следващата – на по-ниска.

*Либерализация
вместо изкуствено
и непазарно
ограничаване цената
на тока*

непоследователната политика

Това щеше да гарантира по-голяма сигурност за инвеститорите и те щяха да вземат информирано решение дали цената ги устройва. Така щеше да се създаде устойчиво развитие на пазара.

На 3 май 2011 г. бе приет Законът за ВЕИ, а на 30 юни 2012 г. стана ясно, че се въвежда нулев капацитет за нови проекти и тарифата се намалява значително.

Няма конспирация, а има комбинация от бързо намаляващи цени на компонентите, което направи инвестициите привлекателни. Регулаторът не проявява гъвкавост и не можеше повече от един път годишно да променя тарифата по прозрачен начин, а политиките проявяват нежелание да разберат, че от тях зависи дали този пазар ще започне с бум, след който ще последва срив, или това ще е пазар, който създава нови работни места, българските компании натрупват ноу-хау и после има стимули да излязат и на външни пазари.

Нашият сектор създаде над 20 хил. работни места, голяма част от които вече са загубени, защото този бизнес в България се срива. За радост, много български компании, свързани със сектора, вече намират ниша навън.

Трябва да разделим инвестициите във ВЕИ сектора на вече направени и на предстоящи. В следващите две години не може да очакваме нови вложения. Ще са

нужни много усилия от страна на държавата и на институциите, за да се спечели отново доверието на инвеститорите. Това обаче не важи само за възобновяемите източници на енергия, но и за останалите сектори на българската икономика. Опарени от реакциите на държавата, те се оттеглиха и от други сектори.

Ограниченията в количествата които ЕСО наложи на производителите на енергия от възобновяемите източници, се отразяват негативно на производството. Всеки трети ген производството им се ограничава с 30%, при което в допълнение с високата загуба от цената за достъп се стига до загуба на приход в размер до 64% в дните, в които има ограничения за количествата. Дискриминационната цена за достъп, наложена от ДКЕВР през септември 2012-а, през юни т.г. беше обявена от Административния съд за незаконосъобразна. Регулаторът я въведе с цел да се компенсират допълнителните разходи на трите ЕРП и ЕСО и бе фиксирана като процент от общия приход. Това е абсурдно, тъй като разходите за всяка услуга трябва да може да се докажат, а не просто да се отнема приход. Така ВЕИ производителите губеха до 39% от приходите си. На малки вецове и централи на биомаса от приходите им се отнемаха 2-5%, на вятърните централи – около 10%, на фотоволтаиците – между 20 и 39%. Като тук не става дума за печалба, а за всички приходи. Това изправи производителите пред фалит и решението на Административния съд дойде навреме. Въпросът е по какъв начин ще бъдат възстановени незаконно отнетите средства. При трите ЕРП се натрупа огромна печалба.

”

Има възможности за продажба на зелена енергия зад граница

“

ДКЕВР в новия ѝ състав трябва да докаже, че действа в рамките на закона и не ощетява едни участници за сметка на други.

Има възможности за продажба на зелена енергия зад граница. Бихме могли да продаваме не само самата енергия, но и да правим статистически прехвърляния на излишъка на държави, които не са реализирали целите за зелената енергия.

За да върне доверието на инвеститорите, България трябва да покаже, че има идеи за реформи в енергетиката, които се реализират в рамките на българското и на европейското законодателство, като се запазва интересът на вече реализираните инвестиции, но същевременно да са и в интерес на потребителите. Трябва ясно да се определи кои хора имат нужда от енергийно подпомагане и да се направи модел, по който това да става. Системата да се ребалансира така, че да няма изкуствено и незапартно ограничаване цената на тока.

Предлагаме да има реалистична цена за достъп, която обаче да се заплаща от всички генериращи мощности, в това число и от АЕЦ. Тя трябва да е разходно ориентирана и да важи за всички. Може да се направи специален фонд, в който да влизат отчисления от продажбата на възлеродни емисии, от продажбата на статистически прехвърляния и др. Парите от този фонд може да се ползват за подпомагане на енергийно бедните.

От цялостната либерализация на енергийния пазар ще бъдат засегнати определени интереси, но обществото има нужда от свободен пазар, а и имаме задължение за това, иначе ни очакват солени глоби.

На фона на всички проблеми в българската енергетика ВЕИ е малък проблем, който сравнително лесно може да бъде разрешен. Сбив в системата би ни струвал твърде скъпо. ВЕИ са най-атакувани не за друго, а защото са над 1600 малки производители и няма консолидиран интерес, затова те са и най-уязвими. Храним обаче надежда, че пазарът ще се възстанови.

Проф. Атанас Тасев, енергиен експерт: Когато цената е пазарна,

В сектора няма такива резерви, за които твърдят вече няколко правителства

Политиците не могат да решат проблема с доходите и затова въпросът изкуствено се насочва към цената на електроенергията. За пореден път бяха направени промени в ръководството на ДКЕВР, което доказва тезата, че и от Марс да докараме специалисти, те няма да може да решат сложния казус, така че да отсекаят справедливо и всички страни да са доволни. Става въпрос за 1.6 млрд. лв. пасив в енергетиката и то за произведена от ВЕИ енергия, която обаче не е разплатена. Но откъде да се намерят тези пари? Ако се запази сегашната цена, някой трябва да компенсират тези производители. Не виждам откъде ще се осигурят толкова средства, освен с хирур-

гически методи, чрез които отново ще влезем в задрънена улица. Решаваме един проблем, а създаваме десет нови. Режим когенерацията, заводските централи, „Бобовдол“, „Мариците“, но засегнатите от тези сектори излизат също на улицата. Картината е печална, а има неустой стремеж за намаляване цената на тока. С изключително рестриктивни мерки тя може да се запази за половин-една година, за да може да се получи известно успокоение. Но тук става дума не за икономическо, а за политическо решение, което след това ще има и негативни последици.

Богомил Николов, председател на асоциация „Активни потребители“:

Нужно е добро планиране и строг контрол

Потребителите трябва да станат и просюмъри - да консумират, но и сами да си произвеждат енергия

Виждаме, че има спешни проблеми, на които да се реагира. Но вече трябва да се мисли и дългосрочно. Крайната цел трябва да е либерализация на пазара, при пълна яснота как това стъпка по стъпка да се направи. Имаме две години и половина, в които това да стане постъпателно

и без сътресения. Изводът от факта, че нямаше план за въвеждане на ВЕИ, е, че от тук насетне подобни значими промени трябва да се правят при добро планиране и строг контрол. За производството на зелената енергия трябваше да има разписани квоти за всяка година, за да се избегне стигийността. Кандидатите щяха да минават през търг, за да получат правото да изграждат мощности. На ВЕИ беше позволено да получат максимални преференции, а в Германия не допуснаха производителите на екоенергия да я продават скъпо, а да купуват по-евтино от об-

щия микс. Мечтаният вариант е производителите да ползват електроенергията първо за свои нужди. Потребителите трябва да станат и просюмъри, т. е. да консумират, но и сами да си произвеждат енергия. Това ще им даде по-голяма независимост.

Когато се правят законодателни промени, те трябва да са съпътствани с оценка на въздействието. Ще има много по-ясна отговорност и по-високо доверие в системата. А година-две след влизането на закона в сила би било добре да се прави и оценка на прилагането му.

енергетиката ще е стабилна

За да се повдигне финансовото състояние на хората, трябва икономиката да заработи на по-високи обороти. Тогава ще е и по-лесно да се презлътне по-високата цена на електроенергията. Смятам, че няма законови възможности цената да се понижи по принудителен начин, затова е най-добре това да стане по доброволен начин. Регулаторът определя пределните цени и тук не коментираме свободния пазар, тъй като на него важат други правила. Но където действа регулаторът, дружествата биха могли доброволно да предложат по-ниска цена, дори ДКЕВР да е определила по-висока стойност. Всяко дружество само би могло да намери своите скрити резерви. Може дружествата да гадат съгласие за определен период от време да не отправят искания за повишаване на цената. Силовите методи няма да доведат до позитивен резултат. Системата на практика е изтискана отвсякъде. При това положение ситуацията в енергетиката е много сериозна. Ако тя страда от недофинансиране, ще се повиши аварийността и тогава няма да може да говорим спокойно, защото много неща по принуда ще спрат. Спира токът, а предприятието няма резервни генератори, в такъв случай тонове месо може да се развалят. Тогава ще сме съгласни и на висока цена на тока, стига да го има.

Тези, които могат да плащат цената на тока, да не се крият зад онези, които нямат финансовата възможност. Не може едновременно да се включи и социалният, и икономическият елемент. Когато цената на тока е пазарна, енергетиката ще е стабилна, ще инвестира, а в бюджета ще има повече постъпления и държавата ще има възможност да решава социалния проблем, но по друга линия. Трябва да се приложи диференцираният подход.

Енергията от възобновяеми източници не е икономика, а е политика. Когато трябва да се реши

”

Управляващите работят на принципа „Решаваме един проблем, а създаваме десет нови“

“

една задача, има много начини, но у нас тя се решава по най-неподходящия. Тези 16% енергия от ВЕИ в брутното крайно потребление през 2020 г., поставени като цел от ЕС, трябва да са в резултат на оптимален мощностно-ценови баланс. Моделът е като пирамида, на чийто връх е енергията с най-висока цена, която е с най-малко участие, а в основата е най-евтината енер-

гия. Добре е да се прави разграничение, че има не само фотоволтаици, но наред с това вятърни и водни централи, енергия от биомаса. Ние можехме да постигнем нужните 16% при по-ниска крайна цена. Последствията обаче не бяха оценени навреме. През миналата година беше намалена цената на енергията от ВЕИ, но понеже още преди това изтече информация, само за месец-два в експлоатация бяха въведени около 700 MW фотоволтаици, които произвеждат най-скъпата енергия, при огромна амплитуда с най-евтиния ток. Действали са не съвсем в съответствие със закона. Преди повече от два месеца сезирах главния прокурор да се направи проверка как по стахановски метод тези фотоволтаици са присъединени. Има нещо, което не е наред. Ако съевременно беше направена оптимизация и имаше точни разчети във времето, подобна ситуация нямаше да ни сполети.

Оттук насетне няма полезен ход освен да се чака подобряване на икономиката, тъй като тези договори са дългосрочни. Цената на енергията от зелени източници беше намалена, но това се отнася за новоприсъединените. И тази стъпка е направена. Другата е да се вдигат доходите чрез стопански растеж.

Ако държавата няма пари да изгражда АЕЦ „Белене“, проектът може да се реализира като частен. Достатъчно е само политическо решение, а всички процедури за получаване на лиценз на проекта са изпълнени. Има чисто икономическа логика проектът да се осъществи, тъй като руската страна няма да отстъпи от претенциите си. Похарчени са 1.5 млрд. лв., а началната претенция на „Атомстройекспорт“ е около 1.2 млрд. евро, като не е изключено и да се увеличи. Ще сме похарчили близо 5 млрд. лв., ще получим и купища желязо, които няма да знаем какво да правим. Акцентът в реализацията на проекта вече се измества от държавно-частен >

към чисто частен. Тяжна работа е къде и как ще продават тока. Ако в резултат на анализите бъдещият инвеститор се откаже, тогава проектът отпада от само себе си. За страната ще е важно централата да работи, токът ще мине по мрежата и ще се платят такси, преминаването през граница също струва пари, така че ще има постъпления в бюджета. Но този проект ще се състои само при стабилна политическа обстановка, а в момента бъдещето на Втора атомна изглеждат по-скоро политически въпрос, отколкото икономически.

Либерализацията не означава, че цената ще падне. Тази мярка, приложена сега, ще избие дисбалансиите, и цената ще подскочи. Тогава натискът ще е колосален, но няма да има пред кого да се предявяват претенции. При либерализация няма врата, на която да чукате, защото равновесието се получава на базата на пазарните отношения. Не очаквайте от либерализацията поевтиняване на тока, тя просто осигурява право на избор. Сега електроразпределителните гружества са три, те може да станат и треста в един момент, но електроенергията е стока, която се произвежда и консумира в реално време. Като ключовите договори, имате фиксирана цена за едногодишен период и единствен измерител за вашето участие е електроструята. Ако индивидуално отидете на пазара, почасово не може да купувате, защото трябва да се занимавате само с това. Трябва да се обвърнете към някой, който е в състояние да извършва баланс, а това може да става от голяма

”

Да не се вторачваме само в цената, а да мислим и как икономиката да заработи

“

организация. И колкото повече са потребителите в тази общност, толкова по-малко ще са дисбалансиите в тази група като цяло. На балансиращия пазар енергията се продава евтино, а се купува скъпо. Затова колкото по-малки са тези дисбаланси, толкова по-добра цена може да получи крайният потребител. В Германия се появиха много малки играчи, но в рамките на година-две се стопиха с две трети. Имаше много фалити. Когато това се случи, отивате при доставчик последна инстанция, но той няма да ви продава на ниска цена. Либерализацията не е така проста за въвеждане и не е равнозначна на понижени цени на тока.

Европейският съюз не би ни позволил да останем в уютна на регулирания пазар. Вече има над 150 балансиращи групи, но те не бързат да се занимават с битовите потребители, тъй като те са проблемна сегмент. Сега те са се насочили към средното напрежение и трябва поне година, за да се получи стабилизиране.

В края на декември 2015 г. България е задължена да има напълно работещ либерализиран пазар

на електроенергията. Вървим по график. От ЕСО дори съобщиха, че вече имат един битов потребител на свободния пазар, което е революционна промяна. Това е първата лястовица и след нея ще има и други. Административно и нормативно проблемът с либерализацията е решен, липсва само борса. Но тя не обхваща целия спектър. В енергетиката си остава естествен монопол на гостъпа и преноса на ток от високо, средно и ниско напрежение. Там регулаторът ще продължава да е водещ.

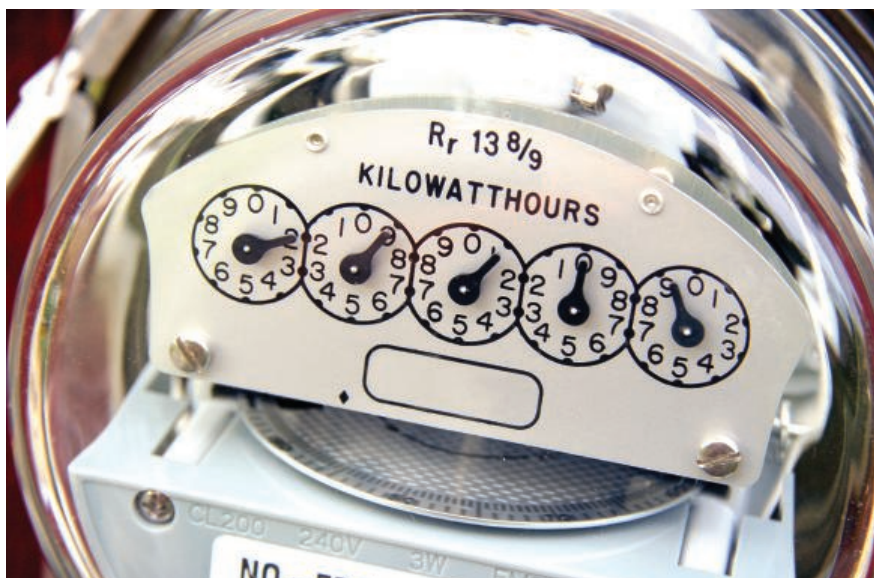
В енергетиката, както и в природата, има неотменими закони. Ако не ги знаете или опитвате да ги заобиколите, след това проблемите лавинообразно нарастват. От години предупреждавам как цъка ценова бомба с часовников механизъм. Затова не бива да се създават безпочвени надежди, защото след тях идват големи разочарования. По-добре да не влизаме в ситуацията всички да знаят, че настъпва зима, а тя пак да ни завари неподготвени.

Към електроенергията трябва да се отнасяме с уважение, тъй като тя има своята цена и потребителят трябва да я плаща, за да получава качествена стока. Не бива само да се вторачваме в цената, а трябва да мислим и как икономиката да заработи. Цената е вторичен проблем. В енергетиката няма такива резерви, за които твърдят вече няколко правителства. И ако така продължава, може да останем без енергетика. Тогава става сложно. Защото навсякъде около нас енергията е по-скъпа. Не бива да сме наивници. Същевременно политиките не бива да са като слон в стъкларски магазин, а в енергетиката да се действа прецизно. И

”

При либерализация няма врата, на която да чукате, защото равновесието се получава на базата на пазарните отношения

“

СЕЗОНЪТ НА БАРБЕКЮТО НА ТЕРАСАТА НА РЕСТОРАНТ „СЕЗОНИ“

Главният готвач на Хилтън София, Андре Токев,
ще Ви изненада с вкусни рибни и месни барбекю ястия.

В допълнение екипът му обещава разнообразни гарнитурни, сосове и дипове.

Ето само някои от изкушенията, които ще Ви накарат
да помечтаете за истински летни вкусове:

Салата от диня	7 лв.
Калмари	8 лв.
Свински ребърца	12 лв.
Микс грил	28 лв.
Калкан филе	48 лв.

**За повече информация и резервации,
моля свържете се с ресторант „Сезони“ на тел.: +359 2 933 5062**

Хилтън София
София, бул. България 1
тел.: +359 (0)2 933 5000

Hilton
SOFIA

Проф. Стив Ханке:

Запазете плоския данък

Стив Ханке е професор по приложна икономика в университета „Джон Хопкинс“ в Балтимор и ръководител на Института за приложна икономика в Балтимор, САЩ.

У нас той е познат като „бащата на валутния борд“ заради ролята, която изиграва за въвеждането на паричния съвет в края на 90-те години като съветник на президента Петър Стоянов.

Професорът изиграва важна роля в създаването на новите валутни режими и в Аржентина, Естония, Босна и Херцеговина, Еквадор, Литва и Черна гора. Проф. Ханке е също съветник на редица правителства в страни като Албания, Казахстан и бивша Югославия. През 1998 година е обявен за един от 25-те най-влиятелни хора в света от *World Trade Magazine*.

Проф. Ханке и съпругата му Лилиан живеят в Балтимор, САЩ, и Париж, Франция.

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

Професор Ханке, наблюдавате от госта години случващото се в България. Наскоро страната ни избра ново правителство, водено от социалистическата партия, след като предходното подаде оставка след протестна вълна. Сега обаче недоволството продължава. Какви реформи трябва да предприеме новият кабинет на този фон, за да намали нарастващата бедност и високата безработица?

- Новото правителство трябва да направи нещо, което никое посткомунистическо българско правителство досега не е направило. Трябва да се изработи надеждна програма за драстично справяне с проблем номер едно за България: ендемичната корупция. Тя създава трудности за българските предприемачи и чуждестранни компании, които се опитват да правят бизнес и които искат да създадат работни места. Тя вреди и на репутацията на страната. С една дума, корупцията е основният двигател на безработицата и бедността.

В допълнение, сериозните реформи в нефункциониращата система на здравеопазването и свръх неконкурентоспособния енергиен сектор трябва да бъдат приоритет на новото правителство. Отново подчертавам, каби-

България трябва да се справи с корупцията, тя е основен двигател на бедността и безработицата, казва икономистът в специално интервю за списание „Икономика“

фото: АНТОН ЧАМЪКОВ

нетите от прехода не успяха да се справят с тези проблеми.

Всички проблеми, които споменавам, са сериозни, изискващи големи и смели инициативи. Но новото правителство е коалиционно, а подобни кабинети са често слаби и нестабилни. Въпреки това има нещо положително в слабите коалиционни правителства. Тъй като често имат затруднения в планирането и извършването на големи промени и реформи, те

обикновено не успяват да сътворят големи щети.

- Какви са очакванията ви за следващи ходове в областта на данъчната политика и бюджета на страната? Какви мерки бихте препоръчали?

- България има една благоприятна за бизнеса данъчна система - плоския данък. Страната също така се възползва от фискалната сдържаност, наложена чрез валутния борг. Затова бих препоръчал >

”

Не е в интерес на България официално да влезе в еврозоната и да приеме напълно единната валута

“

да не се докосват или променят както системата на валутния борг, така и плоският данък. Тези стъпки са по-важни от който и да е политик.

- Енергийните цени са във фокуса на обществото от началото на протестите, започнали през зимата. Пазарът трябва да се либерализира, но това може да ги направи дори по-високи. Силната регулация ли е един от начините за справяне с проблемите в този сектор?

- Цени, които не са конкурентни, са винаги проблематични. Проблемите със сегашната система на ценообразуване на енергоносителите илюстрират как неподходящите правила могат да доведат до неконкурентни, незадоволителни резултати. България трябва да се придвижва в посока на либерализиране на енергийния сектор и да позволи на пазара да определя цената на енергията.

По принцип цената на енергията следва да се ръководи от търсенето и предлагането, точно както цените на плодовете и зеленчуците на местния пазар. Ключът би бил добри правила на играта и висококачествени регулатори. България не се нуждае от по-строги регулации, а от благоприятна пазарна рамка, насочена към справедливи и конкурентни пазарни цени.

Това не е само теория. Конкурентните цени могат да бъдат постигнати. В началото на 70-те години аз бях част от екип експерти, които проектираха

”

Прозрачността и улесняването, а не бюрокрацията и задкулисието следва да са ръководни принципи на едно правителство

“

правилата на играта за конкурентно определяне на цените на електроенергията на САЩ. Тези правила бяха приети и доведоха до по-ниска и конкурентна крайна цена. Затова от опит знам, че правилните реформи подобряват енергийния пазар както за производителите, така и за потребителите.

- Очертахте бюрокрацията и корупцията като основни проблеми в България. Какви стъпки са необходими за тяхното премахване?

- Програмата за борба с корупцията ще изисква множество стратегии - например повишаване на заплатите за високопоставени служители, натоварени с битката с корупцията, така че да не могат да бъдат лесно „купени“. Това например е вече приложено в Сингапур, където философията е: „първокласно заплащане за първокласните служители в правителството“. Като резултат нивото на корупция там е ниско.

Другите стратегии могат да включват разследване на високопоставени политици, длъжностни лица и бизнесмени, които са замесени в корупция. На дневен ред е и приватизацията на част от правната система, и по-специално бизнес и търговското правораздаване. По този начин съдебната система ще бъде по-трудно податлива на корупция на местно ниво.

В допълнение, трябва да се работи за намаляване на броя регулации и размера на държавната бюрокрация, което би премахнало възможностите на политици и държавни служители да приемат подкупи. Всъщност, рязане на размера и силата на бюрокрацията в България е от съществено значение. Прозрачността и улесняването, а не бюрокрацията и задкулисието следва да са ръководни принципи на едно правителство.

Това е моделът, който Сингапур прилага, и резултатът е ниско ниво на корупцията. Важно е да се подчертае, че Сингапур е била много бедна държава, когато получава независимостта си през 1965 г. Днес това обаче не е

Създайте солидни институции - като системата на валутния борд и настоящия данъчен кодекс, и ги доизградете. Това ще привлече инвестиции и ще доведе до укрепване на икономиката на България

така. За половин век Сингапур се превърна в една от най-богатите страни в света. Няма причина България да не може да постигне същия успех в борбата с корупцията, или същия просперитет, който Сингапур постигна чрез прозрачност, добро управление и пазарно ориентирана политика.

- Как според вас България може да привлече повече инвестиции?

- Системата на валутен борд е дала на България стабилна валута и фискална съгъжаност, а плоският данък в страната е създал основите на гостоприемна бизнес среда. Ето защо България се справя по-добре от повечето европейски страни от началото на кризата през 2009 година. Въпреки това обаче, това е само първата стъпка в икономическото развитие на страната. Сега е време страната да се фокусира върху най-големия проблем - корупцията.

Урокът е прост: институциите и върховенството на закона, които защитават гражданите от правителството и помежду им, са много по-ценни от отделните политици. Така че създайте солидни институции - като системата на валутния борд и настоящия данъчен кодекс, и ги доизградете. Това ще привлече инвестиции и ще доведе до укрепване на икономиката на България.

- Доста се коментира ролята на валутния борд и дали вече не е време за неговото премахване. Как гледате на тази идея?

- Системата на валутен борд е добре прилагана от Българската народна банка и служи като основна котва за фискалната и монетарната система. Паричният съвет е и една от малкото български институции, в които обществото вярва и поддържа. Премахването на системата на валутен борд в този момент, или в обозримо бъдеще, би било голяма грешка.

- Българското правителство временно спря плановете за влизане в еврозоната. Какви са дългосрочните последици от подобно решение?

- Не е в интерес на България официално да влезе в еврозоната и да приеме напълно единната валута. При подобна ситуация страната ще трябва да се откаже от валутния борд, който сработва много добре. Левът е просто клонинг на еврото, така че България вече получава облагоите, свързани с еврото. Освен това със системата на валутен борд България запазва своите монетарен суверенитет, гъвкавост и свобода. Всички тези облаги ще бъдат загубени, ако държавата официално влезе в еврозоната.

Докато България запази валутния си борд, няма да има ползи от приемането на еврото. Ако българите имат съмнения за това, нека погледнат своите съседи на юг (б.а. - Гърция).

- Гореща тема в Европа е планирането на банков съюз. Това стъпка напред ли е за Европейския съюз?

- В действителност идеята за европейски банков съюз е все още стъпка в неизвестността - подобно на много инициативи, идващи от чудовищната бюрокрация на Брюксел. Всъщност няма официално предложение за нещо, наречено „Европейски банков съюз“. Бюрократите от ЕС имат списък на нещата, които искат да агресират. Те включват общата регулация и надзора на банките, както и на други финансови

институции; общо управление на банките, които не се справят; общ гаранционен влог, който да застрахова банковите депозити. В момента ЕС се опитва да се справи с тези и други банкови въпроси на случаен принцип и на висока цена.

Защо България би искала да се забърка в подобна каша? В крайна сметка, Българската народна банка, реализирайки дисциплината, наложена върху нея от българските закони, вече е разработила и внедрила качествена система на предпазна банкова регулация. За момента управителят Иван Искров изглежда държи нещата под контрол и без „помощта“ на ЕС.

- Какво е значението на общ банков съюз за Европа и за стабилизирането на еврозоната?

- Без ясна и обективна стратегия не би имало консенсус за така наречения Европейски банков съюз. Всичко, което знаем, е, че без ясна карта, възможността за лоши изненади е винаги актуална.

- Каква е вашата прогноза

”

В момента ЕС се опитва да се справи с банковите въпроси на случаен принцип и на висока цена

“

за развитието на еврозоната в краткосрочен и дългосрочен план?

- В краткосрочен план еврозоната е в голяма беда. Следкризисният микс на непоследователни банкови и финансови разпоредби е на практика антибанков. Вследствие, кредитите за частния сектор вече се свиват в продължение на много месеци в Европа. След като кредитирането е основното гориво за растеж за

малките и средните европейски предприятия, икономическата активност в региона продължава да бъде много слаба. Съответно безработицата и бедността продължават да растат.

Въпреки че Западна Европа има много важно културно наследство, аз оставам по-скоро скептичен за нейните дългосрочни икономически перспективи. Страхувам се от факта, че толкова силно рекламираните изгоди от един „все по-тесен съюз“ никога няма да се осъществят. В действителност подобен съюз и всички негови политически, социални и природни регулации ще наложат тежко бреме върху спестяванията, инвестициите и продуктивната работа. С двете думи, така нареченият съюз ще бъде пречка за растежа и развитието. Картината на стагнация в Западна Европа е също и голям проблем за българите, тъй като българската икономика понастоящем е много директно свързана с Европа. **И**

ENJOY THE BEAUTY!

www.royalcastle-bg.net
royalcastle@vghotel.net

Tel. +359(0)554 69 500
Fax +359(0)554 68 450

ПЕТЪР ПЕШЕВ,
ИП Бул Тренд Брокеридж

Латвия ще е втората балтийска страна в еврозоната след Естония, която се присъедини към паричния съюз в началото на 2011 г. Очаква се Латвия да стане член на Икономическия и паричен съюз (ИПС), т.нар. еврозона, от 1 януари 2014 г. Балтийската страна отговаря на всички критерии за членство в ИПС, а формалното решение за приемането ѝ ще бъде гласувано на 9 юли от финансовите министри на страните членки на ЕС.

Много мнения „за“ и „против“ се изразиха относно влизането на Латвия в еврозоната. Трябва обаче да се знае, че всяка страна член на ЕС (с изключение на Великобритания и Дания) е длъжна да стане член и на Икономическия и паричен съюз, стига обаче да отговоря на определени критерии за членство. Латвия до голяма степен се нуждае от членството си в ИПС и заради високата си външна задлъжнялост в чуждестранна валута, която е основен макроикономически риск. Подобно на българския валутен борд латвийският лат е фиксиран към еврото при постоянен курс от 0.70 лата за 1 евро, като е допустимо отклонение от един процент. Фирмите, домакинствата и правителството имат сериозна задлъжнялост в чуждестранна валута, като брутният външен дълг на страната е в размер на 136% от БВП. При евентуална обезценка на лата ще поскъпнат задълженията в национална валута и това ще увеличи фалитите в страната и допълнително ще окаже натиск върху икономиката. В този контекст е опасността за банкова система, като депозитите на руски лица съответстват на около 40% от БВП, т.е. банкови фалити от кипърски тип не са невъзможни при едно паническо теглене на депозити. Страната ще се нуждае от финансовата подкрепа на спасителния механизъм на еврозоната.

Относно дилемата „за“ и „против“ влизането на Латвия в ИПС е необходимо да се направи един не много далечен паралел,

Евро плюсове за Латвия

*Приемането на единната валута ще донесе на страната повече позитиви, а аргументите „за“ може да се приложат и за България**

както в географски, така и във времеви план. След влизането си в еврозоната през 2011 г. Естония бързо излезе от кризата, като безработицата се сви близо до предкризисните нива, а по редица макроикономически индикатори икономиката на страната е в състояние на устойчив растеж. Това вероятно нямаше да се случи без приемането на страната в ИПС и възползване на привилегиите от това.

Като цяло членството в еврозоната е безалтернативно за страните членки на ЕС с малки и отворени икономики. Предимства от членството на Латвия се изразяват в следните няколко подточки:

- На първо време ще се намалят транзакционните разходи при обмяна на националната валута лат срещу еврото, които се изчис-

След присъединяването на Латвия към еврозоната бизнесът и домакинствата няма да имат разходи за валутни операции (на снимката - обменно бюро в Рига)

лява, че ще доведат до нарастване на БВП средно с 0.3-0.5% годишно. Бизнесът и домакинствата няма да се налага да обменят валута и да губят от курсовата разлика, когато правят сделки в евро.

- С приемането на страната в еврозоната обаче страхът от обезценката на задлъжнялата в чуждестранна валута страна ще се премахне и това ще доведе до намаляване на рисковата премия в страната, с което бизнес, домакинства и правителство ще се финансират по-евтино. В допълнение това ще насърчи чуждестранните инвестиции в страната.

- В силен положителен сигнал ще се превърне фактът, че Латвия е част от елитното семейство на ИПС и ще има неговата подкрепа, институции и контрол. Това допълнително ще насърчи външния сектор да прави бизнес със и във Латвия.

- Страната ще участва във вземането на решения в ИПС, т.е. паричната политика на икономическия и монетарния съюз, които и сега влияят силно върху икономиката на страната, тъй като латът е вързан за еврото, но страната само търпи последствията от решенията, без да участва във взимането им.

Като единствен недостатък, и то спорен такъв, може да се представи задължението на Латвия като част от еврозоната, пропорционално на своя БВП спрямо този на ИПС, да внесе или да има готовност да внесе средства в спасителния механизъм на еврозоната. При нужда тези средства ще се използват за спа-

сяването на заплашени от банкрут правителства или за покриване на други системни рискове. Тези средства обаче ще се отпускат от този спасителен фонд срещу определена лихва, т.е. кредитополучателите ще трябва освен главница да плащат и лихва. В този дух на мисли, тези пари не са изгубени или изхарчени, но може да се наложи на Латвия да тегли заеми, за да попълни вноската си във фонда.

Спокойно може да се направи обобщението, че Латвия не само има нужда от еврозоната, така че да смъкне напрежението от фиксирания валутен курс и валутните резерви, които го гарантират, но ще получи и редица изгоди от членството си в ИПС, които ще стимулират растежа и конкурентоспособността на икономиката.

България също отговаря на критериите за членство в ИПС, но родни икономисти, финансисти, централни банкери и най-вече бившият министър на финансите Дянков бяха сред привържениците на идеята България да не бърза с еврозоната. Една от съвсем издържаните причини тогава бе, че на България ще ѝ се наложи да тегли заеми, за да попълни вноската си в спасителния механизъм на еврозоната, с който ще се спасяват по-богати страни от нея. Да стоим извън еврозоната със сигурност ни коства по-нисък икономически растеж, по-малко инвестиции и по-малко заетост, отколкото ако бяхме членове на ИПС. **И**

***Забележка –**

Заглавията са на редакцията

Проф. Ставри Ставрев е специалист по нанотехнологии, доскоро беше преподавател в Истанбулския технически университет и в частния университет на „Сабанджъ холдинг“ в Истанбул. Сега работи в тясно сътрудничество с турски фирми, които внедряват иновации и нанотехнологии.

ФОТО: ЕРАБЪГНЕС

Европа и САЩ внимателно следят събитията в Турция и доста дипломатично отправиха забележки за полицейското насилие

Страната е пример как държавата да насърчава малкия и средния бизнес и как да постига икономически растеж

Проф. Ставри Ставрев:

Турция търси ново равновесие

За времето, откакто Реджеп Ердоган и неговата Партия на справедливостта са на власт, стандартът на населението се вдигна три пъти, с толкова бе увеличен и брутният вътрешен продукт на глава от населението. Турция се превърна в регионална сила и в голям играч, чиято гума тежи. Страната е в тесни връзки с Русия и с Китай и с тях гради сериозни двустранни икономически отношения. Търговският обмен с тези две страни гони 100 млрд. долара. Конституцията в сегашния ѝ вид осигурява социална защита за всички.

Бих казал, че протестите се преекспонират, защото само част от близо 80-милионното население

е в редиците на недоволните. В Анкара митингът в защита на Ердоган дори бе по-внушителен от протестите на площад „Таксим“ в Истанбул. Мисля, че по-скоро борбата е за

запазване на всички ценности

които Кемал Ататюрк е заложил още в зората на Република Турция през 20-те години на миналия век. В протестите няма външен натиск, те са вътрешен въпрос, но Евросюзът и САЩ с внимателен тон направиха забележка за мерките, които управляващите предприеха срещу демонстрантите.

Ердоган предприе редица пози-

”

Турция разбра, че си е самодостатъчна и няма нужда от присъединяване в Евросъюза

“

тивни стъпки. Наскоро той заяви, че ще реши кюрдския въпрос, което е голяма рана за Турция. Това са над 15% от населението, като само в Истанбул те наброяват около 4 млн. души. Надявам се сегашната власт да съумее да се справи с проблема. Следващото усилие е социалната политика на страната. Преди десетина години имаше големи вълнения, подобни на сегашните, тъй като бяха решили да вдигнат пенсионната възраст от 43 на 44 години за жените, а за мъжете да стане 48, вместо 47 години. Отказаха се и досега имат

ранно пенсиониране

- достатъчни са 25 години стаж, с което учуват света. След пенсия може да продължат да работят.

Друга придобивка е, че работниците се извозват до предприятията, получават храна на работното си място, непрекъснато им се предлагат кафе и чай. Когато наетият поиска да излезе в отпуск, работодателят трябва да се погрижи той да може да отиде на почивка с жената и децата си. Има ли здравна осигуровка, цялото здравно обслужване е безплатно. Всяка фирма осигурява лекар в офиса или предприятието, покриват се и част от разходите за лекарства. Пенсионният фонд на военнослужещите „Мехмедчик“ има ферми, заводи, предприятия и генерира приходи, за да може да осигурява пенсии за военнослужещите и техните съпруги, които обикновено не работят.

Турция възприе съветския образователен модел и наложи задължително основно, а сега и средно образование. Там не се боят да заимстват най-доброто от другите страни. Руският език е много популярен заради търговските отношения с Москва.

Техните специалисти са пращани да учат в Германия, Великобритания, САЩ, а сега в Русия. Те се завръщат в родината си, тъй като в нея имат условия за разви-

тие и за собствен бизнес.

Държавата им помага да стартират. Освен това образованите хора са високо ценени. Всичко това направи Ердоган да е много добре приет в страната си. Той обаче пое към сближаване с Израел и това не се прие от голяма част от турско-обществото заради стремежа на Ерусалим да доминира в арабския свят.

През 2005 г. Турция пое линия на присъединяване към Европейския съюз и тогава 80% от населението приветстваха бъдещото членство, а сега одобрението е паднало на 8%. Европейският съюз не погледна възторжено на присъединяването на страната, днес общността е

в криза, а междуременно Турция разбра, че си е самодостатъчна. Ердоган опитва да заздравя отношенията си с арабския свят и се стреми Турция да завоюва лидерската роля. Смятам, че министър-председателят въпреки всичко ще съумее да задържи властта и тъй като няма право на трети премиерски мандат, догодина ще се цели в президентския пост.

И при най-големите спорове Турция съумява да намери решение и то винаги е в полза на интересите на страната. Ще постигнат баланса, ще се споразумеят, най-важното е, че икономиката им се развива добре. Турция има програма за сътрудничество с Китай. Турция е

регионалната работилница

а Китай - световната. От нашата югоизточна съседка трябва да се поучим колко важно е образованието. Време е да върнем стария подход на постепенно нарастване на знанията и развиване на самостоятелност в мисленето на децата. Не бива да ги караме да зубрят, а да ги свикнем сами да намират решение на всяка задача и на всеки проблем.

Българският бизнес също има нужда от подкрепа, в основата на икономическия скок на Турция стои поощрението на малкия и средния бизнес. Не кредитират, а безвъзмездната помощ от страна

на държавата направи възможно създаването на много нови предприятия. Там държавата е в ролята на своеобразен работодател на малките и средните предприятия, тъй като те генерират доходи и принадена стойност. Този модел би работил и у нас. Нужен ни е закон по подобие на Турция, който да насърчава започването на самостоятелен бизнес от младите хора, след като завършат висшето си образование. Там например има частни университети, които са на изключително високо ниво. „Сабанджъ холдинг“ има свое висше училище, в което готви необходимите >

Площад „Таксим“ и паркът „Гези“ станаха символ на съпротивата в Турция

Младите и образовани турци се вдигнаха на протести не заради икономически подбуди, а заради откритата ислямизация на обществения живот

кагри. Като завършат, те отиват на работа в неговите структури и растат по хоризонтала. Стават прекрасни специалисти и доходите им непрекъснато се увеличават. Държавата е създала

насърчения за компаниите

които се развиват добре, и те се радват на намаляване на данъците, нещо, което у нас изобщо липсва. Ако България мисли за своята икономика, тя трябва да намери начин да стимулира създаването на нови работни места и производството на качествени български стоки. Тогава турската продукция няма да ни залива, тъй като техните стоки отиват там, където няма собствено производство. Те търсят ниши, а ние сами оголихме своя пазар и дори не затворихме вратите. Разрушихме редица производства, спряхме фабрики и заводи и на тяхно място нищо ново не се появи. Имаше турски компании, които искаха да правим съвместни българо-турски производства, но ние отказахме. Европейският съюз ни дава някакви пари, харчим ги и накрая няма нито производство, нито трайна и качествена заетост. Младите хора искат

смяна на системата

Ако обърнем поглед към историята, ще видим Деветнайсетомаяският преврат през 1934 г. – корумпирани партии колкото искаме. Скоро след него ги забраняват и няколко месеца по-късно се създават нови с нови ръководители. След което страната тръгва към икономически просперитет. Този модел ли трябва да приложим отново...

Корупция има навсякъде по света, но когато в Турция уличат някого във вземане на подкупи, следва съд, присъда и затвор. При нас няма осъден корумпиран политик. Политиците угват на власт с много обещания и после нищо. Самият Ердоган като кмет

Ердоган няма право на трети премиерски мандат и се е устремил към президентския пост на изборите догодина

промяна за България. Чиновническият апарат трябва да се намали и да е добре платен, за да си върши работата и да не е подкупен. Но и до момента няма търсене на отговорност.

Уважавам трудолюбието на турския народ, страната

успя да се измъкне от бедността

Факти

- ✓ Турция е на 15-о място в света по паритет на покупателната способност и на 17-о в класацията на най-развитите икономики
- ✓ За 2012 г. номиналният размер на нейния БВП е 1,3 трилиона долара
- ✓ Безработицата през 2012 г. е под 10%
- ✓ Вносът през 2012 г. надхвърля износа с над 70 млрд. долара
- ✓ Чуждестранните инвестиции надхвърлят 117 млрд. долара за 2012 г.
- ✓ Турция поддържа високи нива на дефицит по текущата сметка
- ✓ След тежката икономическа криза от 2001 г. турската икономика е нараствала средно със 7.4% на година до 2006 г., 4.7% за 2007 г., през 2008-а растежът спада до 3.5%. През 2009 г. икономиката на страната свива своя растеж до около 3% поради негативното влияние на световната криза. От 2010 до 2012 г. икономиката расте средно с около 5.2% на година
- ✓ Правителството на Турция е поставило за цел до 2023 година тя да е сред десетте най-развити икономики в света, дотогава износоът трябва да се повиши до 500 млрд. долара

на Истанбул беше осъден, лежа в затвора, но не за корупция. Ако не вкараме зад решетките корумпирани политици при толкова много доказателства, как да очакваме просперитет?! Докато властта е източник на сериозни доходи, може само да се надяваме на позитивна

Намериха сили да създадат хубави учебни заведения, да приемат добри закони и да тръгнат напред. Хората са мотивирани да работят усърдно, тъй като получават добри доходи. Германия прехвърли в Истанбул производството на автобуси, както и редица други производства. Например пластмасовите тръби за студена и топла вода за цяла Европа се правят в Турция. Русия също се стреми да организира съвместни производства, но срещу това има силен американски натиск. Произвеждат се някои видове стомани, основно по Черноморското крайбрежие. Технологиите и оборудването са руски, Турция осигурява работната ръка. Четири от големите производства на алуминий също са в съвместни руско-турски предприятия. В момента се подготвя производството на военни хеликоптери.

Турция гледа на България като на врата за Европейския съюз. От тях обаче трябва да се научим на защита на националните интереси. Органите, които контролират корупцията у нас, най-сетне трябва да започнат да си вършат работата. Протестите в Турция са за смяна на системата, но там няма икономическа криза. Държавата дава над 1 млрд. долара за подкрепа на малкия и средния бизнес, а лихвите на банките са по 2-3% годишно. Хората са доволни от социалната политика, но са срещу откритата ислямизация на обществения живот. У нас има дълбока криза, а се иска и смяна на системата. Време е политиците на двете страни да чуят гласа на своя народ. **И**

В търсене на добри проекти

Банките си взеха поуки и макар да са пълни с пари, не кредитират на всяка цена

Стефан Василев, директор „Корпоративно банкиране“ (в средата) и Ангел Матеев, директор „Банкиране малък бизнес“ (вторият отляво) представиха възможностите за кредитиране на бизнеса пред предприемачи в Стара Загора

АТАНАС ХРИСТОВ

С витото кредитиране и растящите депозити през последните години доведоха до натрупването на ресурс в банките, които обаче трудно може да се продава под формата на заеми за фирми и граждани. Причината - липсата на инвестиционна активност и добри бизнес проекти, които се нуждаят от финансиране.

Подобна теза беше потвърдена и по време на специалния „Ден на Пощенска банка“ в Стара Загора. Финансовата институция организира бизнес срещата в подкрепа на местния бизнес в региона и представи на предприемачите стратегически решения за подпомагане на бизнеса.

„Две са зъбните колела на една икономика - преките чуждестранни инвестиции и кредитирането. Ресурс имаме, искаме да финансирате добри проекти“, обяви на срещата с бизнеса в Стара Загора Стефан Василев, директор „Корпоративно банкиране“ в Пощенска банка. Той е категоричен в едно - банките са си научили урока и вече не искат да

кредитират всичко и на всяка цена.

Стара Загора е един от малкото останали региони в страната с работеща икономика. В областта са съсредоточени огромните топлоцентрали в басейна „Марица-изток“, както и най-голямото въгледобивно предприятие в България - „Мини Марица-изток“ ЕАД, което осигурява горивото на електроцентралите. Покрай големите обекти неминуемо дърпат и малкият и средният бизнес. Събуждането на малките фирми може би започна. Потвърждение дават и данните за отпуснатите от Пощенска банка кредити за тях - 50% повишение на годишна база от началото на 2013 г. обяви Ангел Матеев, директор „Банкиране малък бизнес“ във финансовата институция.

Не само енергетиката обаче движи икономиката на Стара Загора. „Регионът е индустриална зона. Промишлеността е с 25% дял в икономиката и е вторият най-значим отрасъл след енергетиката“, разясни икономистът Лъчезар Богданов от Industry Watch, който беше специален гост-лектор на събитието на Пощенска банка, проведено под мотото „Решения за

твоего утре“.

Изводът от срещата с местния бизнес е, че до 2020 г. Стара Загора ще е сред регионите с най-бърз икономически растеж в страната. „Избрахме Стара Загора за тази ключова среща, защото си даваме сметка, че градът и регионът се развиват много интензивно през последните години. Дори в пика на кризата някои сегменти като преработвателната промишленост, енергетиката и услугите за поддръжка са в прогрес“, каза от своя страна Димитър Шумаров, изпълнителен директор на Пощенска банка и домакин на срещата.

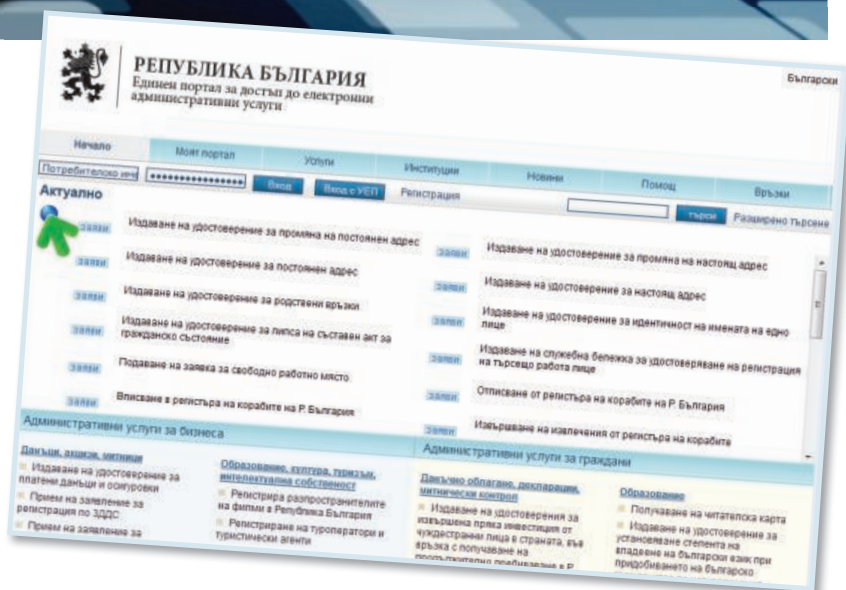
От финансовата институция обещаха на гражданите и местния бизнес, че в следващите два месеца - до 19 август 2013 г., всички клиенти на банката в Стара Загора и региона, включително Казанлък, Чирпан, Раднево и Гълъбово, ще могат да кандидатстват за жилищни кредити без такса за разглеждане на документи. Заемите ще са и с 50% по-ниска такса за усвояване. Малките предприятия също ще бъдат освободени от такса при кандидатстване за кредитни линии.

-управление на куц крак

Държавата от години хвърля пари за електронно правителство, но между отделните системи няма интеграция, а администрацията предпочита ерата на хартията

През 2001 г. в Гватемала започва изграждането на електронна система, чрез която да се подават данъчни декларации и онлайн да се плащат данъци. Година и половина по-късно чрез нея се събират над 80% от всички налози. Системата струва само 220 хил. долара грант от Световната банка. Повечето хора в Гватемала нямат компютри и интернет. Затова правителството прави споразумение с банките във всеки техен клон да има няколко терминала, на които гражданите да могат да използват системата чрез потребителско име и парола, дадени им от банката. Финансовите институции получават минимална такса в размер на 0.1 долар за данъчна декларация и 0.085% от размера на платения данък. Освен време, се спестяват огромни административни и транзакционни разходи. В България по данни на НСИ повече от половината домакинства имат достъп до интернет, но не и до електронни услуги, предоставяни от държавната и общинската администрация. Според добрите намерения още в първото десетилетие на XXI в. нашето е-правителство трябваше да работи пълноценно.

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Служебното правителство, назначено от президента Росен Плевнелиев, включваше министър за развитие на електронното правителство. За два месеца и половина дори професионалист като Роман Василев не би могъл да направи кой знае какви чудеса, освен да констатира направеното през годините и да провери кои от системите работят ефективно за гражданите, бизнеса и администрацията. По оценка на служебния министър НАП, НОИ и Агенция „Митници“ са сред по-развитите ведомства, които предоставят електронни услуги и информация, макар и да не покриват целия набор от възможности. Един от важните елементи на е-правителството е документооборотът сред администрацията

да става по безхартиен начин

и има институции като МВНР, които са въвели електронни системи, но те невинаги предоставят е-услуги на граждани и бизнеса. Около 100 млн. лв. по ОП „Административен капацитет“ са отишли за инвестиции в електронното управление, като парите не се изчерпват само с това. Те обаче

се хвърлят за изграждането на системи, които вършат определени услуги, но най-често не са интегрирани с останалите институции. Така вместо да получим по електронен път свидетелството за съдимост, трябва лично да отидем до гишето.

Следите остават и сегашните управляващи биха могли да проверят къде потънаха милионите за електронно правителство, което работи на куц крак. Иначе темпото, с което се напредва, обещава в целия XXI в. приближени до властта IT компании да получават обществени поръчки за някакви системи за електронно управление, между които така и да няма синхрон.

„Имам електронен подпис, но не мога да го използвам пълноценно. Той почти никъде не работи. В НОИ може да се правят справки с него едва след като се получи специален код за достъп. Молбата се подава на място, а би трябвало както институциите, така и гражданите да са в крак с новостите и да нестият време“, посочва Наталия Футекова, асистент в катедра „Информационни технологии и комуникации“ в УНСС и управител на компанията за разработка на бизнес софтуер ERP.BG. Тя е на мнение, >

че инициативата за създаване на електронно правителство беше хубава, но

стигна донякъде и почти спря

На този етап електронният подпис може да се ползва в комуникацията и документооборота с НАП, НОИ и Агенция „Митници“, за подаване на счетоводните отчети в Търговския регистър, за електронно банкиране. Добре би било подаването на европейски проекти да може да става изцяло по електронен път. Сега документацията е на хартия и използването на електронен подпис въобще не се предвижда. Всеки документ се ксерокопира, парафира се, че е верен с оригинала, и се слага подпис и печат на фирмата. Изисква се и копие на електронен носител. По всеки проект се отчитат кашони с документи. Но има опасност и в следващия програмен период да останем в ерата на хартията, защото администрацията проявява съпротива срещу работа с документи изцяло в цифров вид.

Според Футекова, за да има работеща единна система, е нужно правилно планиране на развитието на електронното управление на ниво държава и община, трябва да се набележат ясни цели и срокове, в комисии и в самите екипи на разработчиците трябва да участват добри специалисти с практически опит.

От финансово-счетоводната кантора „АС Сюрим“ обясняват, че в комуникацията с НАП има редица административни спънки. Така например се дава изрично потвърждение от приходната агенция за пълен достъп, за да може фирмата онлайн да следи за своите (неплатени) задължения, а би следвало с електронния подпис това да става автоматично. „Електронният подпис трябва да е улеснение в ъв взаимодействието с институциите. Документ, подписан с него, трябва да е като собственоръчно парафирания, но се оказва, че не се приема по този начин.

В кореспонденцията с НАП всеки електронен подпис съдържа имейл, но голяма част от писмата на

приходната агенция до фирмите продължава да е на хартия. Същевременно не се има предвид, че офисът на фирмата може да не съвпада със седалището. Хартия, куриери, разходи... Всичко това можеше да става и по електронен начин“, коментира Стефка Стоянова, управляващ съдружник в „АС Сюрим“. Малко са служителите на НАП, които се възползват от възможностите за електронен обмен на документи.

В кореспонденцията с гържавните институции хартията

бавно и мъчително

излиза от употреба. Едни и същи документи трябва многократно да се представят, а

ако електронното правителство работеше добре, веднъж подаден документ може да бъде отварян след това, вместо всеки път да се изисква на хартия. Счетоводните къщи например се налага по много пъти да предоставят един и същ договор за счетоводно обслужване. След като се подаде с електронен подпис, той би трябвало да служи като документ и занаят, докато е валиден. НАП трябваше да има връзка с Търговския регистър, но българските фирми се оплакват, че служители на приходната агенция изискват едно и също извлечение от Търговския регистър многократно да се представя на ръка. „Във XXI в. са нужни добри информационни системи, които да имат връзка помежду си и да не се налага дублиране на информацията. Подаваме необходимите справки с електронен подпис и не виждам смисъл периодично да се изискват документи на хартия. Логично е да си кореспондираме с инструментариума на XXI в., а не на XIX в. Институциите от позиция на силата продължават да дават приоритет на хартията и личното представяне на документа в техния офис“, посочва още Стефка Стоянова.

От бизнеса признават, че това,

което беше в зората на ползването на електронния подпис, вече е назад в историята, доста неща са се подобрили, но твърде много възможности за улеснение остават неизползвани в комуникацията с институциите. „От 2006 г. имаме е-подписа и тогава самите ние се съмнявахме доколко тази връзка е достатъчно надеждна. Задавахме си въпроса има ли смисъл и дали не поемаме прекалено висок риск. Но вече ползваме това удобство и

почти всички данни, които се предоставят на НАП, се подават по електронен път“, разказва Стефка Стоянова. И тъй като има реална опасност

планината от документи

да затрупа администрацията, електронният обмен става дори наложителен.

НАП постоянно разширява възможностите за електронна комуникация с администрацията, но новостите не навлизат с необходимата скорост. Полагат се усилия за подобряване на е-услугите, а новите системи не се тестват достатъчно, преди да се въведат, и винаги в началото се натрупват редица проблеми.

Като практика електронният подпис е факт, той работи добре и има достатъчно популярност. Качеството на услугата може да се повишава и тя да се разширява, но процесът върви бавно и не с темповете, с които ни се иска. Един ден личните ни документи ще са електронни, здравната ни карта ще дава пълна информация за нашия здравен статус, а хартиените направления ще останат в миналото, вярва Силвия Попова,

управител на „Сиком 2001“.

Електронният подпис е средство, с което ползвателят удостоверява, че е изискал или подписал определен документ, който има достоверност като подписа на хартия. Електронното ID е друг начин за идентификация и това е един от надежните варианти всички системи да те разпознават, вместо да гържиш набор от ПИН кодове за институциите, с които си в електронна комуникация.

Заради имотните измами, стане ли дума за документи, свързани с имотни отношения, се изисква по-голяма

сигурност на информацията

Затова институциите задълбочават подобни документи да се предоставят лично, което е вид защитна мярка. Но и това

донякъде е част от проблема на интегрираната връзка между електронните системи и регистри в държавата. „На този етап законите не дават възможност нотариалните документи да са в електронен вид, подписани с електронен подпис. Вероятно в бъдеще ще има такава опция. Само автентичният документ с подпис и печат има доказателствена сила“, обяснява председателят на Нотариалната камара Красимир Катранджиев. Документооборотът, който минава през нотариуса, не може да става чрез заверка с електронен подпис. Това са консервативни традиции и засега няма силен подтик към модернизирани, макар във Франция нотариусите да вписват нотариалните актове по електронен път с е-подпис и това са т. нар. електронни актове. На този етап виртуално-

то представяне на документи и сключване на сделки с нотариална електронна заверка у нас е невъзможно. Но вероятно не е далеч денят, когато издаваните от нотариус документи ще се предават по електронен път и те ще имат необходимата доказателствена сила. На Запад има натрупан опит в тази посока, но в България това все още не стои на дневен ред. На първо време е нужна законодателна промяна, която да позволи на нотариуса, след като удостовери даден документ, да може да го препрати по електронен път. Към момента обаче няма готова идея за такава промяна.

Полуелектронното правителство може още дълго да куца, като същевременно е твърде удобна финансова възглавница за фирми, за които репутацията не е от значение.

Пенсионна реформа без край

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Пенсионна реформа - толкова често се говори за нея, че вече никои не може с точност да каже какво се влага в това понятие. Една крачка напред, после две назад в добрите намерения и постепенно се натрупва планина от проблеми, които рефлектират върху пенсиите и пенсионирането. Тази тема е горещ картоф за всяко

правителство и всяка нова власт се опитва да го прехвърли в следващия мандат на следващите управляващи. Едно е ясно - не бива реформите, свързани със здраве, пенсии и образование, да се правят-недоправят. Чуват се много гласове, които казват, че при осъществяването им трябва да участват всички заинтересовани страни и не бива решенията да се налагат принудително. Ако обаче като щрауси продължим да

крием глава в пясъка и да чакаме проблемите сами да отминат, ще дойде момент, когато шоковата терапия ще е неизбежна.

На този етап все още може да се търси обществен консенсус за решенията, колкото и тежки да са те. Доверието в пенсионната система обаче непрестанно се руши, там

влизат малко пари

а всеки иска да получи колкото се може повече.

След като новото правителство бе избрано, Европейската комисия за пореден път отправя препоръки към България да бъде въведена една и съща законово установена пенсионна възраст за мъжете и за жените, като се поставят ясни срокове за това. „Не сме длъжни като войници да изпълняваме всичко, което ни се препоръчва. Още повече, че европейските институции нямат правомощия по националните осигурителни системи и по националното трудово законодателство. Това е национален въпрос, а

Пак е време да решим дали на екс да не изпием горчивото лекарство

В третата възраст през 2012 г.

Мъже - 927 744
Жени - 1 280 702

не проблем на Европейския съюз. Брюксел обаче се опитва през финансовата сфера да се намесва и в тези отношения”, контрира изпълнителният секретар на КНСБ Ася Гонева.

„България ще изпълни условията на ЕК за изравняване на пенсионната възраст, но с по-малки стъпки и в съгласие със социалните партньори, - обяви новият социален министър Хасан Агемов. - Това поколение преживя две пенсионни реформи и сега му предстои трета, а в плана „Орешарски“ е заложено стопиране на увеличението на пенсионната възраст, прието от кабинета на ГЕРБ.” Според промените в Кодекса за социалното осигуряване, направени от предишния парламент, възрастта за пенсиониране започна да се увеличава от 31 декември 2011 г. с по четири месеца всяка година до достигане на 63-годишна възраст за жените и 65-годишна възраст за мъжете.

„Рано или късно ще се пристъпи към увеличаване на пенсионната възраст, но в момента България

няма готовност

да направи това, въпреки настояването на Европейската комисия. Националната специфика не го позволява - категорична е Ася Гонева. - От 2000 г. насам българската жена е в постоянно догонване на пенсионната възраст и трябва да ѝ дадем възможност да отгъхне.” По този въпрос в КНСБ са отворени да разглеждат различни варианти, но към момента не виждат практическа възможност за изравняване прага

на влизане в третата възраст за мъжете и жените. Това по оценка на синдикалните експерти може да стане едва след 2021 г. Затова КНСБ настоява да се спре със сегашното нарастване на възрастта за пенсиониране, не и на стажа, както предлага БСП.

Генерацията на хората над 50 в последните 15 години преживява две реформи и това е много за тях. Така се поражда огромно недоверие в системата, което отблъсква и затова рязко

намалява загрижеността за осигуряването за старост

тъй като няма яснота какво ще стане с инвестираните средства, е мнението и на Григор

Димитров, главен директор „Осигурителни отношения” в Българската стопанска камара. Жените изпитаха големия шок, свързан с възрастта за пенсиониране - преди се оттегляха на 55 години, а сега трябва да прехвърлят 60 години и летвата се покачва. Ето защо трябва разумно да се преценява какви да са темповете, с които да се повишава възрастовата бариера.

„През 2000 г. беше направена сериозна пенсионна реформа и след това няколко поредни правителства се постариха да зачеркнат нашите предначертания, което даде тежки отражения върху хората на наемния труд. Тези промени не бяха достатъчно обосновани, а

сега се твърди, че държавата плаща много пари за пенсии. Ще плаща, щом прави неоснователни реверанси към бизнеса”, отсича Гонева. Пенсионната система и социалното осигуряване във всяка държава струват пари. Те са цената на съществуването на държавата, те са цената на социалната еднородност на обществото, която в момента е силно нарушена. Пенсионните промени са

социален въпрос, който има финансови измерения

а не е финансов проблем със социални измерения, подчертава изпълнителният секретар на КНСБ.

По време на кризата от работа преобладаващо бяха освободени

Динамика на пенсиите

Година	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2011 г.*	2012 г.
Брой пенсионери	2 200 595	2 189 131	2 194 274	2 198 857	2 227 065	2 208 446
Инвалидност поради общо заболяване	410 500	418 772	424 334	430 670	432 825	438 968

* Забележка: Данните за 2011г. са с включен брой пенсионери по международни спогодби, по споразумения с Турция и по европейските регламенти

Източник: НОИ

млади хора. Но поколенията не бива да се противопоставят, тъй като работодателят запазва онзи, който най-добре работи и му е най-полезен. Той обикновено не се ръководи от възрастта, а от уменията. Според експертите на БСК не може да избягаме от две неща. Първото е увеличението на пенсионната възраст. Статистиката показва, че средната продължителност на живота нараства, а възрастта за пенсиониране не може да не е функция и на този показател. Това обаче трябва да става постъпателно, а не изведнъж. Второто е осигурителният принос на всеки - не на каква възраст си, а колко години си работил и какви осигуровки си правил.

В последния месец-два се чува различни намерения за пенсионни промени, след като за известно време имаше малко затишие. Предприемането на мерки „на парче“ е пагубно за пенсионната система, тъй като в нея всичко е като скачени съдове. Според БСК трябва да се седне на масата за преговори със синдикати, работодатели, представители на правителството и експерти и да се реши какво точно да се прави, като това трябва да са добре обмислени и взаимносвързани действия. Преди да се пристъпи към изравняване възрастна за пенсиониране на мъжете и жените, трябва да се изчисли точно

какъв ще е ефектът

от това. Системата трябва да се разглежда като система, а не като набор от популистки мерки.

Преди да се говори за пенсионна реформа, трябва да се отчетат негативи като кризата, намаляването на работните места и миграцията на населението. Председателят на Балканския институт по труда и социалната политика Иван

Нейков е на мнение, че обществото се изправя пред рискове, които изискват нов подход. Ще се сблъскваме с увеличаващата се продължителност на живота, с ниската раждаемост и с емиграцията от и към България. В следващите 30 години ще расте броят и тежестта на възрастните работници – заради увеличаването на пенсионната възраст, а и заради намаляването на младите, които навлизат на пазара на труда. Екс социалният министър препоръчва да се направи анализ на трудовото законодателство, за да се намерят такива решения, които

да направят възрастните работници конкурентоспособни. Другото голямо бяло петно е липсата на професионално ориентиране и изборът на професия се превръща в голяма лотария.

Нейков уверява, че ако се спре вдигането на пенсионната възраст, ще последват негативи за хората. Това звучи абсурдно,

но според него да режеш бавно опашката на котката не значи, че я боли по-малко. Затова най-голямата грешка ще е да спрем да се отказваме от достигнатите нива. Нещо повече,

той дори настоява за

по-бързо темпо в нарастването

на пенсионната възраст, иначе се отдалечаваме от времето, когато с пенсия може да се осигури нормален живот. Затова препоръката му е час по-скоро да започне дискусия, за да се намерят разумни решения за връзката между пенсионната възраст и средната продължителност на живота. Всяко забавяне прави по-болезнена следващата фаза.

Още нещо обаче не бива да се изпуска от внимание: когато започне да се прави реформа, нараства броят на хората с инвалидни пенсии. През 2012 г. гържавата е дала 1.1 млрд. лв. за инвалидните пенсии на около 450 хил. души. Нужен е пълен контрол от този, който изплаща парите. Инвалидната пенсия се превърна в синоним на социална съпричастност и 36% от всички пенсии са по тази линия. Днес на всеки 100 работещи се падат 82 пенсионери и броят им непрестанно пълзи нагоре. Друг сериозен проблем е, че у нас постоянно расте делът на

Брой пенсионери
- общо
2 208 446

Пенсии за трудова
дейност -
2 045 465

Инвалидност поради
общо заболяване -
438 968 - 19.88%

Пенсионните фондове да са по-близо до хората

неквалифицираните и нискоквалифицираните хора и социалната подкрепа, която получават, ги насърчава да се дистанцират от пазара на труда и да нямат стремеж към професионално развитие.

По данни на Евростат сивият сектор в осигуряването в България е 25-30%, а в страни като Австрия, Дания и Германия е 3-5%. В последните години се подцени ролята на НАП по отношение внасянето на осигурителните вноски за сметка на битката за ДДС и

контролът бе силно занижен

смята Григор Димитров. Около 1 млрд. лв. са непокритите задължения на фирмите по здравноосигурителните вноски на работниците и служителите. Същевременно над 1.5 млн. българи не си правят такива вноски.

През последните години се задържа увеличението на осигурителната вношка, тя остана 5%, едва през 2017 г. ще стане 7%, а не може с малки вноски да се получи голяма пенсия, особено при капиталовите схеми. Но по силата на бедността доброволните фондове у нас не функционират нормално, тъй като повечето българи живеят на прага на оцеляването. Освен всичко честите пенсионни реформи със сигурност водят до несигурност. Сега обаче е моментът да изберем дали бавно да режем опашката на котката, или рязко да качим летвата на пенсионната възраст.

Кризата и сривът на фондовия пазар се отрази и на пенсионните фондове у нас. Друг е въпросът, че в последните години не се предприе нищо, което да позволи за различната възраст да има различни пакети на доброволно пенсионно осигуряване. По-младите можеше да се насочат към по-рискови вложения с по-голяма доходност, а хората, които по-скоро ще се пенсионират, да инвестират в по-консервативни пакети с по-ниска доходност и по-малък риск. Пораженията от кризата ще имат различно отражение върху различните възрасти. Такива документи бяха внесени в Министерския съвет, но те още

отлежават, казва Григор Димитров от БСК.

При по-голяма активност от страна на пенсионните фондове може да се постигне и по-голямо доверие към тях. Те биха могли силно да се доближат до хората. Освен това само четирите най-големи фонда имат развита мрежа в страната, но не и останалите. В мнозинството си те са далеч от реалния потребител.

БСК настоява новото правителство да постави на дневен ред в тристранния съвет състоянието на допълнителните пенсионни фондове, да се види тяхното състояние, а и перспективите. Необходимо е да се предприеме серия от мерки за повишаване на доверието в тях.

Доброволното пенсионно осигуряване не може да си проправи път, какъвто се обещаваеше. Когато хората нямат пари, те не мислят за допълнителни вноски за пенсия. Доброволното осигуряване има своето място, там има какво да се направи и когато икономиката тръгне нагоре, може да се очаква, че и то ще получи по-успешно развитие, убедена е Ася Гонева. Според нея всичко това е въпрос на възможности и на желание от страна на работодателите, но когато стане дума да се дава нещо на работниците, работодателските организации бързат да се противопоставят с аргумента колко е страшно това и как то ще събори българския бизнес. Но за да има бизнес, трябва да има кой да работи. А за да има кой да работи, трябва да му се плаща. Заработил ли го е, той трябва да го получи навреме, настоява Гонева.

Брой на социалните пенсии, отпуснати по старост и инвалидност

Показатели	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
За старост	3782	3646	3509	3361	3258
За инвалидност (всичко)	484 337	491 972	491 348	497 298	500 176

Източник: НОИ

Ираван Хира:

Ираван Хира е генерален директор и ръководител на направлението за корпоративни клиенти на „Хюлет-Пакард“ (HP) в България и на Глобал деливъри център на HP България. Той работи в HP от стъпването на компанията в страната през 1998 г., като е заемал различни управленски позиции.

Има магистърска степен по изчислителна техника от Техническия университет в София.

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

осподин Хира, какво е да си бизнес лидер в такава сложна ситуация в целия свят?

- Предиизвикателство е. Една от основните характеристики на лидера беше да има визия, да може да я „осребри“, като води компанията в тази посока, но при всички промени днес в политиката, в икономиката и в социалния живот най-важното е бизнес лидерът да може да извършва трансформации. Времената са различни и не са това, което бяха. Има бърз обмен на информация, има и големи свободи - това влияе ободряващо.

- Имате ли отговор защо днес целият свят се тресе от протести?

- Основната тенденция, която влияе, е свободата. Свободата да се обменя информация, да се прави бизнес, да има свободно придвижване на хора... Това, от една страна, дава възможност за промяна на статуквото и на гледните точки, но от друга, очакванията на бизнеса и на гражданите растат и се търси същинската трансформация. В нашата индустрия с навлизането на интернет

Търсим продукта на новото десетилетие

В лабораториите ни се разработват технологии на бъдещето, свързани със съхранение на информацията, казва генералният директор на Hewlett-Packard България

и на социалните мрежи, с мобилността, с обмена на информацията се стигна до свръхинформация, до загаване на въпроси и търсене на отговори. Когато не се намират правилните решения, се получават икономически и политически сътресения. Но за мен тази тенденция е положителна, тъй като това е промяна към по-отворено общество.

- Свободата на придвижване и на обмен на информацията, макар Биг Брадър да ни следи отнякъде, ни отведе в информационната ера. Защо според вас в общественно-икономическото развитие се случи точно това?

- Всяко поколение има своята водеща индустрия. Преди два века леката промишленост е движила обществените и икономическите промени, после на дневен ред идват транспортът, енергетиката, телекомуникациите... Сега информационните технологии движат нашата генерация. Тези индустрии се развиват, защото в обществото има такава необходимост, а технологията е следствие на потребностите.

- Имате ли отговор какво ще гоиде след ерата на информационните технологии, кой ще е следващият двигател на развитието?

- В лабораториите на големи компании, в това число и в лабораториите на НР, се работи върху онова, което ще промени света след около 10 години. Всичко е свързано със свободата на преносимост на информацията без значение какъв ще е форматът и какви ще са крайните устройства. Традиционните смартфони сериозно ще еволюират, разработват се технологии, чрез които при различните форми на интерактивност да има възможност за комуникация. Автоматизацията ще улесни живота ни, а технологиите ще са ресурс, чрез който по-лесно ще реализираме идеите си. В момента се работи над това. Облачните технологии ще станат част от комуналните услуги.

- Информационните технологии се развиват със страшна скорост. В същото време ико-

”

НР първа разработи аналог на смартфона и таблета, но през 2001 г. сметнахме, че е рано да ги налагаме на пазара

“

номиките бележат изоставане, те трудно намират своето ново равновесие. Защо има такъв голям дисбаланс?

- Информационните технологии започнаха да се създават в средата на миналия век от предприемачи. Когато компаниите израснаха, те запазиха предприемаческия дух и това доведе до огромна конкуренция, в която всеки опитва да се наложи. За да оцелеят, те трябва да правят иновации, да се развиват непрекъснато и така промяната е константа. Няма пауза. Това даде възможност информационните технологии да

се превърнат в най-динамичната индустрия. Но вярвам, че и традиционните сектори, макар и по-бавно, ще намерят своя път. Не е възможен разцвет само на базата на информационните технологии. Ние просто помагаме някои процеси да се ускорят.

- Икономическото развитие се движи по синусоида с върхове и спадове. Как си представяте момента, когато ИТ индустрията ще тръгне наголу?

- Това са закономерни процеси и никой не си прави илюзията, че някоя индустрия може да се движи само нагоре. Има обаче компании, които бързо реагират на промените, а други са традиционалисти, с което неусетно стигат до своя срив. Влезе ли се в тенденция на спад, значи предстоят промени.

- НР е на най-скоростната състезателна писта и е много трудно да се предвиди кой продукт или услуга ще се хареса на потребителите. Някой винаги е пръв, но той няма гаранции, че пазарът ще го приеме. Как се справяте с намирането на магнетичното предложение?

- Ние не сме супергерои. Малко се знае, че в лабораториите на

НР през 2001-2002 г. създадохме продукти, подобни на сегашните смартфони с тъчскрийн дисплей, създадохме лаптопи, подобни на сегашните таблети. Дали защото не преценихме добре момента и ситуацията, дали защото нямахме увереността, че тези продукти ще се наложат, но вместо нас друга компания, която беше в спад, намери излаз от него. Вече разбрахме, че колкото по-голям е спадът, толкова по-голяма е мотивацията за промяна. Бяхме първи в тази новост, но не успяхме да станем първи на пазара. Претърпяхме разочарование от това, че се опитахме да задържим използването на традиционните персонални компютри, без да търсим промяна, тъй като смятахме, че обществото ще е по-консервативно. Но направихме своите изводи и вече търсим онзи продукт, който ще е на върха на вълната през новото десетилетие.

- Какво се случва тайно във вашите лаборатории?

- НР се върна към традиционните си ценности на инженерна компания, която създава иновативни и висококачествени продукти. Стремим се да осигурим поддръжка и услуги на високо качество. В момента в лабораториите ни се разработват различни технологии за съхранение на информацията и вече е важен начинът, по който тя да бъде анализирана правилно и лесно, за да може незабавно да се вземат правилните решения. Насочваме се към нови методи за съхраняване, анализ и обработка на информацията. Стана дума и за Биг Брадър, който ни следи, затова въпросът е кои технологии ще гарантират неприкосновеността на информацията. Навлизаме в информационната ера и най-ценният капитал вече не е недвижимият, а интелектуалният капитал. Най-голям ръст в последните 30-40 години имат компаниите, които работят в сферата на информационните технологии, те не разполагат с полезни изкопаеми, а разчитат на сивото вещество. Работи се върху осигуряването на надеждна защита на информацията и традиционните начини вече

”

Ако правилно се възползваме от кризите в икономиката и в политиката, бихме могли да направим качествен скок

“

не са надеждни. Друга тенденция е даването на възможност информационните технологии да станат по-достъпни, тъй като в момента сме зависими от устройствата. Трябва да се намери начин как да разполагаме с целия огромен информационен ресурс, без значение къде се намираме.

- Освен да сложим чип в главата...

- Работи се върху нов тип

чипове, които да получават, да обработват информацията и да я визуализират по някакъв начин. Дали това ще са очила или някакво устройство, не се знае още. Идеята е човекът да е контролната точка.

- Информационните технологии са в етап на растеж, но кое би могло да съживи българската икономика?

- Понякога да си малък е преимущество. Развитието може да стане с бързи темпове и трябва да може да се прецени върху какво да се фокусира гържавата, нужни са приоритети като екоземеделие, екотуризъм, лека промишленост, ние сме на енергиен и транспортен кръстопът, все още разполагаме с добър човешки ресурс. В последните години нито едно правителство не можа правилно да подбере приоритетите и да задвижи тяхното осъществяване. Нямаше последователност. След 1989 г. страната успя да стане член на НАТО и на ЕС точно защото това

”

Колкото по-голям е спадът, толкова по-голяма е мотивацията за промяна

“

назначения и напоследък прави впечатление, че 90% от новопостъпващите са работили в чужбина. Те са предпочели нашата компания, тъй като тя им дава възможност в собствената си страна да разгърнат потенциала си. Явно, че трябва някой да ни запали за позитивната промяна, тъй като статуквото е удобно или е оправдание. И ако в политиката и в икономиката правилно се възползваме от кризите, те биха ни помогнали да направим качествен скок. Но трябва да повярваме в себе си, да имаме увереност, да поемем отговорността и да извършим трансформацията. Няма друга рецепта.

- Оглавихте българския форум на бизнес лидерите. Каква мисия ще има организацията под вашето ръководство?

- ББЛФ е организация, създадена през 1998 г. с цел да проповядва принципите на корпоративната социална отговорност. Никоя компания, която членува там, не го прави с цел да защитава своите бизнес интереси, тъй като има други браншови структури, по-подходящи за това. Нашата идеална цел е да помагаме на обществото, за да може светът да стане по-добро място за живеене и за правене на бизнес. В моя мандат ще доразвия всички тези ценности, които не са малко. Всяка пролет се провежда конкурсът за корпоративна социална отговорност и се дават награди. В последната надпревара за отличията, която приключи преди месеци, участваха дори стартиращи компании. Бих искал да открием нови хоризонти за образованието, тъй като живеем в информационната ера и е нужна по-здрава

вързка между бизнеса и учебната скамейка. Трябва да даваме по-голяма възможност бизнесът да влияе позитивно върху промените в образователната система. Нужно е да повишим статута на учителите, те са като посланици на бъдещето, а в последните десетилетия се загуби престижът на тази професия. Обмисляме създаването на награда за обществено значима личност или инициатива. Медиите са основен наш партньор в пътя на трансформацията. Те ще са полезни и в промяната от негативно към по-позитивно мислене. За да градим, трябва да гледаме в далечината. Лидерът не само трябва да види накъде, но се иска да начертае план, да съумее да поведе хората в тази посока и да осъществи своя замисъл.

- Кое отличава бизнес лидера от обикновения служител в една организация?

- Лидерът трябва да има смелостта не само да мечтае, но и да поеме инициативата. Всеки носи в себе си заряда да бъде лидер. Основното качество, което трябва да се доразвие, са предприемчивостта и инициативността.

- Какво е вашето послание към управляващите, които и да са те, в тези времена на трансформация?

- Да има чуваемост и диалог. Това важи и за бизнеса, и за политиката. Един бизнес може да е огромен и много успешен, но ако той стане арогантен и монополен, рано или късно ще фалира или ще бъде зачеркнат. Това важи и за политическата система. Може да е най-голямата партия, но стане ли тя арогантна, обществото я наказва. Затова моята препоръка към бизнеса и към политиците е да се обръщат към хората и да се вслушват в исканията им. Ако бизнесът не е отворен към своите клиенти и не отговаря на очакванията им, те отиват при конкурента му. Политиката и бизнесът са два различни свята, но имат общи принципи на валидност. И от политиците, и от бизнеса обществото очаква резултати. Не ги ли получат, хората търсят друг, който да им ги предложи.

беше приоритет на гържавата без значение кой е на власт.

- Поставам ли си ясни цели, ги постигаме, така ли?

- Трябва да се даде приоритет на няколко индустрии и всички правителства и цялото общество да тръгнат в тази посока. Много се говореше през годините, а нямаше последователност.

- Нужни са хора, които да са архитекти на икономиката и на перспективите на България в XXI в. Дали обаче са се родили?

- Със сигурност са се родили. В Глобал деливъри центъра на НР-България работят над 4500 млади служители и съм възхитен от ентузиазма и от качествата им. Те са в състояние да дадат най-доброто от себе си. Ние изнасяме продукцията си в чужбина, тя е интелектуална, и сме на световно ниво.

- Млади хора с опит в чужбина се завръщат да работят в България...

- Да, това е другата тенденция. Ние всеки месец правим нови

Добрите намерения на държавата да сложи ред в управлението на отпадъците предизвикват колапс в сектора

ЯНА КОЛЕВА

Добрата правна регулация е основа за правилното функциониране на икономиката. Затова законите трябва да са ясни и точни, да не съдържат норми, които създават свръхрегулация или предразполагат към създаване на корупционна среда.

Приетият през миналата година Закон за управление на отпадъци (ЗУО) не съдържа нито една от тези положителни характеристики и не отчита редица икономически и социални фактори. Под претекст, че е необходимо транспониране на европейското законодателство, с новия ЗУО се налага редица административни тежести. Текстовете са написани сякаш с цел от пазара на отпадъци от черни и цветни метали да бъдат отстранени работещи предприятия и да се фаворизират само отделни стопански субекти. Това поражда

съмнения за лобизъм

алармират от бранша.

Прилагането на този закон показва, че са нарушени конституционни права на граждани, общини и фирми, извършващи дейности с отпадъци. Според засегнатите от тези норми възстановяването на баланса на интересите може да стане по два начина – Конституционният съд да обяви за противоконституционни редица норми от ЗУО по внесено в края на миналата година искане на група депутати, или от Народното събрание с промени в закона.

Битовите отпадъци от черни и цветни метали имат своя пазарна стойност, но след 13 юли 2014 г. те ще бъдат лишени от възможността да получат пари срещу предадените от тях отпадъци, за разлика от юридическите лица, които свободно ще могат да се разпореждат с тях. Същевременно общините ще придобиват безвъзмездно битови-

Закон като камъче в обувката

те отпадъци на гражданите, като ще организират изграждането на площадки за тяхна сметка или ще платят санкции за неизпълнение на това задължение, пак за сметка на населението.

Като последица от рестрикцията физическите лица ще започнат

да търсят начини за заобикаляне на закона

което ще доведе до разрастване на сивия сектор. Така ще спечелят незаконните площадки или появилите се напоследък „зложни къщи“ за метални предмети (отпадъци). Ще се стигне до създаването на незаконни сметища и замърсяване на околната среда, прогнозираят от

бранша.

Общините също са изправени пред трудности и в населените места с над 10 хил. жители не са готови да организират разделното събиране на отпадъците от метали, хартия и картон, пластмаси и стъкло от ползвателите на търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради. Това трябва да стане до 14 юли 2014 г., като за пускането им в експлоатация има редица изисквания и законови срокове. Съществен пропуск на законодателя обаче е, че няма предвидени финансови източници за изпълнението на тези изисквания. При неизпълнение на разпоредбите са предвидени сериозни санкции за сметка на увеличението на такса битови отпадъци.

В закона е заложено предварително изпълнение на всички административни актове, издавани от компетентните органи, независимо дали с тях се разрешава дейността, изменя се или се отнема издаденото разрешение. Основанията за отнемане на разрешението за дейности с отпадъци са многобройни, а някои от нарушенията, поради които то се отнема, са твърде незначителни. За тях нормалната правна регулация би предвидила имуществена санкция. Издадено разрешение за дейности с отпадъци се отнема, когато повторно не е изпълнено предписане на компетентните органи във връзка с неизпълнение на условия, определени в разрешението или воденето на отчетност на отпадъците в съответствие с изискванията на закона или наредбите към него. Проблемът е, че предписанията на контролните органи се дават в констатишни протоколи за извършваните проверки, които

не подлежат на обжалване

Тези предписания може да са незаконосъобразни, което не пречи на контролния орган при следваща проверка да установи, че не са изпълнени. И ако това се установи

повторно, то се стига и до отнемане на издаденото разрешение. Дейността се преустановява, а се усвоява и издадената в полза на МОСВ банкова гаранция. Според юристи предварително изпълнение се допуска само когато са засегнати висши държавни или обществени интереси.

Съгласно новия закон при подаване на заявление за разрешение за дейности с отпадъци фирмите трябва да представят банкови гаранции по 25 хил. лева пред всяка РИОСВ на територията, на която фирмата ще осъществява дейност, и по 5 хил. лева за всяка площадка. Гаранциите се издават в полза на МОСВ, те са безусловни и неотменяеми и се усвояват при първо писмено поискване от страна на министъра на околната среда и водите. Безспорно правата на МОСВ са гарантирани и защитени, но от кого и за какво? Защо от фирмите се искат отделни банкови гаранции за извършване на дейността на територията на всяка РИОСВ, след като гаранцията е в полза на принципала на тези инспекции, недоумяват от Асоциацията по рециклиране. Освен това законът не предвижда процедура за връщането на банковите гаранции в случаите, когато основанията за нейната валидност отпадне. Ако РИОСВ откаже да издаде разрешение за

дейности с отпадъци по подадено заявление, няма предвидени норми, които да уреждат сроковете и начина за връщането на представената банкова гаранция.

При прилагане на

най-тежката санкция

спрямо стопанските субекти - отнемане на разрешението, законът предвижда незабавно усвояване на банковата гаранция, независимо от обжалването на административния акт, тъй като е предвидено предварително изпълнение за него. Фирмата трябва да плаща лихви върху усвоената банкова гаранция и да преустанови незабавно дейността си. Дори ако спечели делото, не се знае кога ще може да си върне предоставената банкова гаранция, защото в ЗУО няма предвидена такава процедура, а за да получи обезщетение за лихвите, които е плащала, трябва да заведе отделен иск. Освен всичко, при сделки с ОЧЦМ плащанията да се извършват само по безкасов път в противоречие със специалния Закон за ограничаване на плащанията в брой. Вследствие на тези рестрикции за последните две години фирмите и площадките за дейности с отпадъци от черни и цветни метали драстично намаляха, като за периода 2011-2012 г. площадките от 2372 са станали 1200. Изискванията на новия ЗУО за предоставяне на банкови гаранции преди започване на дейността остави на пазара само стабилните и финансово обезпечени фирми. През м. май 2013 г. площадките с внесени банкови гаранции и издадени разрешения за дейности с отпадъци по данни от МОСВ са 889 за цялата страна. След влизане в сила на забраната да се изкупуват метални отпадъци от физически лица броят на фирмите и площадките ще спадне дори под минимума, който би осигурил чиста околна среда и доставките на евтина суровина за преработвателните предприятия, изчисляват от Асоциацията по рециклиране. Изводът е, че свръхрегулацията на дейностите с отпадъци от черни и цветни метали дава сигурност за държавата, но носи нестабилност за бизнеса. За бранша остава надеждата Конституционният съд или Народното събрание да разгледат детайлно проблемите и да дадат зелена светлина за тяхното разрешаване.

Скандинавските фирми търсят дългосрочни партньорства

ФОТО: МИХАИЛ КЪРШОВСКИ

**BULGARIAN-NORDIC
CHAMBER OF COMMERCE**

Страната ви има голям потенциал в експорта на вино и храни, казва Йоран Свенсон, председател на Българо-скандинавската търговска камара

СВЕТЛАНА ЖЕЛЕВА

-н Свенсон, представете накратко Българо-скандинавската търговска камара?

- В камарата участват компании от Швеция, Норвегия, Дания, Финландия и Исландия. Първоначално тя бе регистрирана като Българо-шведска търговска камара. Но много скоро видяхме приликите в работата на скандинавските държави, начина, по който правим бизнес, имаме много общо като начина на мислене и визия. Затова акцентът се постави върху обединението, а не върху усилията всяка страна сама по себе си да се промотира, да прави бизнес и да съществуват 5 различни търговски камари в България.

В Българо-скандинавската търговска камара в момента членуват около 70 фирми, много от тях са световни имена – например шведските компании Volvo, „Ериксон“, ИКЕА, „Орифлейм“...

След промяната през 1990 г. скандинавските фирми се насочиха първо към прибалтийските страни

заради това, че са по-близо до нас, имаме обща история, а след това и към Балканския регион.

- Ако трябва да подгредим все пак държавите според инвестициите им у нас, как изглеждат те?

- На първо място е Швеция, следвана от другите скандинавски страни с много малка преднина една спрямо друга. По-важното е, че всяка фирма, която работи в България, чувства подкрепата на камарата и има синергия в работата ни. Ние сме единствената камара, която когато, прави събития, се подкрепя от четирима посланици на скандинавските страни. Този модел на работа се наложи и в други държави - например Словакия, Хърватска.

- В цифри как изглежда стокообменът между България и скандинавските страни?

- През 2011 г. той възлиза на 310 млн. евро, което е ръст от 3 на сто спрямо предишните две години. Инвестициите от Швеция, Норвегия и Исландия са нараснали, докато тези от Финландия и

Йоран Свенсон е председател на Българо-скандинавската търговска камара още от самото ѝ създаване през 2007 г. Той е и генерален почетен консул на Швеция. Има и собствена фирма, която се занимава с транспорт и логистика. Свенсон е в България от 1994 г. Женен е за българка и има една дъщеря.

Семинар за корпоративната социална отговорност - декември 2012 г.

Дания са спаднали. 47 на сто от вноса се осъществява от Швеция, Дания – 28 на сто, Финландия – 20 на сто и Норвегия - 4 на сто.

- В кои сфери са най-много у нас скандинавските инвестиции?

- Имаме една много широка палитра на инвестициите – от пазара на медии до производство. Например шведската NTG, която притежава Нова телевизия, също фондът за дялово инвестиране EQT V, който е собственик на Blizoo, смесените предприятия (joint-venture), сред които бих посочил АВВ-България, специализирана в областта на енергетиката, електрическо оборудване и гр., която строи вече 4-ти завод и дава работа на над 2000 души. И още много по-малки инвеститори - от цехове с по 20-30 души персонал до няколко стотин души.

- За скандинавските инвеститори интерес представляват инвестициите в текстилната индустрия, тъй като България е в ЕС, има традиции в този сектор и квалифицирана работна ръка, а производството е качествено и по-гъвкаво, отколкото в Китай и Индия.

- Страната ви е позната като място за летен туризъм, както и с някои туристически продукти, които се рекламират там.

- А какво най-много изнасят българските фирми за скандинавските държави?

- На първо място това са хранителни продукти, както и вина. В България се произвеждат много качествени вина, повечето от които обаче не стигат до експорт, тъй като имат гарантиран вътрешен пазар. Обикновеният скандинавски потребител обаче не познава вашите стоки. Някои български фирми работят и като подизпълнители.

Нишите, в които българските фирми могат да изнасят, са текстилната промишленост, дървогоби и дървопреработка, както и мебелната индустрия, а също и инженерингът, който е значителна част от стокообмена.

Голям потенциал има в хранително-вкусовата промишленост - от пресни плодове и зеленчуци до консерви.

- Може ли да очакваме забавяне и отлив на инвестиции от България, ако протестите продължат и при продължителен период на смяна на правителства у нас?

- Безспорно политическата нестабилност на страната се отразява негативно на чуждите инвеститори. Скандинавските компании искат да имат сигурност в страните, в които правят капиталовложения. Те винаги търсят дългосрочни партньорства. Случващото се в България не дава добри сигнали на чуждестранните предприемачи.

По-скоро ние ще изпуснем една сделка, гори и да е много добра,

ако има елемента несигурност, ще я откажем. При нас емоциите не са водещи, когато правим бизнес. Търсим сигурност, прозрачност, предсказуемост на бизнес средата.

- Има голям интерес от фирмите към норвежкия финансов механизъм, изненадан ли сте или напротив?

- Не съм изненадан. За да имаме успех, трябва да има възможност да даваме. Това важи както индивидуално, така и на макро ниво. Това, което правят Норвегия, Лихтенщайн и Исландия, може да се разглежда и в тази светлина. Защото това е част от характера на Северните страни. Те имат възможност да го направят, като подкрепят много добри проекти.

- Какво още от живота на камарата предстои?

- Ние от камарата често пътуваме извън София, тъй като на много наши членове бизнесът е извън столицата. Досега сме провеждали различни събития във Варна, Бургас, Пловдив, Хасково, Добрич. А наесен ще организираме бизнес среща и в Стара Загора.

- Кое е най-силното ви качество като председател на камарата?

- Чувствам се половин българин. В България съм от 1994 г. и тук живея постоянно оттогава досега. Аз съм на 45 години и почти половината ми живот е минал тук. Мисля и разбирам по-добре българите, както и моите сънародници, които искат да правят бизнес тук, т.е. и едните, и другите, и това е само плюс в моята работа.

Среща на камарата, водена от посланиците на Дания, Норвегия, Финландия и Швеция в Пловдив с кмета на Пловдив г-н Иван Тотев - ноември 2012 г.

Кирил Боянов е бил ръководител на направление в Централния институт по изчислителна техника и ръководител на сектор в Института по математика към БАН. Бил е директор на Института по микропроцесорна техника и главен конструктор на България по персонални компютри, оглавявал е Координационния център по информатика и изчислителна техника на БАН. От 2004 до 2010 г. е директор на Института по паралелна обработка на информацията на БАН. В периода 1990 - 1996 г. ръководи въвеждането на интернет в България. Осъществява активна преподавателска дейност в редица висши учебни заведения в страната и чужбина, сред които Техническият университет в София, УНСС, СУ „Св. Климент Охридски“, Хелзинкския технологичен университет, където чете лекции по компютърни архитектури и компютърни мрежи.

Акад. Кирил Боянов:

Мускули или

Науката ще се развива добре, ако икономиката има ясна цел и посока

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Всичко може да се направи, но не всеки е в състояние да го стори. И в науката, и в образованието берем плодовете на безпътицата. Някога учените в България се ползваха с авторитет и може да се направи интересна взаимовръзка. След Девети септември 1944 г. за председател на Българската академия на науките е избран Тодор Павлов. Тогава е имало необходимост идеологията да се развива. След това идва период на реформи в земеделието и през 1961 г. се създава Селскостопанската академия. Когато развивахме голямата химия, водещи фигури бяха акад. Ростислав Каишев и акад. Георги Близнаков, а когато машиностроенето ускори растеж, БАН бе управлявана от акад. Ангел Балеvски. През годините бе направена интеграция между индустриалните институти и заводите, което гарантираше

подкрепа от страна на науката, но и внедряване на разработките. През 1972 г. се осъществи тясна връзка между СУ Св. „Климент Охридски“ и БАН. Създадени бяха научните обединения и единните центрове за наука и подготовка на кадри. Когато електрониката и информатиката взеха връх, от 1988 до 1991 г. председател на БАН беше акад. Благовест Сендов. След него на председателския пост бе избран физикохимикът акад. Йордан Малиновски, негов наследник стана

акад. Иван Юхновски, но вече нямаше връзка между икономиката и науката, а то и промишленост не остана.

Говорим ли за образование, първо трябва да започнем от детските градини. Ако имаме правилен подход, ще помогнем на всяко дете да се насочи към онова, което го влече най-силно – едни ще тръгнат по пътя на изкуството, други ще се насочат към изследване на по-строгите закони на природата, трети към определени аспекти на обществения живот...

За университетите

Изпитът е проверка на знанията. Голяма част от студентите обаче идват на изпит, за да опитат да минат, и ако успеят да препишат, смятат, че е добре. Има абсолютна демотивация да учат. Същевременно се наблюдава натиск от ръководството на университетите върху преподавателите за намаляване изискванията

”

И в науката, и в образованието берем плодовете на безпътицата

“

”

при изпитите, тъй като парите следват студентите и те трябва да бъдат задържани. Затова колкото влязат, почти толкова трябва да завършат. Някои казват, че университетите в момента са се превърнали в социална институция, която концентрира в себе си десетки хиляди млади хора, които не се водят безработни.

Преподавателите пускат студентите, за да нямат мъмрене от ръководството, че оценките са ниски и представянето е слабо. Така се получава некачествен продукт в образованието, а и се стимулира младежката незаинтересованост. Парадоксите са налице. Българските студенти в Германия вече са около 10 хил. души, от чужденците те са втори по численост след китайците. Много наши деца, които

Във Финландия 3,5 % от БВП е за наука, а България дава само 0,3 %, тези огромни различия не може да се компенсират с изявления

“

или не и всичко стига готук. Това е във вреда на обучаваните. В живия контакт преподавателят може да даде допълнителни и насочващи въпроси, вместо да се играе на томото в избора на верния отговор. Опитният преподавател бързо преценява какви са познанията на

В кампусите не може да се внесе дори бира, а в 3 часа през нощта залата с компютри е пълна и всички работят. Повечето от нашите компютърни центрове в университетите отварят в 8.00 и в 17.00 часа ги затварят. През останалото време те бездействат. Богатите използват пълноценно своите ресурси, а ние, бедните, ги разхищаваме.

За приоритетите

Много се говори за младите, но не е ясно какво искаме от тях – гали мускули, или сиво вещество. Ако имаме нужда от мускули, младите имат силата. Но ако ни трябва сиво вещество, да подберем хората, които все още го имат. В науката до 50 години ученият трябва да работи самостоятелно

сиво вещество

нешичко могат, заминават и така активната част напуска страната. Това вече е осезаемо в нашите висши училища. Преди в една група имаше по 6-7 отличници, които бяха като мотор и върнаха цялата група напред. Това вече липсва и ако са само двама, няма критична маса и силните се задушават. Има ли ядро, процесите се развиват благоприятно, иначе посредствеността убива качествено.

За формализма

Въвеждането на формализма не е добър сигнал за нивото на наше образование. Дават се тестове, децата ги решават правилно

студента. Ако погледнем науката, там също ще видим формализма в действие. За да станеш доцент например, трябва да имаш определен брой публикации. Липсва обаче качествената преценка за възможностите на кандидата. Иначе слагаме една секретарка, тя брои точките и казва кой става и кой не прескача летвата от изисквания.

За бедните и богатите

Преди време бях в Iowa State University, там компютърната зала с 60 машини работи генонощно.

и да търси, готовогава той е силно продуктивен. След тази възраст може да стане ръководител, тъй като е натрупал достатъчно опит и е добре да предава знанията на другите.

Държавата няма ориентири и управляващите питат учените какви са приоритетите. Учените казват: „Кажете какви са вашите приоритети и ние ще се съобразим с тях.“ Получава се омагьосан кръг. Трябва да е ясно накъде ще върви икономиката. Ако не развиваме електроника, ще намалим броя на студентите за сметка на информационните технологии например. България имаше напредък в широк спектър от дейности в областта на химията, машиностроенето, информационните технологии, биотехнологиите, земеделието... Създадени бяха кадри, но какво да правим сега с тези учени, като не се знае по какъв икономически път поема страната. Ясно е, че тежката химия няма да се развива, но БАН има шест химически института. За да има напредък на науката, трябва икономиката да има посока и да е ясно от кои

изследователски направления има остра необходимост.

За IT и медицината

Здравеопазването е сериозен проблем, който не намира решение. Очакваме да се внедри електронното здравеопазване, а в медицинските университети няма катедра по медицинска информатика. От три години предлагам да погледнат в бъдещето и да осъзнаят ролята на информационните технологии в медицината. Готови кадри ще излязат от висшето училище едва след шест години, а на този етап никой от университетите не е предвидил съответни специалности. Минаваме през различни прегледи и лечение, а информация-

че ученият е човек, който задоволява любопитството си за държавна сметка, но пък човечеството не може да му се отблагодари. Трябва обаче подходяща почва, за да се случи това. Всички казват, че трябва, но кой и как...

За е-управлението

Едва ли ще може да имаме електронно правителство, ако се продължи с досегашния модел. Различни компании разработват системи, които не са съвместими помежду си. Трябва да се намерят български специалисти, които да направят цялата системна интеграция, защото чужда фирма не е заинтересована да доведе нещата докрай. Те предпочитат някой постоянно

да им плаща и те никога да не направят връзка между отделните системи. Има просто решение - избира се българска компания или институт, който да се натовари с отговорността електронното правителство да заработи, като се осигури и поддръжката за 10 години напред. Всяка година си получават договорените средства, но системата трябва да функционира.

За скоростта

Едва ли ще стигнем финландците или естонците. Във Финландия 3,5% от БВП отива за наука, а България дава само 0,3%, тези огромни различия не може да се компенсират с изявления. В Европа се развива научноизследователска комуникационна мрежа и ЕС плаща за съществуването ѝ 50% от разходите, като става дума за около 300 млн. евро. Страните правят вноски в зависимост от скоростта, с която я ползват. Там няма право да се пускат рекламни съобщения, а върви само специализирана информация. Скоростта на мрежата показва какъв е обменът на научната информация между институтите. Държавите постигат скорост на обмен, която е десетки пъти по-висока от нашата, което показва, че ние изоставаме със страшна сила.

За реализацията и популяризацията

В България са налице госта значими достижения на учените, но те трудно стигат до практическа реализация. Първото препятствие е, че трябва сериозни средства за патенти, с каквито хората на науката не разполагат. Освен това нашата страна не участва в редица международни организации, тъй като няма средства да плати членския внос. България така и не стана член на Европейската космическа агенция, с което страната се обрече на научна изолация и технологично изоставане. Наши устройства летят в Космоса, но къде ни е концентрацията, какво става с реализацията, щом куца гори популяризацията...

та за здравословните показатели никъде не се събира. Пациентът не може да помни подобни данни и няма проследимост на здравния статус и на интервенциите във времето. На Запад всеки медицински университет има една-две катедри, подпомагащи решаването на редица проблеми, които изискват изчислителен ресурс.

За почвата и семето

Не всеки учен може да измисли нещо гениално или значимо, но и на десет-двайсет един да го направи, инвестицията в науката ще си струва. Още навремето казваха,

”

Ученият е човек, който задоволява любопитството си за държавна сметка, а човечеството не може да му се отблагодари

“

20 ГОДИНИ ЕСПА

ОСМОТО ЧУДО НА СВЕТА -

Училището, в което децата са обичани и щастливи, знаят много и печелят награди!

Създадена през 1992, вече **20 години ЕСПА** успешно дава своя принос в изграждането и възпитанието на високообразовани, толерантни и хуманни личности. Репутацията на училището почива не само върху неговите солидни традиции и славата на завършили образованието си в него, а и на новаторския му дух. Признание за академичните стандарти и високото качество на образование е реализацията на децата завършили ЕСПА. Всички те продължават обучението си в най-престижните университети в България и по света. Огромна гордост за ЕСПА са децата завършили **University of Oxford** – Радослав Лолов, **Cambridge University** – Румен Чолаков и Яна Калчева, **London School of Economics** – Любомила Йорданова и Благовеста Пишинова, както и много други университети по света.

Училище ЕСПА е единственото училище в България, което работи по Авторска образователна концепция. Множеството уникални образователни инициативи изграждат възпитаниците на ЕСПА, като енциклопедични личности и формират у тях такава палитра от умения и качества, която да им помогне за тяхната най-добра реализация в бъдеще.

Всяко дете в ЕСПА получава индивидуално внимание и подкрепа, за да развие всички аспекти на своя потенциал. Децата растат в интелектуално стимулираща среда, сред приятелска атмосфера, в отворено за новото време училище, в което се чувстват обичани и щастливи. **Те сами нарекоха училището си “Училище на радостта” и “Осмото чудо на света”.**

АКАДЕМИЧНИ СТАНДАРТИ

ЕСПА е единственото частно училище в България, в което се изучават успоредно два чужди езика още от детската градина - английски, немски или испански, като втори чужд език. В ЕСПА децата покриват ниво Expert C1, равняващо се на завършена английска гимназия още в шести клас.

Децата с изявен математически талант работят в отбори по математика още от първи клас, а след четвърти клас в математически паралелки. Признание за елитния преподавателски състав са успехите на децата. Отборът на четвърти клас е на второ място в страната за учебната 2011/12 година, а **Ивайло Стоянов** от пети клас за втора поредна година е с най-висок резултат от всички национални състезания по математика и е отличен със златен медал.

Академичните стандарти на ЕСПА осигуряват на всички възпитаници отлични оценки на тестовете за национално външно оценяване на **МОМН** за четвърти и седми клас. Седмокласниците се класират по първо желание в избраните от тях училища в България и по света – Американски колеж в София, Stowe School, Institut Le Rosey, Switzerland, Laceum Alpinum Switzerland и други.

ЕСПА ежегодно предоставя стипендии на своите възпитаници. В чест на своята 20-та годишнина училището предостави и стипендии за две талантиливи български деца.

Изключително признание за качеството на образователната стратегия на ЕСПА е приятелството с Токай Университет – втората по мащаб образователна институция в Япония. След посещението си в ЕСПА през 2002 г. президентът на ТОС, проф. Тацуро Мацумае, изпрати 35-членна делегация от директори на училища и детски градини от Токайската образователна верига, които посетиха ЕСПА, за да се запознаят с Авторската образователна концепция на училището, уникалните форми на работа и организация на живот в ЕСПА.

Колко е лесно да бъдеш победител

Академия „Иновация в действие“ приключи с четири отличия, наградите са свързани с обучение

Специалните коктейли, с които бяха посрещнати гостите на церемонията по награждаването. Те бяха сервирани в епруветки

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Иновациите са ключът към икономическото и социалното развитие на обществото. В този постулат се убедиха участниците в академия „Иновация в действие“, социално-отговорният проект на „Солвей Согу“. Това не е само ефективна фраза, защото ако погледнем историята на най-успешните компании, ще видим, че техният триумф се крепи на значима иновация, а най-често на цял комплекс от новаторски решения. Доказателство, че инициативата се проведе

В точното време

и на точното място, е, че в нея се включиха много млади хора, а в работилниците бяха отгледани идеите на 60 от тях. Четири са отличените проекти, макар не толкова награда да е самото участие в обучението.

Проектите от финалната селекция бяха изключително добри и

журито се затрудни максимално в избора си, твърдят организаторите. Специалната награда на „Солвей Согу“ и участие в лятна програма на Solvay Brussels School of Economics and Management в Брюксел бе присъдена на Александър Цветков за неговия проект „Светлинна сигнализация на пешеходни пътеки“. Бягаща светлинна вълна дава знак на шофьорите, че има човек на пътя. Правени са редица тестове, които показват, че през зимата тези пътеки издържат и на снегорините. Ако някоя от зебрите спре да свети, компанията, която ги поддържа, автоматично получава електронно съобщение. Вече са монтирани четири такива съоръжения в София. Първата е при СУ „Св. Климент Охридски“, но след това са направени подобрения и сега тя се поменя с усъвършенстваната версия.

Александър Цветков е икономист по образование, той е човек с предприемачески гух и вече ръководи 3 малки фирми. Едната

от тях е насочена към стартиращи компании, чиято платформа е mybusiness.bg. Там е качена цялата информация как стъпка по стъпка се започва конкретен бизнес, в това число са уточнени дори административните такси. Другата компания е за финансови услуги и дава консултации за рефинансиране на кредити. Третата е технологична компания. Пешеходната пътека е направена с екип от Института за космически изследвания към БАН, а проектът за „Иновация в действие“ Александър е разработил сам. От идеята до реализацията минава само една година, при това без първоначално осигурено финансиране. Негова е задачата да намери спонсори, той успява

да преодолее скептицизма

и осигурява средствата. В момента търси варианти за продажба на продукта зад граница – вече е

На церемонията по награждаването (от ляво на дясно): Александър Цветков (специална награда), Магдалена Михалева (първа награда), Н. Пр. Аник Ван Калстър, Спирос Номикос, изп. директор на „Солвей Соди“, Биляна Петрова (втора награда), Владислав Велков (трета награда)

пуснал презентации в Австралия, Франция и Белгия. Проучвания на Световната здравна организация показват, че почти половината от жертвите на пътя са пешеходци, макар по-голямата част да са загинали при неправилно пресичане. В последните години автомобилостроенето направи много инвестиции в сигурността на пътниците в колата, най-уязвими обаче останаха пешеходците. Доста инциденти у нас стават на зебра. „Иновация в действие“ му дава силен тласък и ускорява реализацията на добрите намерения: „В работилниците участваха позитивни хора с предприемачески хъс, което действа мотивиращо да се заемеш с осъществяването на идеята си.“

Първа награда и магистратура във водещ университет в България бе присъдена на Магдалена Михалева, която учи инженерен дизайн в Техническия университет във Варна - за проекта „Детска площадка от нерещиклирани материали“. Нейната идея предвижда да събираме отпадъците вкъщи и парите от предаването им на вторични суровини да се вложат в направата на детска площадка. Ползват се материали, отпадъч-

”

Търсете нови решения и ако някоя идея не ви направи собственик на голяма компания, то може би следващата ще бъде най-великата в историята

Н. Пр. Аник Ван Калстър, посланик на Кралство Белгия у нас

“

ни при определени производства, които се даряват от фирми, всичко друго, което е нужно, се купува. В създаването на тези съоръжения трябва

да се включат малки и големи

Задължително обаче трябва да има дизайнер, който да направи проекта, защото оборудването трябва да е издръжливо и безопас-

но. Целта е, от една страна, хората да бъдат насърчени да събират отпадъците и да ги предават за рециклиране, а от друга, да измайдсторят нещо полезно заедно със своите деца. „Иновация в действие“ провокира Магдалена, която е майка на дете на година и половина, да се хвърли в решаването на проблема с липсата на детска площадка в квартал „Изгрев“ във Варна, в който тя живее. Решила да не отлага и започнала да действа преди „Иновация в действие“ да приключи. На 20 април чрез плакати и група във Фейсбук успява да привлече за участие гостата тийнейджъри и жители на квартала. Сега децата са щастливи, че има къде да играят.

Втора награда спечели Биляна Петрова с идеята си за енергийна независимост на сгради „Неизчерпаемата енергия на ваша страна“. Тя кара МВА програма и била привлечена от практическата насоченост на семинарите. В последните 10 години, след като завършила икономика, работи в областта на възобновяемата енергия. Биляна е наясно с негативните настроения на обществото към ВЕИ, но вярва, че екоенергията има бъдеще.

Тя е създавала модел за повишаване конкурентоспособността на фирмата, чрез който се генерират по-големи приходи, но за съжаление зелената енергия не е за собствени нужди на предприятието, а отново влиза в общия енергиен микс.

Третото място бе за Владислав Велков и предложението му „Бъди социално отговорен“. Тази уеб базирана платформа съдейства за комуникацията между неправителствени организации и бизнеса, като насочва вниманието към болезнени за обществото теми. Целта е да се създадат условия за по-голяма социална съпричастност. Ако един дом за деца има нужда от грехи и играчки, те може да потърсят подкрепа чрез платформата. Зелени идеи като засаждане на гръвчета на Витоша може да се осъществят по този начин. „Иновация в действие“ му помогнала да направи проект и му дала верни ориентири за реализацията му. Инициативата се превърнала в

ускорител на доброто намерение

Владислав е млад предприемач, той ръководи фирма за направата на уебпродукти, което ще му позволи да разработи платформата, а и да я управлява.

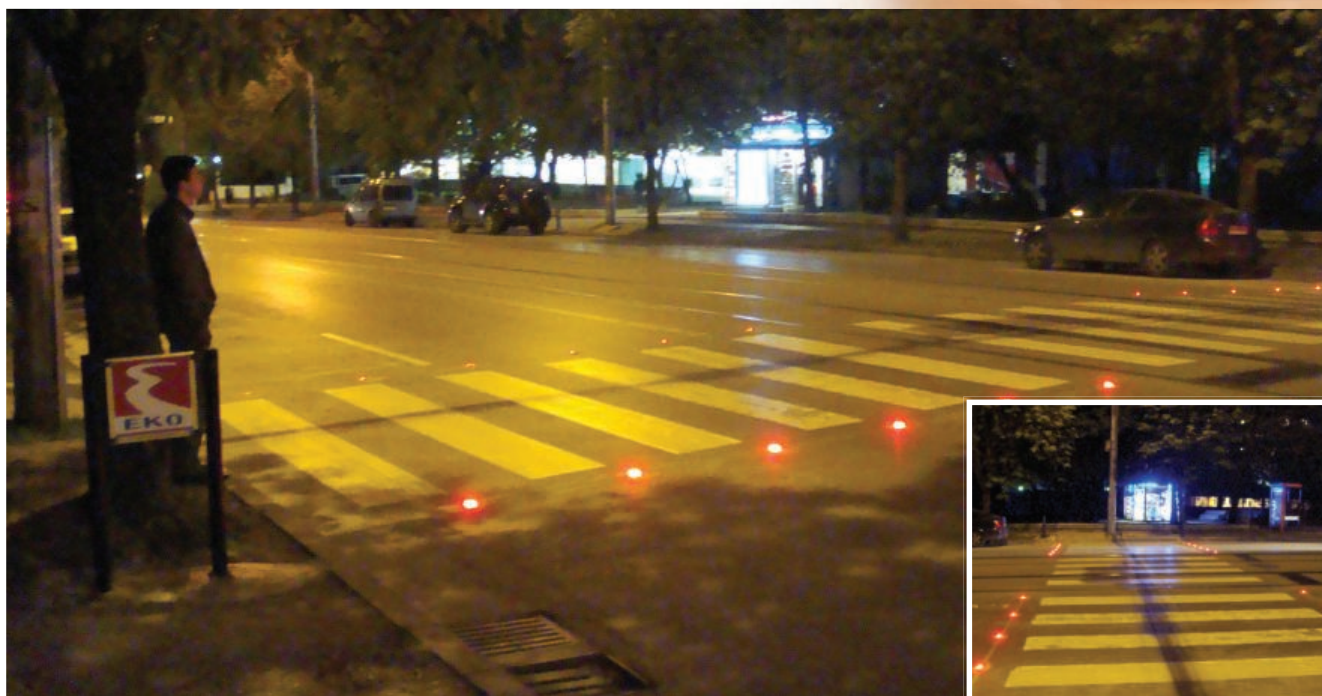
Над 170 млади хора са погали резюме на проектите си. Най-много са студентите от Нов български университет, Софийския университет, УНСС, Техническият университет във Варна, Бургаския свободен университет. Интерес е проявен и от студенти в чуждестранни университети от Германия, Австрия и Унгария. Според организаторите младите хора проявяват най-голям интерес към иновации в сферата на социалната отговорност, в областта на екоенергията и управлението на отпадъците.

Росица Русева е студентка по електротехника в Техническият университет във Варна. Интересува се от опазването на околната среда и заедно с екип разработват проект за екоселище. Там ще се отглеждат растения и животни, като мястото ще се използва за уъркшопове за пограстващите. Целта ще е научно-образователна. Енергията ще е от слънцето и вятъра. Намерението е селището да е изцяло независимо, ще бъде изградено в района на Шабла. В

Александър Цветков грабна специалната награда, защото успешно реализира идеята за светлинна сигнализация на пешеходните пътеки

тима влиза букет от специалисти по инженерен дизайн, икономист, арабист, готвач. Ще търсят финансиране по европрограмите, но и от инвеститори. „Ние не само сме автори на проекта, а ще го осъществим и след това ще го живеем“, уверява Росица. Най-голямата награда за всеки проект е той да бъде реализиран и да започне да носи приходи. Тогава в екоселището ще има място и за зелените идеи на Биляна, и за

гетските площадки на Магдалена, а Александър и Владислав също има с какво да се включат. [И](#)

*** Той е богат**

**Бул Тренд Брокеридж ООД е инвестиционен посредник,
чрез който ще ОВЛАДЕЕТЕ нови финансови ресурси.**

Доверително управление / Електронна търговия / Финансови консултации /
Управление на активи / Акции / ДЗР/ Валута / Петрол / Злато /
Компенсаторни инструменти / Структурирани продукти

*** Пристрастен към печалба**

Адрес: София 1000, ул. "Златен рог" N12, офис 2 / E-mail: bulltrend@bulltrend-bg.com / www.bulltrend-bg.com

Европа наложи забрана за използването на три вида пестициди, които вредят на пчелите

Медоносните насекоми намаляват и в някои райони на света това е с до 85%. В Европа и в САЩ броят на пчелните семейства се е редуцирал с една трета. Стане ли дума за изчезването на пчелите, се цитира или Ванга, или предупреждението на Айнщайн. Българската пророчица предриче: „Първо ще изчезнат пчелите, след тях лукът и чесънът.“ А според Алберт Айнщайн, когато изчезнат пчелите, на човечеството ще му останат само четири години живот.

За меда и жилото

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

рез 2012 г. е добит 9186 т пчелен мед. Производството му намалява с 4.2% в сравнение с 2011 г. Броят на пчелните семейства се свива с 3.4% спрямо предходната година и достига 529 117 броя, като 85 000 са отглеждани по биологичен начин. Броят на стопанствата с пчелни семейства към май 2012 г. е 19 283. По различни причини през 2012 г. са загинали общо 65 943 пчелни семейства, сочи агрогистиката на Министерството на земеделието и храните. Реализираните количества пчелен мед от 1 май 2011 г. до 1 май 2012 г. са с 5.5% по-малко в сравнение с предходния период. Любопитна

подробност е, че към февруари 2013 г. има регистрирани земеделски производители, които отглеждат между 1800 до 2100 пчелни семейства.

„За най-голямо съжаление пчеларството в България през последните години е в постоянен регрес. Нашата страна също не прави изключение по отношение намаляването на пчелите, особено напоследък. Независимо от двете тригодишни програми по пчеларство (2008- 2010 г. и 2011- 2013 г.), броят на пчеларите и на пчелните семейства у нас ежегодно

тревожно намалява

Пчеларите от цялата страна са силно обезпокоени от големите загуби на пчелни семейства, като

през тази зима те бяха между 30% и дори 100% на места”, коментира пчеларят Илия Цонев. Той изчислява, че за шест години пчеларите у нас са намалели с 42%, а пчелните семейства – с една четвърт. Абсурдът обаче е, че за подпомагане по мярка 214 за агроекологични плащания броят на пчелните семейства е фиксиран и в пчелина трябва да е ни повече, ни по-малко от декларирания за срок от 5 години.

„През зимата на 2010/2011 г. загубихме 50% от пчелните си семейства. Това се случи, след като в две последователни години се сееше рапица в района на нашите два пчелина в Шуменско. Семействата станаха слаби и не могат да изкарат зимата, майки-

Намалява броят на пчеларите в България, на пчелните семейства и на годишния добив на мед. Иска се повече грижа за сектора

на пръскането и да настоява земеделските производители да се съобразяват със Закона за пчеларството и Наредба 15 за мерките за опазването на пчелите и пчелните семейства от отравяне при пръскане. Пчеларите обаче настояват да се осигури ефикасен контрол на спазването на тази нормативна уредба.

Бич за пчелите са неоникотиноидните пестициди, с които се обработват семената на рапица, царевица, памук, слънчоглед. Пчелари констатирали, че откакто се сее рапица, има много голяма смъртност при пчелните семейства, след като зимата отmine. Смята се, че това се дължи на вредното влияние на пестицидите, които преминават в нектара и прашеца на растението. Прякото пръскане на растенията с химикали също взема много жертви сред пчелите, но изследвания са показали, че обработката на семената с неоникотиноиди всъщност е най-опасна за насекомите, които събират мед. Действието им върху пчелите е бавно, но смъртоносно.

Оказва се, че много зърнопроизводители не са наясно с тези печални данни, а и повечето от тях се интересуват само от крайния добив, не и от вредите, които нанасят на околната среда. >

те са много некачествени и имат много кратък живот”, разказва Даниела Челебиева. Пчеларството е техен семеен бизнес. От името на Съюза на българските пчелари тя настоява новият парламент да приеме окончателно Закона за защита на растенията, който мина на първо четене през януари т.г.,

за да се постигне максимално съответствие с

актовете на европейското законодателство в тази област. Очаква се въвеждането на забрана за пръскане с пестициди от самолети.

Правени са изследвания, които показват, че пчелите умират, тъй като са подложени на вредното въздействие на обработените семена, а после и чрез многократно пръскане на растенията.

Български пчелари споделят задоволство от факта, че Агенцията по безопасност на храните е започнала да обръща внимание

ПЧЕЛАРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В ЦИФРИ

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	Намаление 2012 г. спрямо 2007 г.	
							в броя	в %
Брой пчелари	33 190	31 026	29244	27 477	21 882	19 283	13 907	42%
Брой пчелни семейства	718 822	652 586	624 965	613 262	547 676	529 117	189 705	26%
Добит мед (тона)	6 139	11 378	9 529	10 595	9 592	9 186		
Брой загинали пчелни семейства	64 549	84 088	54 758	72 908	109 567	65 943		

Източник: Министерство на земеделието и храните

Те трябва да се ориентират към щадящи пчелите препарати и тъй като това не става доброволно, Брюксел мъчително опитва

да въведе по-строг регламент

Редица природозащитни организации обвиняват правителствата в лобизъм в интерес на производителите на пестициди и на самите зърнопроизводители. Но намирането на решение на европейско ниво върви трудно, тъй като съпротивата е огромна.

Изчезването на пчелите или т.нар. синдром на празния кошер вълнува заетите в селското стопанство по целия свят. У нас обаче за този проблем на институционално ниво не се признава и според пчеларите той се поценява в МЗХ. Земеделските производители със сключени договори срещат неразбиране по отношение броя на пчелните семейства, като той трябва да остава постоянен в продължение на целия срок на контракта за подпомагане. Необходимо е да се намери по-гъвкав вариант, съобразен с реалностите на пчеларската практика. Освен всичко проблемът трябва внимателно да се изследва, тъй като причините за изчезването на пчелите са комплексни, настояват микробиолози. „Синдромът на празния пчелен кошер все още не е научно доказан, но че нашите кошери се изпразниха през пролетта на 2011-а е факт”, посочва Даниела Челебиева.

Изкупната цена

на меда е много ниска, тя не е променяна от 2007-2008 г. и на едро върви средно по 4 лв./кг, а на гребно - по 7-8 лв./кг. Цената на меда не се увеличава с нарастване на минималната работна заплата, нито пък се влияе от инфлацията. Пчеларите не могат да издържат на ниската цена на своя продукт. Някои от тях получават субсидии по една или друга програма и това изкривява пазара. Затова от пчеларските организации настояват за директно плащане от 30 евро на брой пчелно семейство, но от

Пчелари от цялата страна се събират редовно на фестивали на пчелния мед из страната (на снимката - във Варна). Продажбите обаче са затруднени, защото производителите нямат достъп до борси и до големите вериги

МЗХ уточняват, че към момента това е недопустимо от европейското законодателство. Френските пчелари също са на мнение, че трябва да има подпомагане за всяко пчелно семейство. Друго искане на пчеларите е да се увеличи лимитът за средства за борба с вароатозата и се очаква, че през следващата година ще има повече пари. Нужна е подкрепа и за физикохимичния анализ на пчелния мед, тъй като пробите струват скъпо.

За да кандидатстват за подпомагане, пчеларите трябва да са регистрирани земеделски производители. Поради ниските доходи от пчеларството, това към 2012 г. е непосилно за 82% от пчеларите, тъй като трябва да плащат

осигуровки. Така програмата по пчеларство се оказва недостъпна за огромен брой пчелари, макар да няма минимален брой пчелни семейства като условие за подпомагане.

Около 30% от пчеларите са регистрирали пчелините си, останалите не са го направили. Около 50% от пчеларите имат по 10 пчелни семейства. Те също са важни, тъй като подпомагат опрашването, но те не подлежат на здравна профилактика на пчелите. А и пчеларите проверители вече са извадени от програмата и само ветеринарните лекари имат право да проверяват, но те не приемат присърце това свое задължение. В сектора са на мнение, че трябва

В пчеларството има много тънкости

Страната ни е лидер по износ на биологичен мед в ЕС

BCNES

Любопитно

- ✓ една пчела посещава дневно 4000-5000 цвята
- ✓ пчелите на едно силно пчелно семейство могат да посетят около 40 – 60 млн. цвята на ден
- ✓ пчелите само от едно пчелно семейство за един сезон могат да опрашат около 4000 овощни дървета
- ✓ за да съберат 1 кг мед, пчелите трябва да обработят 3 кг нектар, да изминат 140 000 км, да посетят най-малко 1,6 млн. цвята

опитен пчелар да погледне всеки кошер, за да се установи в какво здраве е семейството.

В Националната програма по пчеларство досега бяха защитени основно интересите на производителите на майки и на пчеларски инвентар, твърдят пчелари. Схемата за закупуване на нови кошери задължава да се купуват само от лицензирани производители, но потърпевши установяват, че те двукратно са завишили цените спрямо пазарните. Това на практика обезсмисля минаването през цялата бюрокрация. Затова от сектора се настоява програмите по пчеларство да се разработват с широко участие на пчеларската общност и в интерес на всички

пчелари.

„МЗХ е като мащеха за пчеларството – от години за него не се прави почти нищо. За агроминистерството то е някакъв

второстепенен подотрасъл

за който обикновено няма време за решаване на проблемите му, няма и средства за това. На многобройните ни предложения за справяне с трудностите се получава учтив, но твърд отговор от администрацията, с който се обяснява с безброй причини как нещата не може да станат - твърди Илия Цонев. - Тригодишната програма по пчеларство за

следващия период вече е внесена в ЕК за утвърждаване. И тя, както и другите две преди това, бе разработена в МЗХ в пълно информационно затъмнение от месен кръг заинтересовани, обявили се за представители на всички пчелари. Затова и много малка част от пчеларите имат достъп до мерките.”

От МЗХ обясняват, че за новата тригодишна програма размерът на финансирането за България се определя на базата на броя пчелни семейства на всяка страна членка спрямо общия брой семейства в общността. Очаква се финансовият ресурс за България по тази програма да се запази около или малко под нивото от 2011 г. Тогава броят на пчелните семейства, с които страната кандидатства за новия програмен период, е 617 420.

Във връзка с новата Обща селскостопанска политика към момента в проекта на

регламент за директните плащания

Европейската комисия предлага ограничена възможност за обвързано с производството субсидиране с директни плащания за определени сектори, сред които не е секторът на пчеларството. Европейският парламент гласува в подкрепа на позицията, че обвързано с производството подпомагане може да се предоставя за всички земеделски сектори и

Над 1000 пчелни семейства са загинали след зимата в Странджа

BCNES

производства от приложение I на Договора, с изключение на рибните продукти. Предложението на Европейския парламент включва отделна схема за субсидиране на пчеларството и възможност по решение на конкретната държава членка при обосновано национално решение да се отдели част от бюджета за директни плащания на площ за обвързано с производството субсидиране на определени уязвими сектори, обясняват от МЗХ.

Позицията на земеделското министерство е за разширяване обхвата на обвързаната подкрепа и увеличаване на бюджета директно подпомагане. Българската страна иницира обща декларация по въпросите на обвързаната с производството директна подкрепа, с нея Европейската комисия се призовава да разгледа всички възможности, които ще позволят

Намаляването на пчелната популация е тревожна тенденция в световен мащаб

равностойното третиране на държавите членки и въвеждане на опция и за страните, прилагащи Схемата за единно плащане на площ, да нотифицират над 10% обвързана подкрепа за следващия

програмен период. До момента ЕК категорично се е противопоставяла на обвързаното с производството подпомагане за сектори извън посочените в проекта на регламент, а отделните държави

Подпомагане в сектора

✓ Национална тригодишна програма по пчеларство.

От 2008 г. Министерството на земеделието и храните изготвя и изпълнява одобрени от Европейската комисия национални програми по пчеларство, обхващащи период от три години. Те се съставят в тясно сътрудничество с браншовите пчеларски организации. За първия тригодишен период 2008/2010 г. българските пчелари получиха финансова помощ в размер на 5 021 296 лв. За втората тригодишна програма 2011-2013 г. страната защити трикратно по-голям бюджет в рамките на 19 млн. и 588 хил. лв. В момента България прилага последната година от втората си тригодишна програма, за която са осигурени 6 502 549 лв.

✓ Национална схема за кредитиране със средства на ДФЗ на одобрени проекти за закупуване на нови празни кошери, отводки, пчелни майки и ветеринарномедицински продукти

Схемата е разработена с цел подпомагане на бенефициентите

по Националната програма по пчеларство (НПП) и се изпълнява успоредно с подписване на договорите между фонда и пчеларите. Кредитната схема позволява полагащата се финансова помощ по НПП да бъде използвана за погасяване на задълженията по вече отпуснатия кредит.

✓ Държавна помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества

✓ Кредитна схема на ДФЗ за инвестиции в селското стопанство – направление „Животновъдство“

По тази схема могат да участват регистрирани земеделски производители за:

1. Закупуване на минимум 20 бр. пчелни семейства - при срок на погасяване на кредита до 48 месеца, в т.ч. гратисен период до 18 месеца;
2. Закупуване на оборудване, свързано с отглеждане на пчелните семейства и добива на пчелен мед и пчелни продукти;

3. Реализиране на намерения за ново строителство на постройки, свързани с отглеждане на пчелните семейства и добива на пчелен мед и пчелни продукти;

4. Възстановяване и реконструкция на вече съществуващи сгради и обекти, свързани с отглеждане на пчелните семейства и добива на пчелен мед и пчелни продукти

✓ Схема на държавна помощ на застрахователни премии при застраховане на пчелни кошери с пчелни семейства“

Целта на помощта е да се стимулира разширяване обхвата на застрахованите пчелни кошери с пчелни семейства, като секторът се подкрепя чрез финансиране на част от разходите по тези застраховки. От март 2012 до края на 2012 г. от разпределения по помощта бюджет 1 000 000 лв. са усвоени 721 лв. от двама земеделски производители, поради което помощта през 2013 г. е редуцирана до 100 000 лв.

членки имат разнородни позиции по този въпрос. Все още

няма окончателен вариант

на проекта на регламент за директните плащания и някои от разпоредбите, включително обхватът и размерът на финансирането за обвързаното с производството директно плащане, ще бъдат обект на задълбочени дебати между Европейската комисия, Европейския парламент и Европейския съвет, уточняват от агроминистерството.

Трудно е в България да си пчелар, това освен всичко е тежък физически труд, а и ниската цена на меда прави пчеларството непривлекателно. Бюрокрацията е много голяма, ако получаваш подпомагане по някоя програма, което също убива. Предлагането на меда на гребно от производителите

Пчеларите настояват държавата да обърне по-сериозно внимание на сектора

среща редица пречки, тъй като няма стокови борси, на които пчеларите да предлагат продукцията си. Те не са допуснати в големите търговски вериги.

Изход за стабилизирането на

българското пчеларство е създаването на национални браншови организации. Сега пчеларските съюзи се опитват да играят тази роля, но всеки от тях тегли чергата към себе си.

✓ **Схема на държавна помощ „Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване на земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход**

Помощта се предоставя под

формата на капиталова субсидия за покриване на част от разходите за реализиране на инвестициите. Инвестициите се осъществяват със собствени средства или кредит, предоставен от ДФЗ.

✓ **Минимална помощ de minimis, съгласно Регламент 1535/ от 2007 г. на регистрираните по**

Наредба №3 от 1999 г. земеделски производители – пчелари

За 2012 г. за пчеларите е отпусната помощ в размер на 3 236 804 лв., или по 12 лв. на пчелно семейство. Съгласно европейския регламент предоставянето на държавна помощ на един земеделски производител е ограничено до 7500 евро за срок от три последователни години.

✓ **Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г.**

По програмата пчеларите се подпомагат с финансиране на проекти по следните мерки:

- Създаване на стопанства на млади фермери
- Модернизиране на земеделските стопанства
- Агроекологични плащания
- Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране

Източник: Министерство на земеделието и храните >

Мария Габриел, еврогенурам:

Пчеларството е необикновен сектор с огромна добавена стойност

Пчеларството е необикновен сектор заради огромната му добавена стойност.

Освен икономическите ползи то има далеч по-голям принос в друга сфера - биоразнообразието. На 5 юни с моите колеги в Европейския парламент отново успяхме да подчертаем връзката между пчеларския сектор и биоразнообразието по време на конференция, свързана с европейската седмица на пчелите и опрашването. Това, което многократно припомняме, е, че 84% от растителните видове и 76% от производството на храни в Европа

зависят от опрашването чрез пчели

Пряката стойност на произведения мед в ЕС се оценява на около 140 млн. евро, докато стойността на опрашване чрез насекоми за европейското земеделие се определя на 15 млрд. евро на година и около 153 млрд. евро по света.

Пчеларството прави важна услуга за екосистемата чрез опрашването. Простичко казано, ако пчелите изчезнат, една голяма част от храната, която познаваме, ще престане да съществува. Това са повечето плодове и зеленчуци, например ябълките, ягодите, прасковите. Без пчелите храната ни ще се състои от еднообразни самоопрашващи се

За да успеят в исканията си, пчеларите трябва да са единни и обединени

култури като царевицата, пшеницата и ечемика, а всички продукти от тях – мед, восък, пчелно млечице, прополис, прашец, използвани във фармацията и козметиката, също няма да съществуват.

Природните гадености на България са особено подходящи за отглеждане на пчели. Като страна със завидно биологично разнообразие България предлага идеални условия за производство на различен по вид и отличен по качество мед. През годината цъфтят последователно в различно време десетки овощни, градински и полски култури и диворастващи растителни видове. Това позволява в страната да се произ-

ведат 12-13 вида пчелен мед, от които 6-7 имат стопанско значение. Годишно се произвеждат около 10-15 хил. тона мед, като 90% от него се изнася, предимно в ЕС. Българският мед е уникален със своите ароматни и вкусови качества и превъзхожда европейските стандарти по качествените си показатели. Има условия за изключително равномерно разпределение на пчелните семейства на територията на страната, ето защо за мащабите на България имаме един добър брой на наличните пчелни семейства.

Стотици години нашата страна се е славяла като

традиционен производител на мед

и висококачествен восък. След Освобождението през 1889 г. се създава първата пчеларска организация, а 1902 г. излиза първото пчеларско списание - „Пчела“.

Днес пчеларството запазва приоритетното си значение в животновъдния подотрасъл. Биологичното пчеларство е най-динамично развиващият се сектор от биологичното земеделие в България и има огромен потенциал. Днес близо 200 пчелари с около 85 000 пчелни семейства представляват това съвременно направление.

Отглеждането на пчели е и наука, то изисква много знания и дори интуиция, но най-вече любов. А родните пчелари са изключително отгадени на това, което правят, изключително активни, търсят подкрепа, участват в различни европейски събори и мероприятия, обменят опит. Всичко това ме кара да вярвам в по-добрите дни за сектора у нас.

Исканията са ясни

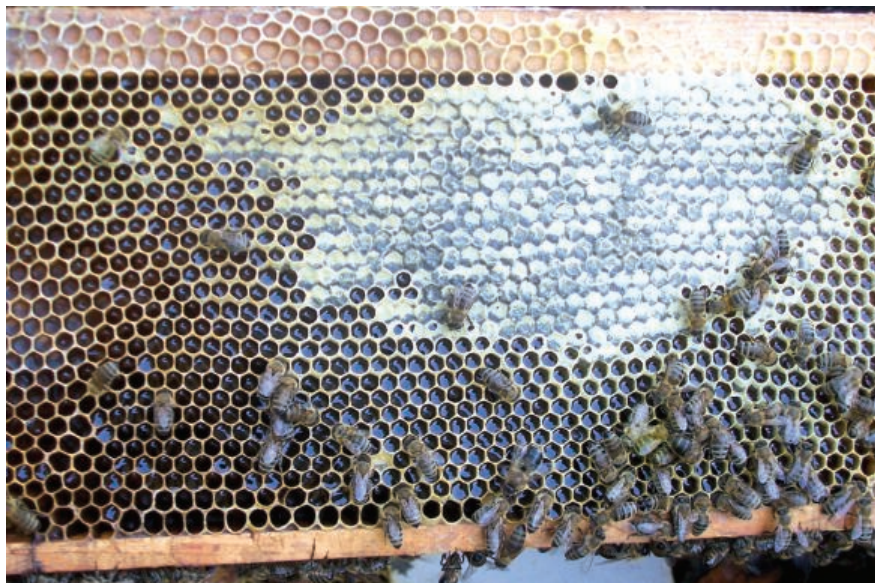
- увеличаване обхвата на националните програми и възможност

”

Отглеждането на пчели е наука, то изисква много знания и дори интуиция

“

повече пчелари да се възползват от тези програми и отделно от това директни плащания на пчелно семейство. В сега действащото законодателство на ЕС не се предвиждат директни плащания конкретно за пчеларството, нито в България, нито в другите държави от ЕС, което има негативни и демотивиращи последици за сектора. Средствата, които пчеларите получават в рамките на Националните програми по пчеларство, са твърде малко в сравнение със средствата, които се предоставят на останалите сектори в земеделието и животновъдството. Според мен сме глъжни да поощряваме отраслите, които полагат усилия и допринасят за запазването на биологичното разнообразие в Европа.

Парламентът даде своята подкрепа, като гласува в Страсбург моя поправка за възможността за предоставяне на директни плащания за сектора на пчеларството в новата ОСП. Надявам се това да бъде отчетено от Европейската комисия и националните правителства в преговорите, които трябва да приключат това лято.

Въпросът, свързан с пестицидите и

забраната на трите неоникотиноиди

- клотианидин, тиаметоксам и имidakлопри - която Европейската комисия ще наложи през декември, за мен са един много пресен пример за това, че когато всички работим заедно за една кауза, успехът не закъснява.

Сред основните причини за повишената смъртност на пчелите в България родните пчелари

”
Европарламентът даде подкрепа за възможността да се предоставят директни плащания за сектора на пчеларството
“

посочват болестите (вароатоза и нозематоза), грешките в технологията на отглеждането, факторите от околната среда, като липсата на местообитания и храна и изменението на климата, липсата на ветеринарномедицински препарати и т.н. Но като една от основните причини за смъртността на пчелите българските пчелари неведнъж посочиха отравянето с пестициди. Ето защо през последните години използвахме различни инструменти, за да привлечем вниманието на Европейската комисия към тази тема. Още през март 2011 г. изпратих писмен въпрос до ЕК, а в края на януари заедно с още 95 колеги от различните политически групи изпратихме писмо до комисар Борг, като настояхме за забраната на въпросните три пестицида. Също така петиция за пълната забрана на пестицидите постъпи и беше изслушана в комисията по петиции на ЕП, а над 2 млн. души бяха подписали онлайн Авааз

петицията със същите искания. Европейските пчелари и пчеларски организации се организираха в защита на сектора и се обединиха в исканията си за забрана на въпросните пестициди. Това беше една успешна демонстрация на силата, която имаме. И тук бих искала да кажа, че успяхме с общи усилия да извоюваме победа.

Приетите мерки са част от общата стратегия на Комисията *да се противодейства на проблема*

с намаляването на пчелната популация в Европа. След публикуването на Стратегията за здравето на пчелите на Комисията през 2010 г. бяха предприети редица действия, а други се изпълняват и сега. Сред тях са: определяне на референтна лаборатория на ЕС за здравето на пчелите, увеличаване на съфинансирането по линия на ЕС на националните програми в областта на пчеларството, съвместно финансиране на провеждането на изследвания за наблюдение в 17 доброволно участващи държави членки (през 2012 г. бяха отделени 3,3 млн. евро) и изследователски програми на ЕС, като напр. „BeeDoc” и „STEP”, които се занимават с многофакторните аспекти, на които може да се отгледат намаляването на популацията на пчелите в Европа.

Основната ми препоръка към пчеларите е да бъдат единни, обединени, защото само така могат да бъдат успешни. Загружните им действия са особено важни в трудни моменти. Независимо от естеството на причините, поради които българското пчеларство се намира в настоящото положение, сигурна съм, че обединението на пчеларите ще обърне негативната тенденция и ще спомогне за възвръщането на сектора. Забраната на ЕК на пестицидите е пресен пример за това.

Също така факт е, че е необходимо да бъде даден път на младите, това е моят призив и към пчеларите, и към институциите - да се създадат условия, така че все повече млади хора да се посветят на пчеларството. Защото само те са движещата сила за възвръщането на сектора в България. Те са тези, които трябва да наследят и съхранят тази многовековна българска традиция. ☑

Защитаваме марката

Николина Узунова е изп. директор на Българската национална асоциация „Етерични масла, парфюмерия и козметика“ (БНАЕМПК). Тя е завършила магистратура в Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и е магистър по бизнес администрация от факултета „Социални и икономически науки“ на същия университет. Работила е като съдебен кандидат в Пловдивския окръжен съд. Била е юрисконсулт и главен секретар на БНАЕМПК.

СВЕТЛАНА ЖЕЛЕВА

-Жо Узунова, как приключи кампанията по розобер 2013-а. Какви са резултатите?

- Тази година розовата кампания стартира рано – на 6 май, като резултат от започналите твърде рано големи горещини. Резкият температурен преход не се отрази много благоприятно на тазгодишната реколта от гледна точка на качеството на суровината, особено ако я сравняваме с миналогодишната. За съжаление, цветът не беше достатъчно маслодаен поради сушата, а това води до по-високи рангемани (разходи при производството на розовото масло). Като количества - резултатите са в рамките на нормалното – розопроизводителите успяха да наберат средно по 500 kg/gka, което е добър добив.

Последвалите обилни дъждове в края на май доведоха до удряване на розобера до около 10 юни, подобри се и качеството на цвета. От икономическа гледна точка тези промени обаче бяха закъснели за повечето фирми, които бяха пред приключване на кампанията си.

- Каква е равностметката - тази година собствениците на розови насаждения лесно ли наеха работна ръка, имаше ли проблеми с изкупуването и преработката?

- Прибирането на цвета протече нормално. Изкупната цена варираше от 2,80 до 3,20 лв./kg като средната цена 2,60-2,70 лв./kg е нормална и характерна за последните кампании.

Нямаме сигнали за проблеми при изкупуването. Още повече, в отговор на писмо от асоциацията, кметовете на общини бяха издали заповеди за спазването на правила по време на розобера, както и бяха

посигурили по-засилена охрана.

- Може ли да се прогнозира какви количества розово масло ще бъдат произведени през тази година? Страната ни е световен лидер в производството му .

- България произвежда годишно около 1,5 т розово масло и е сред най-големите производители в света. В допълнение, българското розово масло е с най-добри качествени показатели.

Очаква се тази година производството на масло да се вмести отново в този диапазон, но все още очакваме обобщените данни.

- Има ли промени при пазарите, за които традиционно изнасяме, а също и в цената на българското розово злато?

- Основните пазари за износ на розово масло са Франция, Япония, САЩ, Германия, Великобритания, Швейцария, а в последно време и Китай. Предвид високото си качество, търсене на българско розово масло ще има и тази година, но работата на търговските отдели на фирмите производители няма да е никак лека. По-високите производствени разходи при преработката на розовия цвят, както и високият рангеман тази година водят до по-висока себестойност на продукта, съответно и до висока продажна цена. Все още е рано да се дадат конкретни цифри, тъй като сега търговците са на ход. Но да, твърде е възможно да бъдат подминати миналогодишните нища.

- Научиха ли се българските розопроизводители да търгуват и да намират правилните бизнес партньори?

- България успява да запази традиционните си пазари и вече има все по-голям интерес и от китайски партньори. Относно бизнес парт-

ньорите – в годините са се оформили ключови клиенти на българско розово масло, които не са случайни фирми, а водещи парфюмерийни концерни и световни лидери в търговията на етерични масла и други суровини за козметичната индустрия. В този ред на мисли, днес проблем пред българските търговци са не клиентите, а нежеланите конкуренти на пазара за етерични масла.

Създаденият от самите нас образ на Бай Ганьо отгавна не може да бъде обобщение на българския търговец на розово масло. Основната причина за това са непрекъснатите през последните 100 години, а и повече, традиции в търговията на българско розово масло. Натрупаният опит и правилно изграденият имидж на родния висококачествен продукт без аналог са особено значение в условията на продължаващата икономическа криза.

- Има ли нови инвестиции, казват, че в този сектор криза няма...

- В сектор розопроизводство и розопреработка всяка година има някакви новости – дали инвестиции в нови розови градини, дали влагане на средства във вече съществуващи такива, дали подновяване работата на нови инсталации. Но като цяло за тази година може да се каже, че основно бяха подмладени и възобновени вече съществуващи и изоста-

Застраховането на розовите насаждения от догодина ще се подпомага с европейски средства, казва Николина Узунова, изп. директор на Българската национална асоциация „Етерични масла, парфюмерия и козметика“

„Българско розово масло“

вени насаждения, включително и от гребни розопроизводители, които се грижат за до 5 дка рози.

- Розовото масло намира все по-широко употреба като суровина за производство на хранителни добавки, какъв е потенциалът в тази ниша?

- В миналото розовото масло намираше приложение главно в парфюмерийната и козметичната промишленост, особено при производството на дневни и нощни кремове. През последните години обаче се засилват тенденциите за използване на този традиционен за България продукт във фармацевтичната и хранителната промишленост.

Традиционно розовото масло намира най-широко приложение в производството на фина парфюмерия. Използва се също и при производството на висококачествена козметика за лице, тяло и коса, като особено популярна е употребата в продукти за чувствителна и раздразнена кожа, както и против стареене.

В последните години розовото масло се използва все по-активно и при фармацевтичните продукти, особено за регулиране на чревната микрофлора. Все по-актуални са и хранителните добавки със съдържание на розово масло. Основната функция на някои от тези добавки е розовото масло, прието орално, да излъчва аромата си през кожата и да неутрализира неприятни миризми.

- В сектора биорози има ли развиване?

- Да, определено. С всяка изминала година се увеличава интересът

и знанията на потребителите за биопродуктите като цяло, в това число и биорозовите продукти. Това съответно подтиква производителите към разширяване на този тип производство въпреки по-големите изисквания от сертифициращите организации, въпреки по-големите трудности при отглеждането. За частие биопроизводителите биха могли да използват и евро субсидии за такъв тип производство. Още повече, че през новия програмен период на Обща селскостопанска политика (ОСП) се предвижда биопроизводството да бъде поощрявано все повече.

- Имате трудна година - битката с ЕС за ароматите...

- Вероятно имате предвид стартиралата в началото на 2012 г. дискусия относно „алергизиращите свойства“ на някои от съставките в отделни етерични масла, като например гераниола. Дискусията бе породена от едно становище на Научния комитет за безопасност на потребителите (НКБП) през юли м. г., което към настоящия момент не е подкрепено с никакви научни данни. По тази причина е пресилено да говорим за битка с ЕС. Рано е да се прогнозира промени, тъй като дори не е започнала процедура по законодателна инициатива.

За момента експерти към Европейската комисия заедно с представители на бизнеса, представени от европейските и международните организации IFSCC, EFEO, NaTrue, Cosmetics Europe, IFEAT обсъждат научния, социалния и икономическия ефект от законодателни промени

в областта на формулирането на козметични продукти.

- Бившият агроминистър в служебния кабинет проф. Иван Станков заяви, че ще настоява за европейска субсидия за производителите на маслодайна роза и тютюн. Досега производителите на роза и тютюн са получавали само национално финансиране. Имате ли искания, ще се срещнете ли с новия министър по темата?

- Действително досега едностранното финансиране, което получаваха розопроизводителите, са директните плащания на площ. Въпреки смяната на правителства и министри, асоциацията не е спирала да поддържа контакт с експертите от Министерството на земеделието и храните (МЗХ). Работим с дирекция „Директни плащания и пазарна подкрепа“ по възможността сектор „Производство на етеричномаслени култури“ да получава плащания, обвързани с производството. Успяхме да постигнем съгласие за включване на сектора в схемата по застраховане от следващата година. Активно се работи и по защитено географско указание „Българско розово масло“.

- Кога да очакваме общ знак „Българско розово масло“ за защита на продукта в Европейския регистър за географските указания?

- Асоциацията работи повече от 5 години по подготовката на документите за регистрация на Защитено географско указание „Българско розово масло“. Информацията и доказателства за историята, качествените показатели и географията на родното производство бяха изготвени и събрани с помощта на експерти от Университета по хранителни технологии (УХТ), Държавна лаборатория „Българска роза“ ЕООД, Института по розата и етеричномаслените култури (ИРЕМК) и членове на асоциацията. На 23 януари 2012 г. готовото досие бе внесено в МЗХ.

Кандидатурата премина през първия национален етап и през ноември 2012 г. бе подадена в Европейската комисия. В момента тече разглеждане по същество на материалите, като работим в постоянен контакт с колегите от МЗХ. Очакванията на всички ни са, че до края на годината ще имаме отговор от ЕК. Надяваме се да е положителен.

Глобалната уеб базирана платформа Farmhopping е иновативен начин фермерите да набират средства чрез принципа на груповото финансиране

Владо от центъра за езда „Плана Кон“ в Плана планина, на 35 км от София

Природата зове

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

Ако някои твърди, че България няма подходяща среда за правене на бизнес, разкажете му историята на „Фармхопинг“ ООД. Тя само доказва, че песимизмът е враг номер едно на всяка идея.

Роси Митова завършила инвестиции и финансов риск мениджмънт в Лондон. Получила няколко предложения за работа в инвестиционно банкиране, но внезапно решила, че не си струва да работи за богатството на хора, които имат много пари, защото правят пари от такива, които нямат достатъчно пари. Вместо да я хвърли в този омагьосан кръг, съдбата ѝ предложила истинско предизвикателство. При един от кратките ѝ престои в България Михаил Станчев, неин приятел, я забел във ферма „Перун“ край Кресна, в която той наскоро си бил купил няколко животни. Михаил е завършил география в Софийския университет, занимавал се е с координирането на големи рекламни кампании в

Тодор Георгиев от ферма „Перун“ се е заел с издирване, съхранение и възпроизводство на изчезващи традиционни български породи домашни животни като каракачанската овца и кон, местни дългокосмести кози, пастирско куче

риант за подпомагане. Тя стига до идеята да се привличат хора, които да поемат част от издръжката на стопанството, а в замяна да получават привилегии като продукция и престой във фермата. Концепцията започнала постепенно да се изглажда, междуременно Роси участва в състезание в Лондон за иновативни идеи. Формулата за подпомагане на фермерите се харесва, има много позитивни отзиви и тя получава насърчение да продължи да работи по реализацията на това намерение. Скоро след това се завръща в България и се фокусира върху развитието на този нов бизнес модел. Към екипа се присъединява и Руслан Вакрилов, кандидатстват пред фонда за стартиращи компании Eleven и

с твоята част от стопанството. Постепенно обаче се отдръпват от това намерение, тъй като осъзнават, че фермерството е труд, който съвсем не е за подценяване, и подобни изгрови методи е добре да останат само във виртуалната територия на Фейсбук. Там обаче те правят своя страница, в която обясняват намеренията си за подпомагане на фермерите. Западни медии се свързват с тях, след което публикуват няколко материала. Фермери от САЩ, Индия, Филипините, Египет, Гърция им се обаждат с молба платформата да се отвори и за тях. Първоначално моделът е бил изцяло ориентиран към България, а външният интерес налага концепцията да се промени. За да може платформата да е ефективна в цял свят и около фермите да се развиват общности от поддръжници, се изисква много по-голяма автоматизация. Същевременно обаче се губи контролът върху качеството, може да се появят и фалшиви ферми. За да се предпази от подобни негативи, екипът прави форум, в който да се качват коментари и оценки от потребителите, като им се дава право самите те

да контролират фермера

когото подпомагат. Идеята е чрез платформата да се ползват продукти от локални стопанства, а като жест на социална отговорност може да се подкрепят ферми в отдалечени региони, които в подходящ момент може да се посещават с туристическа цел. Така се създава емоционална привързаност, като може да се оказва дори експертна помощ на стопаните.

Чрез Farmhopping фермите набират средства чрез принципа на груповото финансиране (crowd financing). Идеята за подпомагане на фермерите чрез глобалната уеб базирана платформа привлича и бизнес ангел, който влиза с дял в компанията. Той добре познава екипа, вярва в техните възможности и затова им дава рамо в това начинание. „Всъщност най-важното за всеки бизнес ангел е екипът и

Роси Митова във ферма „Родолубие“. Основната мисия на фермата е запазване на изчезващата порода Дунавски кон, регистрирана през 1951 г., но днес силно застрашена от изчезване

страната, но в последните няколко години се съсредоточил върху фермерството. Той помолил Роси да съдейства

за решаването на финансовите проблеми

при отглеждането на каракачанските овце и дългокосместите кози в Пирин планина.

Роси е градско момиче, но се впечатлява от трудностите и се втурва да търси подходящ ва-

получават финансиране за създаването на платформата Farmhopping.

В началото се паят по идеята с уебкамери всеки да може да наблюдава своето животно и работата във фермата. По подобие на Farmville

всичко ще е като социална игра

в която плащаш живи пари и имаш право да вземаш решения, свързани

Георги Цигов
от ферма
„Екоагрибио“,
който се стреми
да развива
биологично
животновъдство
и земеделие

доверието в него, тъй като от хората зависи успешната реализация на всяко намерение, но и бизнес моделът е от съществено значение”, обяснява Роси.

Фермерите са привлечени от този ясен и

работещ метод за финансиране

тъй като на всички тях им липсва работещ механизъм, изцяло съобразен с нуждите им. Този модел е удобен и е привлекателен за потребителите. Платформата дава възможност за директна комуникация между двете заинтересовани страни. Освен всичко рискът се разпределя между повече хора, което дава увереност на фермера, че той има гарантиран пазар, освен това се получават и пари на зелено. Така се прескача брънката „Прекупвачи” и фермерът може максимално да се възползва от плодовете на своя труд. Farmhopping е своеобразен шанс за българския агропроизводител, който да намира препитание далеч от големия град.

Сред най-ентузиасираните фармхопъри, които оказват подкрепа на фермерите, има много чужденци. На платформата е качена личната история на всяко стопанство, подробно се обяснява как всеки продукт се произвежда. Освен това всеки фармхопър може да отиде на място и да види отблизо целия процес, което е гаранция за качество. Наскоро холандец получил български пчелен мед и останал приятно изненадан от неговото качество.

На този етап 94% от приходите отиват при производителя, 6% остават за екипа на Farmhopping. Стремежът е комисионата да

падне до 3%, но това ще се случи, когато съумеят да привлекат повече ферми и повече поддръжници и потребители.

За да бъдат регистрирани в платформата, фермерите трябва да се занимават с устойчиви агропрактики, не е задължително да имат сертификата за биопроизводител. Ако имат органична сертификация, това се отразява в профила им. Изискването е да произвеждат здравословни продукти. Една от целите на платформата е фермерите да развият добре своята дейност и когато имат финансовата стабилност, да се сертифицират като биопроизводители. Наскоро екипът направил подаръци за своите регистрирани потребители, на тези които са от България, ги занесли лично, за да си поговорят с тях и да получат обратна връзка.

Farmhopping е начин на живот

и създателите на компанията не могат да си представят нещо по-вдъхновяващо от това. Роси замени Лондон със София и сега много нейни приятели са готови да дойдат в България, за да се занимават с фермерство. Млада германка, която е анализатор в „Голдман Сакс”, напуска именитата

финансова институция и скоро ще се влее в екипа на Farmhopping.

„Интересни неща се случват в предприемаческото общество в България, което привлича все повече млади хора дори от чужбина. Събитията, дискусиите, срещите, средата действа като магнит и мнозина са примамени да стават част от нея. Появява се ново общество, провокирано от липсата на закон и на ред, хората са свикнали да мислят „извън кутията” и да не разчитат на гържавата”, обобщава Роси. Младите предприемачи разработват проекти, които по иновативен начин решават местни проблеми, каквито в по-развитите гържави не съществуват. Това създава вълната от социални иновации. Двата фонда Eleven и LAUNCHub осигуряват финансиране и менторство, betahaus пък е отвореното пространство за коуъркинг, там хората взаимно си помагат. Точно там Farmhopping открива своя нов бизнес партньор, който е програмист и се заема с развитието на платформата.

Историята на „Фармхопине” ООД е доказателство, че който търси, винаги намира начин. Подкрепата на фермерите си струва и никога не е късно всеки от нас да стане фармхопър. **И**

Бутик Спа хотел 3 Планини

"3 Планини" е луксозен бутик Спа хотел, изграден в характерен алпийски архитектурен стил, съчетан с традиционни и национални елементи. Намира се близо до Банско - най-известният ски курорт на България и в непосредствена близост до наскоро построеното от Ian Woosnam голф игрище, както и до ски писта Кулиното. Хотелската част се състои от 42 апартамента от 39 m² до 65 m² (луксозни студия и едноспални апартементи). Всеки апартамент е обзаведен с LCD телевизор с кабелна телевизия, мини бар, а някои от апартаментите разполагат и с душ кабина. Всички стаи имат южно изложение и собствен балкон с прекрасен изглед към върховете на Пирин и Родопите. Хотелът разполага с уникален спа център, разположен на обща площ от 600 кв.м., разделен на две нива и предлагащ широк набор от СПА процедури и терапии. На първото ниво се намират басейн и гардеробни, парна баня, класическа сауна и солна сауна с шоково ведро, зона за релакс с топли каменни шезлонги и приключенски душ. На второто ниво са разположени няколко зали за различните масажи, Спа терапии и процедури.

- Организиране на следните спортни мероприятия с договорени отстъпки: конна езда и уроци по конен спорт, пейнтбол игри, АТВ разходки по планински терени, планински преходи, екскурзии, рафтинг

За резервации: тел.: 074792955; 0888 805 993
e-mail: reservations@3-mountains.com / www.3-mountains.com

Бизнес софтуерът

Възможно ли е всички дейности в едно мащабно производствено предприятие или група от предприятия да се управляват направо през мобилния телефон на мениджъра, да се създават или пренасочват задачи с няколко движения на дисплея на смартфона - по всяко време и от всякъде? Ако вярваме на най-новите пазарни анализи за развитието на бизнес софтуера, мобилността ще бъде сред водещите тенденции в неговото развитие през следващите години, заедно с все по-широкото навлизане на софтуера като услуга (SaaS - Software-as-a-Service). Системите за управление на бизнеса съзряват с бързи темпове и тежките традиционни решения, при които се налагаше ИТ администраторите да разпечатват на хартия информацията и да я носят на своите шефове, днес отстъпват място на гъвкави системи, достъпни по интернет и през смартфон или таблет.

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ

У нас секторът също се развива динамично и традиционните счетоводни или складови системи постепенно отстъпват място на комплексни продукти от клас ERP (Enterprise Resource Planning – планиране на корпоративните ресурси), способни да управляват автоматизирано всички аспекти на бизнеса. Все повече мениджъри осъзнават нуждата от такива решения, но в същото време технологичният сектор всяка година създава нови класове бизнес софтуер, което води до объркване сред ръководителите на предприятия. BI, CRM, BPM са само част от абривиатурите, които усложняват живота на мениджърите и поставят въпроса: Кое от всички тези чудеса на иновациите реално ще ни помогне в бизнеса? В следващите абзаци ще се опитаме да въведем ред в най-популярните класове бизнес

софтуер, техните възможности и особености.

ERP (Enterprise Resource Planning)

Системите за управление на корпоративните ресурси през последните години се наложиха като стандарт и на практика са гръбнакът на информационната инфраструктура на една компания. Те управляват всичко – от производствените процеси, доставките на суровини и дистрибуцията на крайните продукти, през финансите и счетоводството, до човешките ресурси и т.н. Една ERP система може например сама да следи кога от производствената база излизат нови готови продукти и автоматично да прави тази информация достъпна в търговските обекти, където служителите вече ще могат да продават съответните артикули. Когато изходните суровини за производството са на път да се

става по-достъпен

изчерпат, отново ERP-то автоматично може да иницира нови доставки. При забавено плащане от клиент системата може да алармира в определен срок счетоводството или съответния търговец.

ERP системите започват да навлизат у нас преди около 10-15 години и днес в този сегмент работят няколко десетки компании – от водещи международни доставчици като SAP, Microsoft и Oracle, до значително по-достъпните като цена български решения. Освен разработчиците на ERP софтуер, важно място в екосистемата заемат и консултантите по внедряване, които най-често осъществяват самите проекти, внедряват различните класове софтуер и ги интегрират помежду им.

BI (Business Intelligence)

Софтуерът за бизнес анализи надгражда съществуващата ERP система или груп софтуер, предоставяйки данни, анализи и прогнози в реално време. Най-често тази функционалност се предлага като отделно софтуерно решение, но не липсват случаи, в които тя е вградена и в ERP системите. Business Intelligence използва наличните данни от ERP, от счетоводния софтуер или каквито и да е други информационни бази и осигурява на мениджърите своевременен анализ на информацията, подпомагайки ги при взимането на по-добри управленски решения. Този клас софтуер може да ви отговори примерно кои продукти в магазините ви се продават по-успешно в събота, кога е най-подходящо да пуснете нов артикул, кой отдел в компанията работи най-ефективно, как са разпределени разходите за гориво или за телефония в различ-

Все по-нови класове системи за управление скоро ще са определящи за вземането на решения и ефективността в компаниите

ните отдели и т.н. Всички видове ключови индикатори за бизнеса могат да бъдат проследявани във всеки един момент.

CRM (Customer Relationship Management)

Системите за управление на взаимоотношенията с клиентите автоматизират цялата комуникация с потребителите на една компания – от маркетинговите кампании по тяхното привличане, през процеса на продажба, до последващата поддръжка и запазване на отношенията. Подобно на BI, те също могат да бъдат както отделни продукти, така и модули в рамките на една ERP система. Освен че оптимизират работа-

та на търговските отдели, те създават и подробен архив на взаимоотношенията с клиентите и цялата история на разговорите, проведени с тях от различни служители. Това е важна гаранция, че при напускането на ключови търговски служители те няма да си заминат заедно с контактите и да обезкървят бизнеса.

От години модерните CRM решения се отличават по това, че се интегрират лесно с различни корпоративни телефонни централи и решения за обединени комуникации (unified communications). Това позволява например при входящо позвъняване от клиент на дисплея на компютъра автоматично да се появи прозорец с подробна информация за него и за предишната комуникация

между него и компанията. Ако търговецът поиска да звънне на гаден контрагент пък, е гостатъчно да кликне върху името му в CRM системата, за да иницира обаждане, а прозорец с досието на клиента отново да се появи на дисплея. CRM системите са мощен инструмент за таргетиране на маркетингови кампании и са задължителен атрибут за всеки модерен колцентър.

BPM (Business Process Management)

Подобно на ERP софтуера, този тип системи също управляват цялата дейност в едно предприятие, но са фокусирани върху бизнес процесите в него. Това позволява постигането на много високи нива на ефективност, оптимизиране времето на екипите и елиминиране на онези звена по веригата, които забавят гаден бизнес процес.

Системите от клас BPM могат да работят както самостоятелно, така и заедно с ERP или друг бизнес софтуер. Засега този пазар далеч няма мащабите на развитие на ERP сегмента, но някои анализатори предричат сериозен ръст през следващите години.

UC (Unified Communications)

През последните години системите за обединени комуникации навлизат с бързи темпове у нас, заменяйки работещите в много офиси и учреждения традиционни телефонни централи. На практика продуктите от типа unified communications въвеждат технологиите за интернет телефония (VoIP – Voice over IP) в офисите,

с всички предимства, следващи от това. За разлика от старите учредженски телефонни централи, новите решения могат да следват служителя навсякъде и той да получава обажданията до своя служебен телефон както в офиса, така и на компютъра въкъщи или на лаптопа – докато е в командировка, в друг град или дори държава. От всяка точка на планетата, свързана с интернет, той може да проведе обаждане до софийските си контрагенти на

цената на един грагски разговор, както и да приема разговори на служебния си номер. Освен това корпоративните VoIP решения могат да създават подробни статистики на телефонните разговори по дни, по отдели или други показатели, могат лесно да създават конферентни връзки между много на брой потребители, както и да изпращат лесно гласови съобщения. Сред ключовите им предимства са възможността за безплатни разговори между различни клонове на една компания в различни градове, както и използването на Low Cost Routing – автоматично рутинане на разговорите по най-евтиния комуникационен канал.

Бизнес софтуерът се развива изключително динамично и прецизни прогнози за начина, по

който този сегмент ще изглежда в бъдеще, едва ли могат да се направят. Все пак повечето анализатори са единодушни, че сред най-интересните тенденции са интеграцията със социалните мрежи, както и все по-широкото навлизане на решенията, предлагани като услуга (Software-as-a-Service). А това допълнително ще понижи летвата за закупуване на такива системи от все по-малки компании. „Системите за управление на бизнеса стават

все по-гостъпни. Всеки гостатчик се стреми да достигне и до по-малките предприятия, като предлага различни варианти на евтини и бързи за внедряване решения, в това число и облачните технологии. Например най-новата версия на Microsoft Dynamics NAV 2013 се лицензира по съвсем нов начин, именно за да може да пред-

ложи бързо и евтино внедряване на малките компании. Решенията стават и все по-гъвкави и интегрирани в цялостния работен процес, развивайки се със световните тенденции на работа - удебостъп, мобилност, ориентирани към клиента, динамика на компанията и т.н.” - обяснява пред сп. „Икономика” Стелла Цокева, маркетинг специалист в една от първите ERP компании на българския пазар - „Тим ВИЖЪН България”. Появата на нови, изцяло интернет базирани решения либерализира сектора, което означава, че не е далеч времето, когато всеки малък предприемач ще може да се възползва от предимствата на този тип системи и на практика да се конкурира успешно с големите играчи в своя бранш.

Безконтактни плащания чрез доближаване на телефона до NFC чипове в търговските обекти и дори изпращането на пари по електронната поща са само част от новите начини, по които скоро ще можем да плащаме за продукти и услуги

На покупки със смартфон

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ

На 14 юни сутринта входът на столичната метростанция „Сердика“ е препълнен с журналисти и официални лица. Пред обектите на камери и фотоапарати представители на „Метрополитен“ АД, Vivacom и унгарската компания за мобилни разплащания Cellum показват, как съвсем скоро ще можем да преминаваме през едното перило на метрото, като вместо да показваме билет или карта, просто ще доближаваме своя мобилен телефон до специален скенер. Технологиите работи чрез разпознаването на QR код и за целта потребителите трябва да разполагат с мобилен телефон с достъп до интернет. Когато заработи, услугата ще е достъпна и за клиенти на другите клетъчни оператори. Проектът е пилотен и за да заработи, трябва първо иновативната платформа на Cellum да бъде интегрирана в системата на метрополитена, така че потребителите да могат не само да заплащат свободно през своите мобилни апарати, а и впоследствие да могат да докажат това при евентуална проверка в самите вла-

кове. Ще трябва също и да бъдат променени нормативните актове, които регулират дейността на „Метрополитен“ АД.

Самата платформа CellumPay е много нов продукт за България и също първо ще трябва да се докаже у нас. Системата дава на потребителите възможност да пазаруват и да осъществяват плащания през своя смартфон. Тя е унгарска и само за десет седмици е привлякла над 10 000 активни потребители. Година и половина по-късно техният брой вече е 1.4 милиона. Популярността ѝ се базира на изключителната простота на платформата. За да я използват, потребителите трябва само да отидат на страницата cellum.bg, да свалят приложението CellumPay за операционната система на своя смартфон от Play Store или App Store и да го активират. След това трябва да го регистрират и да въведат информация за кредитните и дебитните си карти в собствения си смартфон. Банковата карта е успешно регистрирана с въвеждането на активационен код, получен от системата. След това те просто сканират QR кода на сметката, въвеждат код за сигурност и съот-

ветното плащане е осъществено. В момента системата позволява плащане на сметки във Vivacom, „Софийска вода“, „Хеликон“, „Евро Брокер“, „Gladen.bg“, „Грийн такси“, „Български Червен Кръст“, „Визи Артс“, верига ресторанти „Джиков“, Top-Top куриер, спортен клуб Showa, „Център за сугестология и сугестопедия – г-р Лозанов“ ЕООД. Предстои скоро към тях да бъдат добавени и „Техномаркет“, Застрахователно дружество „Виктория“, Нетфинити, Фотопавилион, Фото Медиа/Biblio.BG и Lap Top България.

„Повечето играчи на пазара са свързани с конкретни банки или мобилни оператори. За разлика от останалите продукти на българския пазар, CellumPay работи с

всички основни видове дебитни и кредитни карти

издадени от български банки. В приложението могат да се регистрират до 16 броя карти” - посочват от компанията пред сп. „Икономика“. Всъщност, това не е първата система за мобилни плащания в България, но операторът „СЕП България“, който развива >

собствена платформа от няколко години, така и не успя да я наложи на пазара досега. В същото време през последните месеци секторът на безконтактните разплащания чрез мобилни телефони се развива с изключително бързи темпове. Според проучване на аналитичната компания Berg Insight само в 27-те страни членки на Европейския съюз този сегмент ще нарасне с 275% до 2017 година. Това означава, че през посочения период ще бъдат осъществени мобилни плащания на стойност 45 млрд. евро. За сравнение очакванията са през същия период пазарът на кредитни и дебитни карти да нарасне с 1.6 процента. До края на тази година пък анализаторите очакват работещи системи за мобилни разплащания да има в половината от страните членки. Сред най-важните фактори за прогнозирания ръст е голямото

разнообразие от компании, които навлизат в сектора – от големите банки и картови оператори, през телекомуникационни гиганти като T-Mobile, Orange и Telefonica, до иновативни стартиращи фирми, които създават все по-нови и оригинални начини за разплащане.

Преди около месец най-популярният стартър в този сегмент – американската Square – обяви, че стартира своите разплащателни услуги и в Япония, като част от мащабно партньорство с местния картов лигер Sumitomo Mitsui Card Corporation. Припомняме, че Square, която започна официално дейността си през 2010 г., излезе на международния пазар в края на миналата година с влизането си на канадския пазар. Към момента компанията, създадена от един от основателите на Twitter Джек Дорси, вече се оценява на 3 млрд.

щ. долара. Неотдавна Square обяви и възможност за

превеждане на пари по ...

електронната поща

чрез иновативната услуга Square Cash. За целта е достатъчно потребителите на платформата просто да изпратят мейл, добавяйки в копие адреса „pay@square.com“ и вписвайки сумата в долари, която искат да преведат от сметката си. Всъщност услугата беше пусната в отговор на обявената дни по-рано сходна функционалност от Google, която интегрира услугите Google Wallet и Gmail. Изпращането на пари по мейла чудесно демонстрира динамиката на сектора и степента, в която иновациите навлизат в него.

Междувременно основният конкурент на Square – шведският стартър iZettle, също анонсира своето излизане на международния пазар, избирайки за своя първа дестинация неочаквано за мнозина Мексико. Компанията пусна локализирано Android и iOS приложение седмици след като получи финансиране в размер на 6.6 млн. щ. долара от испанската банка Santander. Целта на новопривлечената инвестиция беше именно глобална експанзия на услугата, а изборът на първата държава също е свързан с испанската финансова група, която има силни позиции в Испания, Португалия, Латинска Америка, САЩ и други страни. Сделката се очертава като много добра за iZettle, която освен значителната инвестиция, ще получи и достъп до пазари с над 100 милиона потребители. Според основателя и главен изпълнителен директор на шведската фирма Джейкъб де Грий, Мексико е особено подходящ избор, защото 99.8% от бизнеса там са малки и средни фирми, които именно са във фокуса на дейността на стартъпа.

Списъкът с новосъздадените компании, които вече предлагат някакви услуги за мобилни разплащания в САЩ, някои европейски държави или Азия, включва още Android и iOS приложението GoPayment, услугата PayPal Here на еднои-

ФОТО: ВИВАКОМ

В метрото в София скоро ще може да се влиза с плащане през мобилния телефон

менната компания за електронни парични услуги, PayPal на картовия оператор MasterCard, която използва стандарта за безжичен пренос на данни на близки разстояния NFC (Near Field Communications), PayPal на другия картов гигант – Visa, приложението за търговци LevelUp, както и mPowa – облачна услуга за разплащания в различни уебсайтове направо през телефона.

„По цял свят този тип услуги се развива непрекъснато и световната тенденция е кешовите плащания почти напълно да се заместят от електронните разплащания. У нас т.нар мобилен портфейл все още е в процес на навлизане” - обясняват от CellumPay. - „Амбициозната цел е да съберем портфейла на потребителя с неговите дебитни или кредитни карти и да превърнем телефона му в едно „умно” устройство чрез безплатните ни приложения за iOS и Android, а скоро и Windows.” От компанията уверяват, че много скоро CellumPay ще позволява създаването на мобилна кошница през телефона си, което ще даде възможност на потребителите у нас примерно

да купуват концертни билети директно от билборда

на събитието – без да се редят на опашки. Те ще могат също да заплащат от едно място чрез своя смартфон разнообразни комунални и битови сметки.

Освен възможностите за стартиране на нови иновативни бизнеси, мобилните разплащания имат още един изключително ползотворен ефект. Те ще дадат нов тласък на електронните продажби, стимулирайки редица традиционни сектори – от търговията на дребно, през туризма и ресторантьорството, до всевъзможни други услуги като фитнес, спа и уелнес индустрията и т.н. За потребителя това най-често означава повече удобство и по-голяма сигурност, за търговците – още един канал, по който да увеличат своите приходи, а за финансовата индустрия – повече парични преводи, които да обслужва. **И**

Square вече предлага и изпращане на пари по имейл

Най-голямата търсачка пусна също своя услуга Google Wallet

Големите картови оператори VISA (на снимката) и MasterCard също имат свои системи за мобилни разплащания

Идва ли краят на роуминга в ЕС?

Битката на еврокомисар Нели Крус с мобилните оператори навлиза във финалната си фаза. От Световната GSM асоциация вече предупреди, че това ще се отрази на инвестициите в сектора

Еврокомисар Нели Крус настоя Европарламентът да гласува отпадане на роуминга още от 2014 г., но засега среща съпротивата на бранша

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКСАНДРОВ

Само след около година всички ние може би ще пътуваме в страните от Европейския съюз с една идея по-свободно, ще говорим по мобилните си телефони, без да се притесняваме, че сме в чужбина и без да се налага да броим минутите. Или поне това ще е възможно, ако еврокомисарят по цифровите технологии и вицепрезидент на Европейската комисия Нели Крус успее да прокара своето ново предложение. В самия край на месец май 71-годишната гранддама на европейската политика изненада мнозина, когато в своята реч пред Европейския парламент поиска от депутатите да приемат до следващата пролет регулация, която ще премахне роуминг таксите на мобилните оператори в ЕС.

Предложението на практика предвижда, когато подпишем договор с даден мобилен оператор, да говорим и да използваме други клетъчни услуги според условията на този договор, без значение в коя страна от Общността се намираме.

Ефектите от регулацията ще бъдат много. На първо място създаването на единен телекомуникационен пазар ще има директно отражение върху туризма и всякакъв тип пътувания в рамките на ЕС. На второ - то

ще направи с една идея по-лесно създаването на паневропейски бизнес и ще

стимулира дигиталната икономика

Както сп. „Икономика“ писа още в първия си брой от тази година, Нели Крус и представители на стартъп общността в Европа се обединиха около твърдението, че една от причините за по-лесното стартиране на иновативни онлайн и мобилни начинания в САЩ, отколкото в ЕС, е именно наличието на прекалено много граници на Стария континент: национални, юридически, данъчни и други. Е, с отпадането на роуминг таксите поне една от тези граници ще изчезне.

Самата Нели Крус посочва като предимства на премахването им също и условията за създаване на по-добри политически връзки между държавите, както и директното социално отражение. Не на последно място подобно решение би извело на преден план още едно предимство на единния европейски пазар в момент, когато развитието на този единен пазар и дори на самия Европейски съюз е поставено на карта в този им виг. Самата Крус посочи в своя Twitter акаунт, че в Европа не можем да си позволим толкова много ненужни изкуствени грани-

ци пред единния телеком пазар. Предложението на еврокомисаря със сигурност има сериозни предимства за крайните потребители на мобилни услуги. Дали обаче то действително ще е добро и за дигиталната икономика?

Реакцията на мобилните оператори

не закъсня и броени дни след изявлението на Нели Крус ръководителят на отдела по регулаторните въпроси в Световната GSM асоциация Том Филипс заяви в свое изказване в Лондон: „Световната GSM асоциация окуражава еврокомисаря да запази фокуса си върху голямата картина и да прави дългосрочни предложения. Тъжно е, че тя използва своето скорошно изказване пред парламента, за да говори на тема роуминг. Роумингът премина през три успешни вълни на регулация, а регулаторните органи в Европа и мобилните компании интензивно внедряват последните изисквания. Комисарят трябва възможно най-скоро да изясни своите очаквания по отношение на роуминга, за да може индустрията да избегне инвестициите в нови решения в тази сфера, които ще бъдат заменени, преди да започнат да действат.”

В добавка Филипс заяви, че асоциацията е изготвила съвместно с компанията Navigant Economics нов доклад, показващ как европейският телекомуникационен пазар изостава в сравнение с този в САЩ и как планираната нова регулация в ЕС ще доведе до намаляване на инвестициите в сектора, а от там – и до развитието на

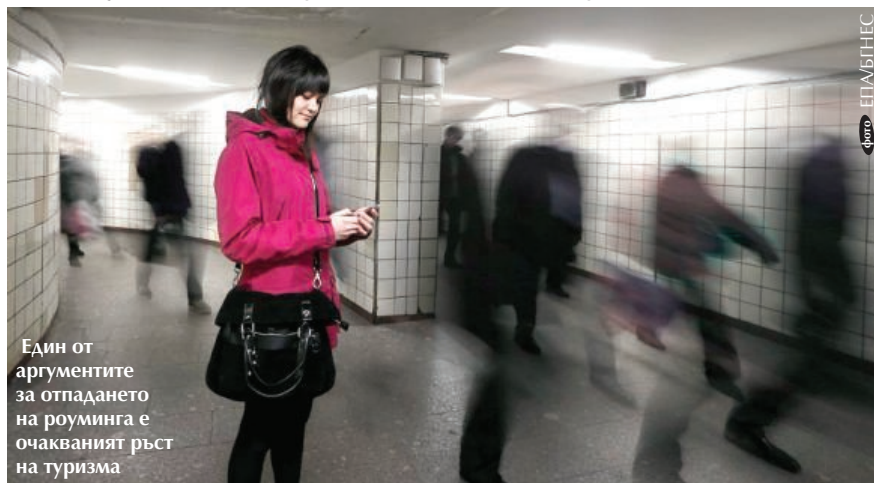
мобилните иновации на Стария континент. Изследването, наречено „Мобилна производителност в Европейския съюз и САЩ” е достъпно на сайта на организацията. Ако допреди десетина години Европа изпреварваше Америка на полето на мобилните комуникации, то днес

Старият континент изостава значително

по отношение внедряването на клетъчните технологии от следващото поколение, става ясно от доклада. Той включва и препоръки за европейски политики, които да гарантират, че ЕС ще си възвърне лидерската позиция в този бранш.

Тази позиция се подкрепя и от генералния директор на асоциацията Ан Бувро, която посочва, че от иновациите, направени в сферата на мобилните комуникации в Европа преди години, днес се възползват над 3.2 милиарда души в целия свят. „Въпреки това, този доклад потвърждава, че днес реалността е друга – Европа е изгубила своето лидерство

в мобилния сектор и значително изостава от групи развити икономики, включително Съединените щати. Има множество фактори за настоящото положение, но е ясно, че регулаторните реформи биха могли да донесат подобряване, създавайки дългосрочни предимства за европейските потребители и генерирайки икономически ръст” - добавя тя. Според ключовия извод в доклада трябва да се реформира регулацията на сектора, като бъде фокусирана върху улесняването на инвестициите и иновациите, вместо върху непосредственото управляване на цените в него. Посланието на сектора е ясно: отнемайки приходите ни от роуминг такси, вие на практика намалявате нашия инвестиционен потенциал, спомагайки за изоставането на Европа на полето на иновациите. Остава отворен въпросът дали европейските потребители биха предпочели да имат достъп до най-иновативните клетъчни стандарти и услуги, или по-достъпната цена на международните разговори ще остане водеща за тях.

Един от аргументите за отпадането на роуминга е очакваният ръст на туризма

фото: ЕПА/БГНЕС

Mazda 6

Новото поколение на модела е с вдъхновяващ дизайн и революционната технология SKYACTIV

Chevrolet Captiva LTZ 2.2 VCDI

Базовата цена на американския модел с ДДС започва от 61 710 лв.

Toyota Corolla

Една от първите коли Corolla, слезла от поточната линия преди дни, направи световната си премиера в София

Renault Clio RS

С 1.6-литровия бензинов двигател Clio RS разчита на 200 конски сили

Opel Adam

Германският производител показа в София шикозния си градски автомобил

Бляскавият

АТАНАС ХРИСТОВ

Макар и провеждащ се през година, завършилият в края на юни XXI автомобилен салон София 2013 показва, че чакането от 2011 г. насам си е струвало. Лукс, блясък, красиви жени и, разбира се, лъскави возила. Организаторите успяха да изпълнят обещанието, което бяха дали преди началото на изложението, а именно - тазгодишният софийски автосалон да е най-големият, провеждан до момента.

От изложените над 160 експонатата - автомобили, мотоциклети, ATV-та, скутери, кемпери, че гори и яхти, посетителите имаха възможността да се насладят на 87 модела, които стъпиха за първи път на родна земя. Автомобилен салон София 2013 предложи 35 абсолютни премиери за България, като към тях бяха добавени още 15 нови модела, 24 фейслифта и 13 нови

BMW 328i GT

С 328i GT BMW Group въвежда нова концепция в премиум сегмента на средния клас

модификации.

Рекордите не спират до тук. Организаторите се похвалиха още с най-голям брой посетители и завидно количество прогажби по време на изложението, което за осми път беше включено в календара на OICA (Международната организация на автомобилните производители). Именно този факт води до провеждане на софийското изложение през година, но включването в календара на OICA поставя автосалона редом

BMW M6 Grand Coupe

С цена от над 220 хил. лв. M6 Grand Coupe беше най-скъпият експонат на Автомобилен салон София 2013

Peugeot 2008

Новият градски кросоувър на французите се отличава с компактност и простор

рекордър

Автомобилен салон
София 2013 премина с
най-много премиери,
посетители и блясък

го легендарните форуми в Женева, Франкфурт или Детройт.

За част от посетителите имаше и призове. Голямата награда - автомобил по избор измежду няколко марки грабна Николаї Христов от София, който спечели избор от него Peugeot 301 ACTIVE. На тазгодишния форум беше възстановен и конкурсът „Мис Автосалон“, в който сили премериха 26 красавици от всички щангове на изложението. Победителка стана 21-годишната Габриела Генчева от щанга на Great Wall.

Имаше и липси. И на тазгодишното изложение сред големите отсъстващи бяха почти всички марки на германския автомобилен гигант Volkswagen - Volkswagen, Audi, Porsche и Seat. Част от липсващите през 2011 г. марки обаче се завърнаха - коли като BMW, Alfa Romeo, Hyundai или Mazda отново радваха посетителите на бляскавото автомобилно изложение в София. И

Opel Cascada

Луксозното кабрио на Opel привлече погледите на посетителите на софийското автомобилно изложение

Nissan Juke Nismo

Компактният градски автомобил е дълъг 3780 мм и широк 1675 мм

Mercedes CLA

Луксът и качеството са запазена марка на германският топ производител. Доказва го и новият CLA

Продажбите на лекотоварни автомобили в България са нараснали с 40 %

Практична товароносимост

АТАНАС ХРИСТОВ

През последните няколко години сегментът на компактните лекотоварни автомобили се развива все по-бурно. Дори на фона на финансовата и икономическата криза, или дори благодарение на тях.

Лекотоварните коли смятават в себе си предимствата на автомобили, подходящи за превоз на малки и недотам малки товари, като освен това на тях може да се разчита и да осигурят комфортно придвижване на клиентите си и техните семейства.

Френско-румънска доминация

Още с появата на моделите Berlingo и Partner на френските производители Peugeot и Citroen, които са обединени в консорциума PSA Group, тези возила започнаха да набират голяма популярност. Компактните лекотоварни автомобили на французите, както и подобните модели на конкурентите им, се отличават освен с достатъчен обем свободно място за товари и с щедро пространство за пътниците.

Запълването на гамата от французите продължи с разработването на ново поколение компактни лекотоварни автомобили. PSA, заедно с италианския си партньор Fiat, започнаха производството на

В момента сред най-предпочитаните модели на пазара е румънската Dacia Dokker

Peugeot Bipper, Citroen Nemo и Fiat Fiorino, които през последните години отхапват все по-голяма част от пазара.

Големият френски конкурент на PSA - корпорацията Renault, също е със солидни позиции на пазара със своето Kangoo, което еволюира и до електрическият модел Kangoo Z.E., който изпъква с отличителен дизайн, отличаващ го спрямо неговия аналог с двигател с вътрешно горене.

Renault биха могли да се похвалят не само с Kangoo. Румънската Dacia, която е собственост на френската автомобилна корпорация, от години е популярна на пазара с комби версията на

Още с появата на Berlingo лекотоварните возила набират голяма скорост

модела си Logan, а от месец премиера направи и новата румънска Dokker.

Пазарни лидери

Типично за Dacia и новият Dokker се отличава с ниска цена, за която обаче румънците предлагат приемливо качество. И само месец след появата на този модел у нас са продадени над 500 автомобила, хвалят се дилърите на марката. А цифрата е своеобразен рекорд за България. Dacia предлага новия лекотоварен автомобил в два варианта - Dokker и Dokker Van. Не само

продажбите на Dokker говорят, че фирмите започнаха да търсят новите по-икономични и практични лекотоварни автомобили. Последните данни на Асоциацията на производителите на автомобили в Европа (ACEA) също говорят негвуслислено - продажбите на лекотоварни автомобили до 3.5 тона в България са нараснали с близо 40%.

Caddy навъртя 30

30

СИЛВИЯ ГЕОРГИЕВА

Популярният компактен градски ван на най-големия европейски автомобилен производител Volkswagen - Caddy навъртя 30 години от създаването си. По повод юбилея германският производител пусна в производство специална серия - Caddy Edition 30, като от 2013 г. юбилейният модел се предлага и на българския пазар. Колата може да бъде тествана от всеки желаещ в дилърската мрежа на марката.

Юбилейният модел рязко се разграничава от типичната представа за работната „баничарка“ и привлича погледи с елегантна спортна линия. С него вече може да се движите спокойно в най-лявата лента на магистралата, тъй като по-бърз представител на моделната линия не е произвеждан досега. И това го прави перфектния автомобил за всеки, който иска да пътува със стил и не се притеснява да бъде център на внимание. В крайна сметка представителният автомобил е лицето на вашата компания и най-добрата визитна картичка на бизнеса ви.

Базираният на линия на оборудване Trendline Caddy Edition 30 се отличава с гланцово полирани и частично лакирани в черно 17-цолови колела от лека сплав Vidarpest и лакирани в черно покрив и надлъжни рейки на покрива, които поставят интересни акценти във външността на автомобила.

Хит в интериора са сегалките, серийно тапицирани в кожа Alcantara, в цвят Classic Grey. Серийно е частично кожено оборудване със сиви шевове, което обхваща волана, ръкохватката на скоростния лост и гръжката на ръчната спирачка. Климатроник, радиосистема RCD 210 и силно потъмнените задни и странични стъкла също попадат в обхвата на богатото серийно оборудване и се грижат за комфорта ви на борда. Caddy Edition 30 се отличава не само с незабравим дизайн. Не по-малко впечатляващи са и двигателите. Гамата обхваща 4 дизелови агрегата с мощност от 102 до 170 к.с., както и бензинов мотор със 105 к.с. Топ-версията с дизелов двигател (2.0-TDI, със 125 кВт мощност) ускорява колата до 196 км/ч. Трансмисията за 2.0-TDI е с двоен съединител (DSG) - Caddy Edition 30.

Caddy Edition 30 се предлага като 5- и 7-местен, с къса (2681 мм) или с дълга (3006 мм) колесна база, със задвижване на четирите колела 4MOTION, също и с 6- или 7-степенна автоматична скоростна кутия с двоен съединител DSG.

Наред с пътническата версия, юбилейният модел се предлага и в товарно (Kasten), съответно - товаропътническо изпълнение (Kombi). В момента всеки желаещ да се сдобие с юбилейния модел може да се възползва от специално ценово предимство от 10% за актуални модели на склад. **И**

Мисия до Марс

Бас Лансдорп

Най-мащабният проект за изпращане на хора на Червената планета започва тази година. Целта е създаването на човешко селище, а целият процес ще бъде излъчван под формата на риалити

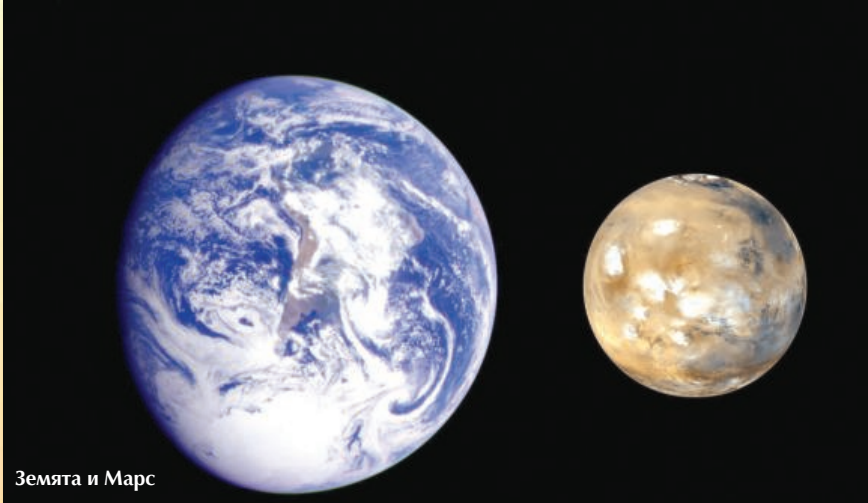

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

Ако еднопосочното пътуване до Марс ви звучи добре, то сега е времето да станете част от първия екип, който ще колонизира Червената планета. Базираната в Холандия неправителствена организация Mars One планира да изпрати екип от четирима астронавти до Марс, а първото кацане е планирано за 2023 година. Дотогава с помощта на роботи на Марс трябва да бъдат създадени жилищни райони. Целта е създаване на човешко селище на съседската ни планета.

Компанията е намерила и интересен начин за частично финансиране на проекта - всеки един от желаещите да замине завинаги към Червената планета заплаща такса от 5 до 75 щатски долара в зависимост от брутния национален среден доход на страната на самия кандидат. Така например афганците плащат по 5, а катарците - 73 долара. За България таксата е около 13 долара.

Устойчиви ли са мисловните ви процеси? Имате ли несломим дух?

Земята и Марс

Виждате ли връзка между вътрешното и външното си Аз? Най-продуктивен ли сте в хаоса? Подготвени ли сте за ситуации, които въобръжението ви не може да си представи? Това са само част от изискванията, за да получите позицията. Освен абстрактните качества, които се очаква да имате обаче, трябва да сте пълнолетен и в добро здраве. Не е необходима каквато и да е физическа подготовка, нито дори английски език.

Одобрените кандидати обаче трябва да притежават интелект, находчивост, смелост, решителност, най-различни умения, както и

психологическа стабилност, казва носителят на Нобелова награда за физика и един от инициаторите на идеята Джерард Тхофт. „Изборът на тези хора ще бъде най-трудната задача пред нас“, призна той.

Така започва най-голямото приключение досега за планетата Земя. Проектът Mars One е получил над 100 хиляди молби за участие, а основателят на Mars One Бас Лансдорп се надява на края броят на кандидатите да надхвърли половин милион.

Веднага след края на регистрацията на 31 август ще бъдат подбрани между 15 000 и 30 000 души. До 2015 г. броят на кандидатите >

ще бъде сведен до 40. Те ще бъдат разделени на групи по четирима и ще почнат тежки 7-годишни тренировки в пустинни условия. Целият процес ще се показва в риалити тв формат в целия свят. Накрая зрителите ще изберат с гласуване щастливците, които да полетят на 14 септември 2022 г.

„Мисията на Mars One е представителна за цялото човечество – духът ѝ ще бъде оправдан единствено, ако хората от целия свят бъдат представени. Гордея се, че точно това се случва”, казва той.

Сред кандидатите има и няколко българи. „Наистина вярвам, че бъдещето на човечеството зависи от това да се научим да усвояваме ресурсите на Космоса. Това може да стане чрез проучване и, разбира се, колонизиране”, твърди 31-годишният Петър Георгиев. „Откакто се помня, все търся отговора за съдбата и смисъла на живота. За някои това са парите или кариерата, но за мен е нещо друго - искам да съм пионер в някоя сфера на човешката история”, обяснява Георги Христов.

За 29-годишната Надежда Томова вдъхновението идва от фантастиката, на която е страстен почитател. „Има ли живот на Марс - искам да отида на Червената планета и да разбера отговора на този въпрос. Освен това, ако нещо се случи със Земята, което се надявам да не стане, Марс може да се окаже единственото ни убежище”, казва тя.

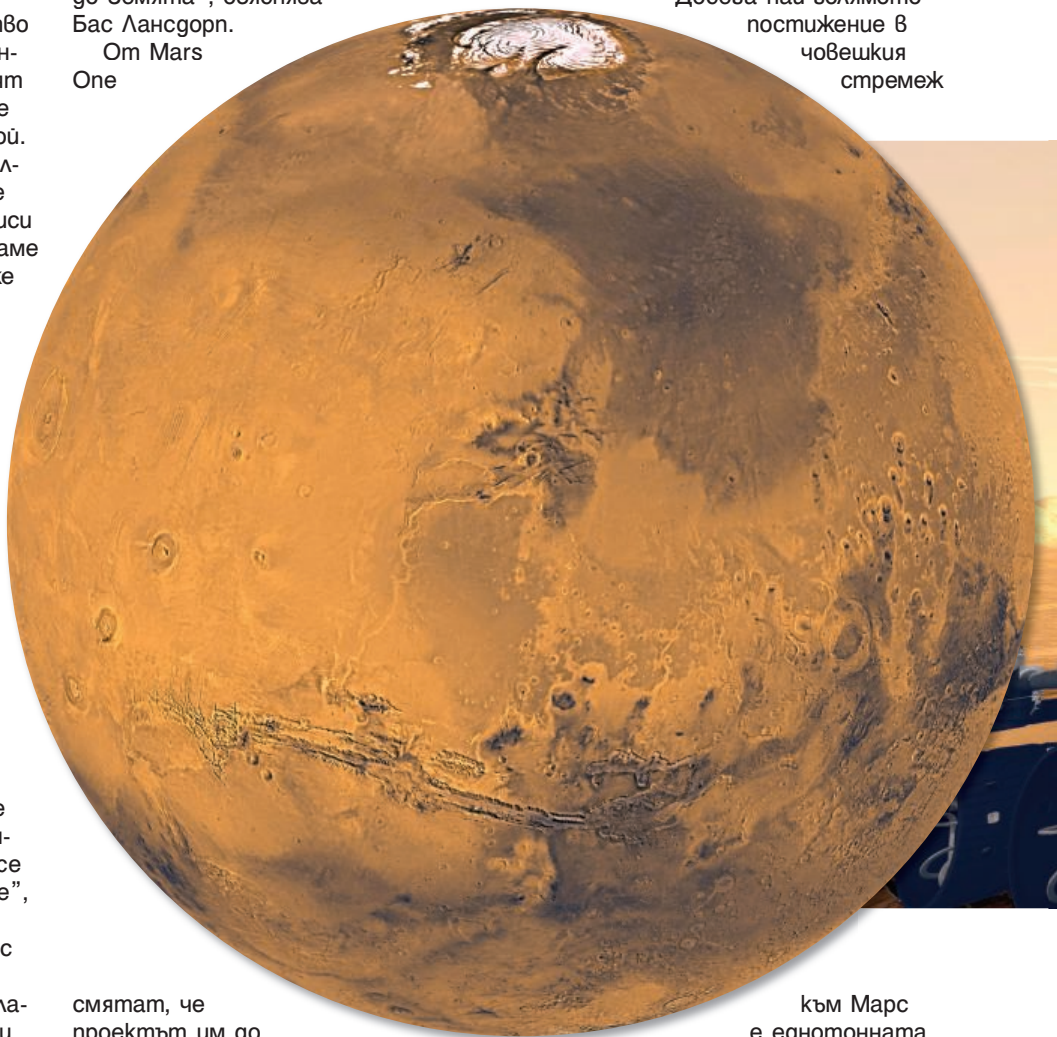
„Защо искам да отида на Марс - отговорът е очевиден - за да живея там”, кратко отговаря Пламен Николов. Николай Василковски, който също кандидатства за еднотонната билета до Марс, намира подобен проект за важен, защото можем да вярваме, че по някакъв начин ще осъществим мечтите си.

Според плановете на компанията през 2023 година избраниците ще пристигнат на Марс след 7-месечен полет, а там вече ще ги очакват готовите специални модули за живеене, сглобени от роботи, изпратени предварително. На всеки две години след това колонията ще се допълва с по още двама астронавти, според плановете. Всичко това ще се излъчва на живо по телевизията в космически риалити, защото какъв по-„земен” начин за заселване на друга планета, ако не

чрез риалити, излъчвано по рекорден брой телевизии.

„Моята мечта и амбиция е да закарам хора на Марс и това е единственият начин. Ако може да се организира мисия за връщане, ще я осъществя. Но мисля, че ще минат вероятно 30 години, преди хора да могат да летят от Марс до Земята”, обяснява Бас Лансдорп.

От Mars One

смятат, че проектът им го първия полет ще струва 6 млрд. долара, в които влизат комуникационен сателит, който ще бъде изстрелян догодина, 8 безпилотни мисии през 2016-2021 г. за доставка на Марс на 6 модула на бъдещата база и два роувъра. Крис Линтън от Оксфордския университет смята, че макар от техническа гледна точка този проект да е осъществим, неговите автори едва ли ще успеят да осигурят достатъчно финансиране.

Mars One ще опита да реши проблема, като освен приходите от такси при записване, от компанията ще набират пари и от рекордно скъпите права за излъчване на телевизионното риалити, което ще

проследи целия процес на подбор, обучение, изпращане и заселване.

Ако всичко това стане реалност, холандските частници ще изпреварят поне със 7 години НАСА, която макар и по-амбициозна от космическите агенции на ЕС, Русия и Китай, смята да прати хора на Марс най-рано през 2030 година.

Досега най-голямото постижение в човешкия стремеж

към Марс е еднотонната сонда „Кюриосити” на НАСА, която кацна на Червената планета миналия август.

Изпратеният космически кораб с 4 души ще е поне с размерите на космическа совалка и ще е доста по-тежък. А там атмосферата, която се състои основно от въглероден диоксид, е доста по-рядка от земната. Налягането на 10 000 метра над повърхността на Марс е равно на това на 40 000 метра над Земята, което означава, че засега не разполагаме с технологии за безаварийно кацане на Червената планета. Разстоянието дотам варира между 56 млн. и 400 млн. км, в зависимост от положението на Земята и Марс в орбитите им око-

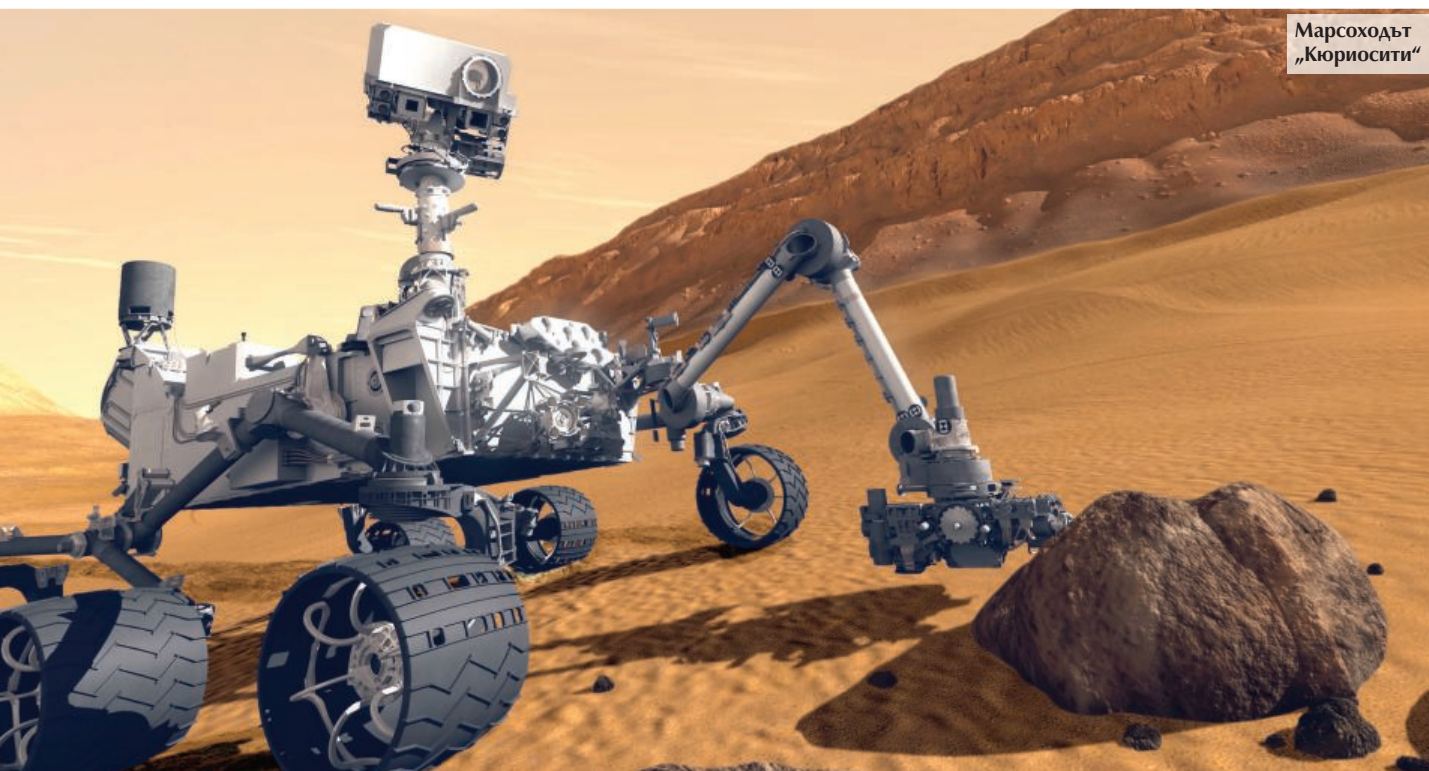
ло Слънцето. Mars One обаче все още няма отговор за справянето с рисковете от космическата радиация и психологичните проблеми от тясното пространство в космическия кораб например.

Първите заселници ще трябва да могат сами да осигуряват препитанието си, като засаждат зеленчуци. Нужно е също така да постигнат разбирателство помежду си, защото ще се наложи да разчитат един на друг на милиони километри от Земята. Затова още

„близко до вакуума“, нивото на радиация е доста високо, а температурата често и рязко се променя. „Нивото на радиация предизвиква особено безпокойство, най-вече по време на полета до Марс“, казва Брей. „Това повишава риска от заболяване от рак, подкопава имунната система и може да доведе до безплодие.“ За да се защитят от радиацията, колонизаторите ще строят тунелоподобни жилища, покрити с няколко метра марсиански грунт.

трябва да притежава широк спектър от технически качества като интелигентност, креативност и психическа стабилност. Всичко това трябва да е комбинирано с неповторима мотивация и чувство за хумор“, добавя тя.

Освен това кандидатът трябва да изпълнява всички медицински и физиологични стандарти, като например да няма заболявания, зависимост от наркотици, алкохол и тютюневи изделия, както и да е психични разстройства, както

през 2016 г. на Червената планета трябва да бъдат доставени 2 тона и половина храна.

„Искаме това да бъде мисия на човечеството,“ добавя Бас Лансдорп. „Няма съмнение, че успехът на този проект зависи от системата за поддържане на живота и работата на повърхността на Марс завинаги“, заяви Грант Андерсън, главен инженер и съосновател на компанията Paradigm, която също участва в проекта. „За да бъде успешна, трябва да се решат няколко големи и логически проблема на приложното инженерство. Готови сме обаче да опитаме“.

Вероника Брей от Лунно-планетарната лаборатория в щата Аризона казва, че повърхността на Марс е негодна за живот. Тя напомня, че на планетата няма течна вода, атмосферното налягане е

Освен чисто техническите проблеми, голямо значение ще има и подборът на кандидати, за който се грижат едни от най-големите специалисти в областта. „За да намерите най-добрите кандидати за първата човешка мисия до Марс, ви е нужно повече от отговорност и професионализъм. Основната тежест ще падне върху астронавтите, които ще трябва да работят както в екип, така и за индивидуалните си задачи“, каза пред „Икономика“ професор Анне Кийгън, която е работила по няколко проекта с отдел „Човешки ресурси“ на НАСА и е настоящ професор в университета в Амстердам.

„Хората ще се нуждаят от умения, за да могат да решат всеки потенциален проблем, някои от които ще бъдат напълно непредвидими. Затова всеки кандидат

и да има диапазон на движение и функционалност във всички стапи, зрителна острота на двете очи на 100% (20/20) и височина между 157 и 190 сантиметра.

Колкото и налудничава да звучи идеята, началото ѝ вече е факт - Марс се готви за колонизиране, а Земята ще го наблюдава чрез риалити. „Това ще бъде велико постижение на човечеството. Хората ще го гледат и след 15 години. Ние винаги сме се занимавали с изследване на околния свят. Това е в гените ни. Мечтата на преселниците да се отправят към Марс ще бъде осъществена“, завършва оптимистично Бас Лансдорп, който твърди, че е „готов сам да се включи в мисията, но има наистина чудесна приятелка, която не е съгласна, поради което ще наблюдава Mars One от Земята“.

Боно от U2 е един от инвеститорите във Facebook

Звезди инвеститори

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

Някои от най-известните звезди от червените килими са не само харизматични и талантиливи, но и добри бизнес инвеститори. Много от тях разбират, че славата си има срок на годност и че има и други начини да се постигне печалба. В резултат на това повечето от днешните звезди имат клаузи в иначе стриктните си договори, които им позволяват да печелят

допълнително пари от инвестиции. Изненадващо или не, някои проявяват остър усет за бизнес и през последните години финансират технологични фирми, разновидни новосъздадени компании и социални мрежи, които се превръщат в истинска сензация.

Звездата на Холивуд Аштън Къчър се оказва не само добър актьор, но и разумен инвеститор в техно фирми. Направил е редица първокласни инвестиции във водещи интернет компании като

Знаменитостите проявяват отличен усет и печелят от успешни бизнес вложения

Аштън Къчър на посещение в централата на Spotify

Джъстин
Тимбърлейк с
екипа на MySpace,
в която инвестира

с дялове в любими компании от Силициевата долина.

Друг особено успешен любител на инвестициите в технологичните компании е Пол Хюсън, по-известен като Боно от U2. Освен един от най-богатите музиканти, той е филантроп и дипломат, но и успешен инвеститор чрез специално създадения си фонд Elevation Partners. Сред

Airbnb, Uber, Spotify и Foursquare. Къчър е доказал, че може да печели добре от шоу програми. За миналата година той успя да измести Чарли Шийн от челното място за най-скъпоплатени актьори. Анализаторите намират подхода му за необичаен. С приходите си от роли Къчър инвестира вече години наред в стартиращи компании от Силициевата долина, които са станали неговата страст. Малко известен факт е, че е ранен инвеститор в Skure. Участва и в набирането на средства за приложението на 17-годишния Ник д'Алоуисио, който продаде програмата си, правеща резюмета до 400 думи на всякакви текстове, на Yahoo! за рекордните 30 млн. щатски долара. Тези две страни на неговия живот – актьорството и инвестициите в технологии, ще се срещнат в бъдещия филм „Джобс“, в който той ще играе главната роля на основателя на Apple.

Канадският поп идол Джъстин Бийбър също има няколко успешни инвестиции, въпреки славата си на превзет тийнейджър. Прави първата си инвестиция в малка новосъздадена компания през 2009 г. Оттогава той тихомълком е инвестирал милиони долари в над десет малки компании, между които Stampred, Spotify и SoJo Studios. „Не бих инвестирал в нещо, което не харесвам. Трябва да вярвам в продукта“, казва Бийбър. Инвестира също в онлайн платформа за съобщения, в приложение за мобилни телефони, препоръчващо ресторанти, филми или книги, както и в компания, пускаща на

пазара онлайн игри. Той е сред най-видните примери за това как се случват нещата в Холивуд в момента – знаменитости с афинитет към технологиите използват славата си, за да се сдобият

Дейвид и Виктория Бекъм лансираха собствени модни линии, но мечтата на футболиста е да има и отбор

фирмите, в които е инвестирал, са Palm, Yelp, Forbes Media и Dropbox. Инвестиционната компания на рокаджията купи акции за 210 милиона долара на социалната мрежа Facebook през 2009 година, или дял от 1,5%, които сега се оценяват на много повече. Въпреки борсовите неуспехи, през които мина компанията на Марк Зукърбърг, инвестицията на Боно му отрежда челно място в класацията на най-богатите музиканти на всички времена.

На подиума на инвестиционния успех има и няколко престижни двойки. Състоянието на влиятелната певица Бионсе и рапъра и мащабен продуцент Jay-Z се изчислява на 650 милиона лири, или 1 милиард долара. Добрите инвестиции на двамата през последните години спомогнаха те да станат първата двойка на попа, намерила място

Брад Пит и Анджелина Джоли инвестират във вино, собствено производство от замъка им Миравал

ари, направени от нея, и ще инвестира печалбите във фондацията си „The Education Partnership for Children of Conflict“, занимаваща се с благотворителност.

От тази година звездната холивудска двойка се впусна и във винопроизводството. Розето на двамата актьори е произведено заедно с видното френско семейство Перен и е кръстено на тяхното шато Миравал, намиращо се в Южна Франция. Джоли и Пит купиха 500 хектара земя там през 2008 година за 40 млн. евро и досега използваха мястото като своя лятна резиденция. На тази територия има между 50 и 60 акра лозя. Розето ще е първото от вината, които двойката пуска на пазара, като в следващите години трябва да се появят

в елитния клуб на милиардерите.

Jay Z е инвеститор в приложението за видеосподеляне Viddy, както и в Duracell Powermat, безжична телефонна система за зареждане. Освен успешни звукозаписни и продуцентски компании рапърът има и спортна межигджънт агенция, която подписва договори със звезди от най-масовите спортове. Рос Nation Sports инвестира в обещаващи таланти, сред които няколко бразилски футболисти. Отскоро се цели и в 21-годишната бразилска сензация Неймар. Съсобственик е и на частния баскетболен отбор „Бруклин Нетс“. Наскоро пък се заговори, че планира да си купи остров Северен Абако, който е част от Бахамите, с идеята да го превърне в частен курорт. Половинката му Бионсе пък развива редица успешни модни проекти, както и линия парфюми.

Брад Пит и Анджелина

Джоли редовно присъстват в класациите на най-високо платените актьори в света. Известни с филантропията си, двамата се впускат в приключението да създават училища на места, където образованието е истински лукс. Първото вече приема ученици и се намира в района на Кабул, Афганистан. То ще приема между 200-300 възпитаници. Джоли е амбицирана съвсем скоро да създаде още учебни заведения, като за целта ще прогава аксесо-

Джей Зи и Бионсе често посещават мачове на „Бруклин Нетс“.

Рапърът парти с финансовия гуру Уорън Бъфет

още бяло и червено.

Макар че се отказва от професионалния футбол, 38-годишният Дейвид Бекъм е не само един от най-скъпоплатените футболисти в света, но и успешен предприемач. Бившият английски национал се е ориентирал към ресторантьорския и модния бизнес. Заведението на Бекъм и неговия партньор и известен телевизионен кулинар, 46-годишния Гордън Рамзи, ще се намира в луксозен хотел, собственост на бизнес магната Стив Уин. Очаква

се полузащитникът да откупи и футболен клуб в САЩ. През 2007 година, когато Бекъм подписа с „Лос Анджелис Галакси“, в договора му бе включено и право да управлява собствена марка. Две години по-късно пък бившият капитан на националния отбор заяви в едно свое интервю: „Имам правото да притежавам клуб, от което ще се възползвам веднага щом спра да играя“.

След като изигра Шон Паркър във филма „Социалната мрежа“, Джъстин Тимбърлейк инвестира в редица технологични компании, между които Stipple, Miso Media и Musrasc. На звездата се разчита да върне живот на социалната мрежа-мъртвец, която от цена 580 млн. долара през 2005 г., наскоро бе продадена за 35 млн. долара. Освен със социалните мрежи, Тимбърлейк се занимава и с модната верига William Rast. Притежава и разработено голф игрище.

Името на Тимбърлейк отново се споменава в бизнес средите в края на 2012, когато технологичният гигант Apple погълна

малка консултантска компания - Particle, специализирана в уебприложения на база HTML 5. Particle нашумя с проекти за Google, Sony и самата Apple. Тя е в основата също така на социалната мрежа Robo.to, която се финансира от певеца.

Холивудската звезда Леонардо ди Каприо също наблюдава на ин-

Леонардо ди Каприо инвестира в технологичната компания Mobli, а на малката снимка е с автомобила си Fisker Karma, в чието производство също влага пари

вестициите в екологични компании. Акционер е в американската Fisker Automotive. Актърът е яростен привърженик на опазването на околната среда и бе един от първите, които си закупиха хибрида Fisker Karma. Ди Каприо има договор с американския производител и участва като мени-

Тийнидольт Джъстин Бийбър залага на технологични компании

джър в определянето на политиката на фирмата. Основана през 2007 година, Fisker Automotive е фирмата, разработила и развила първата продуктова линия на зареждани с електричество хибридни коли. Тя защитава идеята, че карането на екокола е нова мода, отличаваща се със стил, бляскав дизайн и лукс. „Великият Гетсби“

е собственик и на фонд, занимаващ се с проекти за опазването на околната среда.

Освен тези занимания, той намира време и да е съветник и инвеститор в малка новосъздадена технологична компания - Mobli. Проектът, в който е инвестирал 4 млн. щатски долара го момента, дава възможност на хората да „тагват“ снимките от телефона си с определени събития или в различни категории. Както казва звездата - „Mobli позволява на хората от цял свят да споделят моменти“.

Трудно е да се направи име, още по-трудно е то да се осребри. Гореизброените звезди обаче успяват да поемат една стъпка по-напред в това, за да затвърдят славата си на успешни новоизгряващи инвеститори и бизнесмени. Успяват и да се отърсят от старата репутация, опитвайки се да постигнат нещо значимо в област, различна от тази, в която се погвизават.

Желязната лейди на Австралия

Джина Райнхарт скоро може да се превърне в най-богатия човек на планетата. Заради строгостта и студенината си обаче тя е недолюбвана от партньори, конкуренти и дори собствените си роднини

За някои тя е най-богатата жена в света. За други е втора в класацията. За трети тя ще изпревари най-състоятелните мъже в момента - Бил Гейтс и мексиканския магнат Карлос Слим, и ще се изкачи на трона на богатството. Всичко зависи от цената на желязната руда и въглищата, които тя добива. Джорджина Хоуп Райнхарт здраво държи в ръцете си юздите на огромна минна империя, а богатството ѝ се оценява на 29 170 000 000 австралийски долара.

АНТОН АНДОНОВ

Джина Райнхарт не обича светлината на прожекторите. Публичността ѝ е чужда, а в редките случаи, когато се появява на публични събития, рискува да смае хората около себе си с острия си език или облеклото си. Не ѝ пука много-много, дори когато знатни особи я отминават или не я разпознават сред останалите. Забележка от рода „Шапката ви може да нарани някого“, казана от принц Филип по време на частно градинско парти на Елизабет Втора в австралийския град Пърт на

28 октомври 2001 г., я кара да се усмихне загадъчно. Почти като Леонардовата Мона Лиза, която точно знае превъзходството си дори над английската кралица, с която кротко-кротко разговаря. Възпълничката дама със снежнобяла рокля и черна шапка с огромна периферия обаче помни светския си провал до днес.

58-годишната австралийка не забравя пренебрежителното отношение към нея и обидите. И винаги си отмъщава. За своите служители тя е звярът, който може да ги разкъса във всеки егин

Джина (с бялата рокля) разговаря с британската кралица Елизабет Втора

момент. Дори ако гафът е поправим. За нея това е печелившата рецепта, която може да я изведе на трона не само в Австралия, но и в света. Тя е работохолик, но има защо - владее три от десетте най-атрактивни фирми за добив на природни богатства.

За разлика от всички популярни хора по света, тя не прави опит да се хареса на масовата публика. Студенитата в отношенията е нейната най-отличителна черта. Тя е строга и в бизнеса, и в личния си живот и изобщо не се интересува как изглежда в очите на хората. Много от служителите ѝ я ненавиждат, деловите ѝ партньори се страхуват от нея, а между тези две емоции се гвжват дори някои от най-близките ѝ.

Според хората, които я познават отгавна, строгостта на австралийката е генетично заложена. Тя идва от тежкото ѝ детство и младежките ѝ години. Наследеният от баща ѝ бизнес изисква 24-часов контрол и постоянното присъствие на собствениците на компанията и мениджърите до рудниците, намиращи се в западната част на Австралия. Тук природата не е особено дружелюбна, контактите на хората са само по бизнес дела, и то свързани с добива на желязна руда, а връзката с останалия свят – затруднена. Може би и заради това Джина Райнхарт успява да се превърне в „желязната лейди“ на световния бизнес. Всъщност, тя със сигурност не може да се нарече self-made woman. Най-малкото, защото получава закваската и бизнеса, който впоследствие развива, от баща си – известния предприемач Ланг Ханкок. От него тя наследява не само компанията, но и упоритостта, консерватизма и фамилното пренебрежение към показността. В началото бащата се занимава само с добив на азбест в западноавстралийската пустиня Пилбара, а през 1952 г. случайно открива в същата местност най-големите за онова време залежи на желязна руда.

Спомените на Ханкок за откритието, което по-късно ще промени бизнеса му, започват с облачното време в този ден. Заради него той е принуден да лети доста ниско с личния си самолет и да използва за ориентир коритото на река Търнер. Загубата на време и неудобствата на полета обаче си струват, защото от въздуха ясно се виж-

Фамилните съдебни саги

Джина Райнхарт се съди със собствените си деца. Три от четирите ѝ деца заведоха дело срещу нея за пари от семейната фирма, които им се полагаха по право, но които майка им отказала да им изплати.

Децата ѝ се стремят чрез съда да махнат майка си от позицията попечител на доверителния фонд на компанията Hancock Prospecting. Ако осъществят намеренията си, богатството на Джина ще се стопи с около 25 %.

Пръв съдебна битка поведе Джон. Той пожела да управлява парите си сам и веднага, а не след 10 години. В резултат на това майка му го изгони от дома. През 2005 г. двамата се разбраха - Hancock Prospecting ще изплати на Джон по 115 000 австралийски долара годишно, ако работи, и по 70 000 – ако не започне работа.

Голямата гъщеря на милиардерката Бианка, която Джина подготвя за своя наследница след време, отказа засега да наследи майка си на кормилото на бизнес империята. През 2009 г. тя напусна компанията и предпочете да се грижи за семейството и децата си. Но един ден вероятно ще гоїде и нейният час.

гат скалните брегове на реката, осяяни с желязна руда от най-високо качество. На всичкото отгоре природното богатство се намира толкова близко до повърхността, че не е необходима друга техника за добива, освен кирки и лопати. Откритието превръща Пилбара в един от най-важните икономически региони на Австралия, а богатият по това време Ханкок в още по-богат и дори го изстрелва сред най-заможните в гържавата континент. Всъщност магнатът тогава няма идея, че малко по-късно ще бъде наречен расист, а компанията му Hancock Prospecting ще бъде обвинена в нарушаване правата на аборигените, които от незапомнени времена обитават пустинния район, а след находката са буквално изгонени от поселенията си. Малко по-късно идва и нещастieto в живота на магната. Любимата му съпруга умира през 1983 г., оставяйки огромна празнота в сърцето, живота и делника на милионера. Маргарет е жената, която го обича не заради парите. Тя е винаги и навсякъде с него, подкрепя го във всичко и обикаля мините с бизнесмена. Майката на Джина страни от големите градове и твърди, че предпочита да живее в австралийската пустош. Голяма част от живота ѝ преминава във фургони в средата на нищото, но с любимия. От този момент в утеха за Ланг Ханкок се превръща единствената му гъщеря – рожената на 9 февруари 1954 г. Джина. Но не >

за дълго. 70-годишният бизнесмен хлътва по токущо наетата от гъщеря му жена, която трябва да помага в домакинството и да се грижи за него. Филипката Роуз Поршиос скоро се превръща в новата господарка на дома, а бракът ѝ с Ланг Ханкок я прави законна господарка. И във враг номер едно на Джина. Лари е толкова влюбен в домашната помощница, че въпреки протестите на гъщеря си се жени за нея, а упреците, че мащехата на Джина се стреми само и единствено към милионите на стареца, остават нечути. Случва се дори немислимото – Джина е отстранена от управлението на компанията по личното настояване на филипката.

Реваншът на гъщерята не закъснява. Няколко години след като

Ланг Ханкок (вляво) с дъщеря си Джина и нейния невръстен син през 1976 г.

мент към родителите ѝ. Мъжете и развлеченията стават най-важното нещо за нея и за никого не е изненада, когато на 19 години тя се омъжва за таксиметровия шофьор Грег Милтън Хауърд. Набързо му ражда две деца – Джон и Бианка,

между изпитите в университета в Сидни, който така и не завършва. Но острата реакция на баща ѝ, който изобщо не е съгласен с начина на живот на единственото си отроче, я отрезвява и следва развод. Бракът ѝ продължава 8 години. Джина сякаш се преражда и започва авантюра с американския юрист Франк Райнхарт, който е два пъти по-възрастен от нея и който успява да се превърне освен в любим мъж и в светник и приятел, и който почти заменя баща ѝ. Когато го среща, от развода са минали 2 години, тя е на 29, а той на 57 години. От него Джина също има две деца – Хопе и Джина.

Всички научават за трудния характер на Джина още в първите дни, когато става директор и поема в ръцете си делата на Hancock Prospecting. Вместо да се усмихва, да си сътрудничи с останалите шефове на екипа и да се опита да ги превърне в свои приятели, Джина яхва компанията като амазонка. Сама взема всички решения, води преговорите с партньорите без отстъпки, не търпи възражения и групи мнения, а хората, които си позволяват да оспорват решенията ѝ, изпраща у дома. В същото време повежда люта битка с мащехата си, която е обвинена в мошеничество и дори в отровителство на баща ѝ. Съдебното дело се води почти 14 години, през които цяла Австралия наблюдава какво се случва с една от най-богатите в страната фамилии. За да докаже правотата си в битката с филипката, Джина иска ексхумация на тялото на баща си и в крайна сметка печели. През 2005 г. съдът задължава Роуз Поршиос да плати 12 500 000 долара на гъщерята, което буквално подкопава финансовото ѝ състояние. Така бившата мис Ханкок рязко свива харчовете си и се скрива от публични прояви,

Бизнес дамата с дъщеря си Бианка, която подготвя за своя наследница на кормилото на семейната компания

баща ѝ умира, Джина поема в свои ръце управлението на компанията, за да я направи една от най-печелившите в Австралия. Само пред най-близките си хора милионерката споделя, че винаги ще носи в сърцето си раната, нанесена от баща ѝ. Но за останалите тя е гордата наследница на Ланг Ханкок. Дъщерята, която успява да обезсмърти името на своя баща, наричайки един от върховете на Пилбара на негово име през 1999 г. Всъщност единствената ѝ амбиция е да докаже, че може да управлява компанията на баща си не по-зле от него.

В началото Джина изобщо няма амбицията да се превръща в бизнес дама. Спомените на майка ѝ твърдят, че детето съвсем не е от ученюлюбивите. Джина не обича да ходи на училище и дори смятала да пропусне зрелостните си изпити. „Защо да уча? И двамата сте успели и богати, а нямате дипломи”, звучал логичният аргу-

Печели по 600 долара в секунда

Най-заможната дама на Австралия Джина Райнхарт гържи активи за около 30 500 000 000 щатски долара. Калкулациите показват, че в сметката на „желязната лейди” се прибавят по 1 000 000 долара на всеки кръгъл час. Това значи, че тя печели по 600 долара на секунда.

В момента тя е втората по богатство жена в света след американката Кристи Уолтън, но растящите пазари на желязна руда и постоянния покачващата се цена на суровината ще я превърнат не само в най-богатата жена, но и най-богатия бизнесмен в света.

а Джина получава не само материална, но и морална победа.

Пак така безпощадно Райнхарт преследва всички останали врагове, които правят опит да посегнат на наследеното богатство. Съдебната битка с бившия съдружник на баща ѝ - Питър Райт, за находищата в Пилбара, също се точат с години, и макар че „желязната гама“ не успява да сложи напълно ръка върху тях, днес заедно с наследниците на фамилия Райт съгват миннодобивната компания Rio Tinto за 136 000 000 долара. Защото двете фамилии продадоха правата за добив на руда на Hamersley Iron, която е погразделението на Rio Tinto, занимаващо се с добива на руда в Пилбара. Въпреки че в договора е заложено Джина да получава годишно по 1,25% от цялата продадена руда, което е около 170 000 000 долара, финансовата акула не е доволна и настоява прег съда за още пари заради повишената цена на полезните изкопаеми.

По същия начин Джина се държи и с властите. Тя е заклет консерватор и ненавижда социалистите и хората, които критикуват частната собственост и крупния капитал. Когато австралийското правителство се опита да вдигне данъците за добив на полезни изкопаеми, Райнхарт не просто организира кампания срещу това в медиите, но и лично отиде пред сградата на правителството и с мегафон в ръка

Пилбара е район, богат на залежи, и именно те превръщат семейството на Джина Райнхарт в едно от най-богатите в Австралия

викаше „Орежете данъците“ (Axe the tax!).

Още по-безцеремонна е най-богатата жена в Австралия със своите служители. Сред тях няма човек, който през зъби да не твърди, че е получавал от „bloody workaholic“ (проклетата работохоличка – от англ.) имейли посред нощ, на които срокът за отговор е „Веднага!“. Райнхарт смята, че за нея работят безделници, които трябва да се контролират ежесекундно. Точно затова често тя забавя заплатите им и изобчи не им плаща извънредния труд. Самата гама прекарва в офиса повече от 14 часа на ден и никога не излиза в отпуск. Затова към днешна дата враговете ѝ растат с космическа скорост, а заплахите за живота ѝ затрудняват и опитните статистици. Бизнес дамата вече поиска да бронира стъклата на офиса си, автомобила си, дори си нае телохранители.

Може би точно затова Райнхарт в последните няколко години упорито подготвя своя наследник на трона. Нейната най-голяма дъщеря Бианка трябва да поеме компанията, когато обаче Джина реши, че е готова да я управлява успешно. Засега Бианка следва доста поумерена политика и стил на управление и успешно играе ролята на „доброто ченге“ в сянката на своята майка.

Възходът на компанията

През 1992 г. акциите на Hancock Prospecting са едва 75 000 000 долара. В момента те са 300 000 000 000 долара, което е увеличение от 400 пъти. Само през последните три години цените на желязната руда стигнаха до 150 долара за тон, а търсенето от Китай скочи лавинообразно.

Според анализатори на австралийското издание SmartCompany, ако Hancock Prospecting излезе на Австралийската фондова борса, цената ѝ би била 30 000 000 000 долара. Ако към тях се прибавят и контролираните от дамата мини за добив на въглища и желязна руда, които генерират годишно около 10 000 000 000 долара, то оценката на личното състояние на Джина Райнхарт ще достигне космическите 100 000 000 000 долара. Това ще я превърне в най-богатия човек на Земята.

GLOBAL MAIL

Последната съпруга на Ланг, Роуз, която Джина успява да осъди

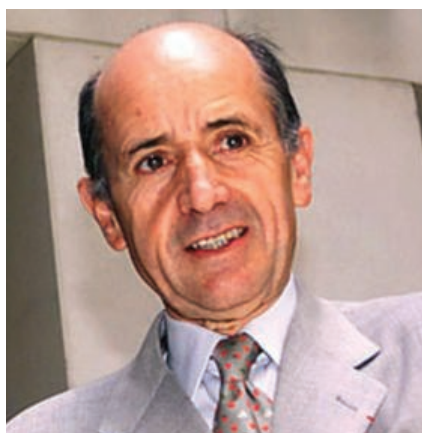

HERMÈS
 PARIS

Не просто чантата, а

Birkin

Един от най-желаните, скъпи и ексклузивни аксесоари в света е с легендарен статус в модните и звездните среди. Символ на богатство и престиж, чантата е колкото популярна, толкова и труднодостъпна

Създател на чантата е бившият президент и творчески директор на Hermès Жан-Луи Дюма

БЛАГОВЕСТА КИРИЛОВА

Наг 100 – толкова чанти Birkin (Бъркин) притежава бившата певица и настояща дизайнерка и модна икона Виктория Бекъм. Впечатляващата колекция е на стойност около 2 млн. долара и е единствена по рода си в света. Но рекордьорката Бекъм далеч не е единствената звездна гама, попаднала под магията на ултраелегантната чантата Birkin – запазена марка на френската компания за луксозни стоки Hermès. Сред гордите притежателки на една или няколко версии на модела са Сара Джесика Паркър, Кейт Мос, Опра Уинфри, Джулия Робъртс, Ел Макферсън, Ева Лонгория, Лейди Гага, Кейти Холмс, Рийз Уидърспун, Ким Кардашян и много други.

За определена порода жени чантата е аксесоарният еквивалент

Стратегията на Hermes

на ролс-ройс – безпогрешен показател за завидни успех, финансово положение и социален статус. Макар върху нея да няма лого, тя е един от най-разпознаваемите модели в света, както и един от най-легендарните модни артикули на всички времена. Чантата се предлага в разнообразни цветове, а цената ѝ е между 9 хиляди и 150 хиляди долара – в зависимост от размера, вида на кожата и пожеланията от клиента детайли по закопчалката. В немалко случаи тя е покрита с гуаманти.

За обикновения купувач обаче, дори да е притежател на платинена кредитна карта или да разполага с куп пари в брой, е невъзможно просто да влезе в бутик на Hermes и да си купи Birkin. Чакането за която и да е версия на чантата продължава от няколко месеца до няколко години, като до пролетта на 2010 г. дори се води официален

СПИСЪК С ЧАКАЦИ

Макар тази практика вече да не съществува, клиентите на Hermes са напълно наясно, че трябва да създадат дългосрочна връзка с продавач в бутик на компанията, който да им помогне да се снабдят с Birkin. Казано с други думи, преди да се случи това, е необходимо да похарчат госта пари за други продукти Hermes. Неслучайно търговията с чанти Birkin втора употреба процъфтява, макар цените им да са госта солени – в някои случаи надхвърлят 50 хиляди долара.

Но защо моделът е толкова скъп и толкова желан? Според модните критици се дължи именно на неговата ексклузивност. Изключително високото му качество също играе важна роля за огромното търсене. Чантите се шият, боядисват и полират на

Т. нар. сегмент на абсолютния лукс, в който оперира компанията, в момента е най-бързо развиващият се на пазара. Анализаторите прогнозираят, че тази тенденция ще се запази поне до края на 2014 г. – нещо, което ще позволи на Hermes сама да определя размера на финансовите си успехи предвид традиционно огромното търсене на продуктите ѝ.

*„Лимитът на това, което компанията продава, се определя единствено от това колко произвежда – казва Лука Солка, водещ лондонски анализатор на пазара на луксозни стоки. – Той зависи изцяло от нея.”
През последните 3 години цената*

на акциите на компанията се е повишила с впечатляващите 157%. Но вместо да разширява продукцията си, тя я поддържа в сравнително ниски нива, за да защити имиджа си и ексклузивността на продуктите си.

„В период на световна икономическа криза това е отлична стратегия – казва Тома Мезмин, един от водещите пазарни анализатори във Франция. – Поддържането на ниска продукцията осигурява голяма ценова мощ, както и огромно търсене. Упоритостта, с която Hermes защитава ексклузивността на продуктите си, е това, което я пази и държи на върха.”

Настоящият творчески директор на Hermes Пиер-Алексис Дюма е син на създателя на чантата

никога не излиза от мода.

„Birkin притежава непоглеждаща на времето елегантност – казва Йованка Дејвис, директор на отдел „Аксесоари“ в лондонския магазин за луксозни стоки Harrods. – Това я прави икона на дизайна и добрия стил. Да носиш тази чанта е равносилно на това да съобщаваш на всички, че си успешна, богата или известна, защото в противен случай от Hermes нямаше да ти я продават. Birkin не е просто чанта, тя е лайфстайл.”

Случката, провокирала

сздаването на модела

е колкото банална, толкова и любопитна. През 1981 г. Жан-Луи Дюма, тогавашният президент и творчески директор на Hermes, пътува от Париж за Лондон по работа. В самолета до него седи британската актриса и певица Джейн Бъркин, по онова време 35-годишна. Тя точно е сложила сламената си чанта в багажното отделение над седалката си, когато съдържанието ѝ се разпилява на пода. Ядосана и без да подозира кой е човекът, седящ до нея, Бъркин му се оплаква, че ѝ е невъзможно да си намери голяма, но елегантна чанта за път. Три години по-късно получава от Дюма именно такава – черна, кожена, много стилна и кръстена >

Музата Джейн Бъркин е украсила своята чанта с различни стикери и висулки

на нейно име.

„Бях много поласкана – казва Бъркин. – Не погозирах, че чантата ще стане толкова популярна. Когато ходя да пея в Америка, все се намира някой, който да ме попита: „Бъркин? Като чантата?“ Затова преди концерт там често се шегувам така: „А сега чантата ще ви попее.“

Бъркин притежава само една бройка от модела. В миналото е имала групи три, но ги е продала на търг и е дарила средствата на

Червения кръст. Понеже се притеснява, когато носи чантата си, я е украсила с различни стикери и висулки – за да изглежда „веселяшка, вместо снобска“. Освен това се оплаква, че моделът е доста тежък и ако го носи редовно, ще ѝ се наложи да си направи операция на рамото. Именно затова от години лобира пред хората от Hermes да започнат да правят чантата от пластмаса или още по-добре – от картон. Така поне нямамо да бъде толкова тежка...

Виктория Бекъм има повече от 100 чанти Birkin на стойност над 2 млн. долара

Любопитно

Компанията Hermes предлага т. нар. спа процедури за износени Birkin. На всяка притежателка на такава чанта се предоставя възможност да я даде за специално освежаване. То се прави в Париж и след него чантите са като нови.

Главната заслуга за популяризирането на чантата сред широката публика е на сериала „Сексът и градът“. В един от епизодите от четвъртия сезон, излъчен в САЩ през лятото на 2001 г., героинята на Ким Катрал – Саманта, прави всичко възможно да заобиколи списъка с чакащи и да се добере до червена Birkin от телешка кожа.

Всеки от майсторите, занимаващи се с изработката на чанти Birkin, има правото веднъж годишно да си направи една бройка за лична употреба.

Онези, които не разполагат със средствата да си купят чанта Birkin, могат да си наемат такава. За целта функционират специални сайтове. На bagborroworsteal.com например, едномесечният наем е в размер на 600 долара.

Докато през пролетта на 2004 г. срещу популярната американска тв водеща, издателка и писателка Марта Стюарт се водят дела за борсови измами и

злоупотреба с вътрешна информация, тя редовно се появява в съда със своята тъмнокафява чанта Birkin. Това предизвиква коментари по медиите, че въпросната демонстрация на завидни финансови възможности няма да се приеме добре от съдебните заседатели от средната класа.

В края на миналата година на пазара беше пусната детска чанта Birkin, изработена от блокчета леко. Тя струва 140 долара, предлага се в разнообразни цветове и може да бъде поръчана на сайта etsy.com. Описанието ѝ гласи следното: „Всички блокчета, използвани за направата на чантата, са чисто нови и оригинални, така че тя притежава чудесен блясък. Много е елегантна и изобщо не прилича на играчка.“

На търг в Далас в началото на миналия декември е платена рекордната сума от 203 150 долара за червена Birkin от крокодилска кожа и със закопчалка, покрита с диаманти. Сред другите впечатляващи суми, плащани за верси на модела след наддаване, са 82 600 долара през 2006 г. и 80 520 през 2011 г.

От няколко години американската фирма за производство на облекла и аксесоари Thursday Friday продава реплики

Кадр от сериала „Сексът и градът“ - Кари и Саманта се наслаждават на червена Birkin, изложена на витрината на нийоркски бутик

Отличителни белези

Имитация на модела, изработена от брезент и на цена само 35 долара

на Birkin от брезент. Те носят името Together, струват само 35 долара и се предлагат в червено, синьо и кафяво. Търсенето е толкова голямо, че за подобна чанта се чака 3 месеца.

В края на май 2012 г. пред камерите на своето риалити шоу гъщерята на кинолегендата Клинт Истууд – Франческа, позира за снимка с подпалена чанта Birkin от крокодилска кожа на стойност 100 хиляди долара. Автор на фотографията е приятелят ѝ Тайлър Шийлдс, а случката предизвиква скандал в медийното и интернет пространство. Критиците на Франческа възмутено коментират, че тя е разглезено дете на знаменитост, което не е спечелило и цент през живота си и затова не познава истинската стойност на парите.

В автобиографичната книга „Да се прибереш

с Birkin”, публикувана в САЩ през 2008 г., бившият търговец на луксозни стоки Майкъл Тонело описва преживелиците си на „ловец“ на Birkin. Авторът разказва как в продължение на години е обикалял бутиците по света, продаващи чантата, и е успявал още на същия ден да се снабди с бройка за някой от своите богати, известни и особено нетърпеливи клиенти. Книгата е преведена на 11 езика и се превръща в бестселър.

През пролетта на 2012 г. Hermes прави официално представяне на нова версия на Birkin в четири бройки. Чантите са в най-малкия размер, покрити са изцяло с розово злато, а в горната част и гръжките им са инкрустирани стотици малки гуаманти. Моделът е разработван в продължение на 2 години от дизайнеря Пиер Харди и е на зашеметяващата цена от 1,9 млн. долара.

✓ Моделът се изработва в 6 размера – с дължина съответно от 25, 30, 35, 40, 50 и 55 сантиметра. Последните два са предназначени за пътуване.

✓ При изработката се използва телешка, гущерова, шраусова или крокодилска кожа. Чантите от последната са най-скъпи, като по правило колкото по-гребни са люспите, толкова по-висока е цената.

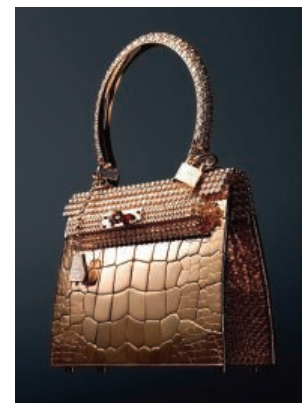
✓ За подплатата се използва агнешка кожа. Цветът задължително е като този от външната страна на чантата.

✓ Моделът е снабден с катинар, ключовете за които са скрити в кожена торбичка, прикрепена към едната гръжка.

✓ Всички метални части – катинарът, ключовете, закопчалката и нитовите в долната част, са позлатени или покрити с паладий, за да се избегне потъмняването. По желание на клиента катинарът може да бъде покрит с кожа.

✓ Всяка чанта носи индивидуалния печат на майстора, който я е изработил.

✓ Birkin задължително е с две гръжки, като това е най-лесният начин за отличаването ѝ от другия легендарен модел на Hermes – Kelly, който е с една. **И**

Най-скъпата разновидност на модела е покрита със злато и диаманти и струва 1,9 млн. долара

Дъщерята на филмовата легенда Клинт Истууд Франческа, позира с подпалена чанта Birkin от крокодилска кожа пред обектива на приятеля си Тайлър Шийлдс. Случката предизвиква скандал

ТАЙНСТВО НА НЕПОВТОРИМОСТТА

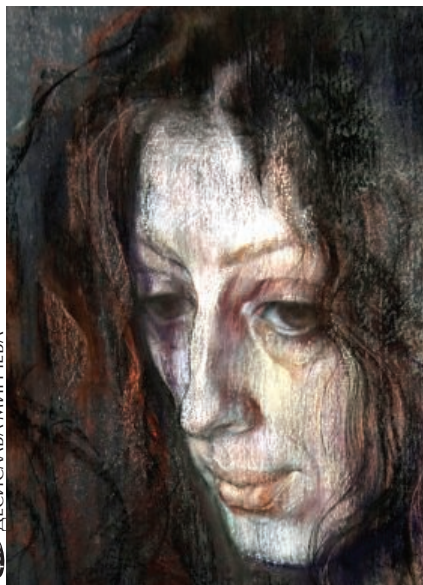
И най-съвършеният компютър не може да мисли и да чувства вместо нас, казва проф. Десислава Минчева

ТАТЯНА ЯВАШЕВА

З ащо рисувам не знам. Но откога – мога да кажа. Без преувеличение – откакто съм била в състояние да държа молив или четка. Родителите ми закачаха по стените на кухнята големи листове и аз се забавлявах с тях по цял ден, освен ако не играех с баба си на индианци. Никои не ме е карал да ставам художник, това беше естествено състояние и радост за мен и за околните. Принцеси, балерини, вази с цветя, джунгли... детски неща. Кандидатствах и не ме приеха в езиковите гимназии, влязох в художествената и колелото се завъртя.

В семейството на двама художници

Това, че родителите ми са художници, е огромна привилегия. Но и голямо изпитание и тежест, особено в миналото. Сравнението с тях можеше да ме срине. Имала съм късмет да се родя в зодия с рога (Телец) и да не се поддам на „непосилната лекота на битието“ като гъщеря на автори с безспорно присъствие. Те бяха и остават мой коректив, като това не означава намеса от тяхна страна, а по-скоро съобразяване с

ДЕСИСЛАВА МИНЧЕВА

Из цикъла „Мъжете и жените“

високите им критерии. Сега нещата се промениха и болезнено самовзискателната ми майка (Калина Тасева) често иска да ѝ кажа какво мисля за нейните картини. А аз – най-искрено ги харесвам. Харесвам ги безусловно! Баща ми (Юли Минчев) почина преди 7 години. Само се надявам, че ако гледа някъде отгоре, не го разочаровам. Те двамата ме научиха на нещо изключително важно – да съм отговорна към всички, което правя.

Урок по рисуване

Уроците са толкова много и все са важни. Може би най-същественото е всеки да си отговори на въпроса „Защо рисуваш?“, от който аз предпочетох да се изплъзна. Всеки е добре да опита да разбере кой е и смирено, но и упорито, да измине дългия път, който да го отведе до възможността да изразява себе си и това да е важно и за другите. Иска се много сила и готовност да жертваш госта неща заради професията. Да не се задоволяваш с малко. Да не се поддаваш на външни влияния и да отстояваш собственото си уникално „Аз“, каквото и да ти струва това.

Технологиите не знаят предел

Не се тревожа особено от навлизането на новите технологии. Те никога не могат да заместят личността ни, дълбокия трепет вътре в нас, колебанията и грешките ни, не могат да заменят единственото и неповторимото с подобие и тиража. И най-съвършеният компютър не може да мисли и да чувства вместо нас. Краят на живописиста беше предречен отдавна, но тя си съществува. Определено животът и хората се променят, но винаги ще има някакви отдадени на изкуството идеалисти, които ще стоят нощем в ателиетата си, пропити с мирис на терпентин. Изстърганите платна и разкривените туби боя ще носят

осезаемите белези на неспокойния им дух, а произведенията им, сътворени с ръце и сърце, ще притежават онова тайнство на неповторимостта, което е най-ценното нещо. И така ще е винаги, сигурна съм!

Автора, автора

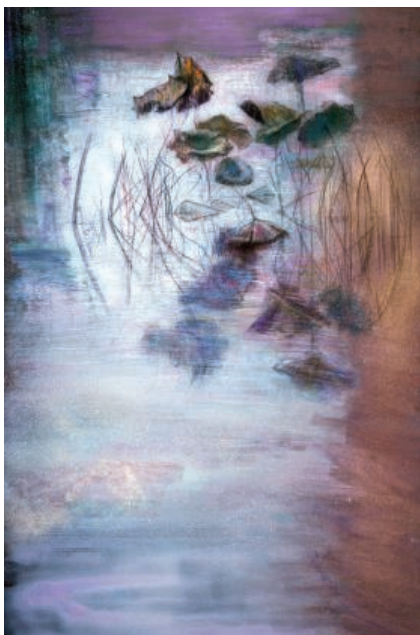
ЗАД редовете на всяка биография се крият най-важните неща. С течение на времето се научих да ценя всеки миг. Не знаем колко време ще бъдем ТУК и е добре да направим колкото се може повече за този неясно дълъг или пък кратък период. Останалото са гати и дължности: Завършила съм Художествена гимназия в София, а после специалност живопис в Националната художествена академия, професор в катедра „Рисуване“ и гост-преподавател в Академията в Сиан, Китай, член на ИБ на СБХ, завеждащ МО и РР, над 40 самостоятелни изложби...

Артпазар

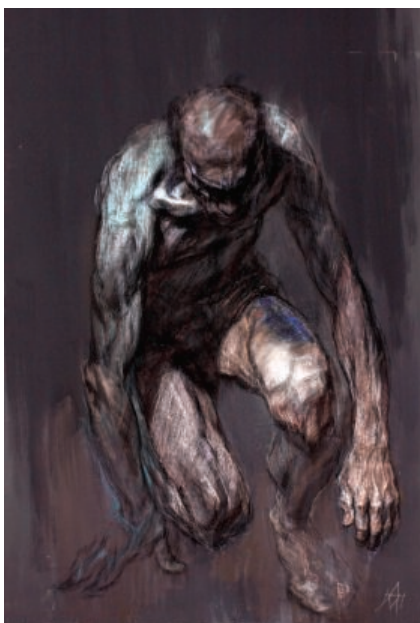
Странна логика има пазарът на картини, но кои са определящите фактори цената на едно произведение на изкуството да включва много нули? Ако знаех отговора, щях да съм забогатяла много! Разбира се, популярността е най-важна. Но зад тази дума стоят много други думи, без никоя от които тя не би била валидна: късмет, талант, труд, интелигентност, оригиналност, адекватност спрямо времето и хората... Сигурно има и още. В никакъв случай обаче многото нули не са гаранция за качеството на едно произведение. Държа да го кажа, тъй като хората са обсебени и твърде зависими от парите и са ги издигнали в абсолютен култ, което значи, че ги приемат като знак за стойност. Цената и стойността, особено в нашия занаят, са твърде различни неща. Ако сега ви подаря една моя картина, дали тя има по-малка стойност, щом не сте дали за нея пари? Ценността на едно художествено произведение не се измерва с цифри.

Въртележка

Ако трябва да разкажа една история, само една, ще е трудно за избера. Мисля си, че Господ ми е отредил интересен живот и съм много благодарна за това. Не си спомням да

„Лотоси“, 160/100, темпера, пастел/платно 2013

Из цикъла „Мъжете и жените“, 180/110, темпера, пастел/платно 2010

„Портрет“, 100/81, темпера, пастел/платно 2010

съм скучала. Рисувам, снимам, пиша, мисля, действам, общам... Имала съм тежки моменти, с мисли дали да не приближа Края, но и толкова прекрасни, че... Все се заканвам как някоя ген, като остареея съвсем, ще напиша спомените си. Засега обаче нямам време за реминисценции. Чувствам се в центъра на събитията, сутрин или вечер си правя списък с нещата, които, ако не свърша, светът ще спре (само според мен), нощните ми често са щастливо самотни и прегрива, след дни, изпълнени с каквото ли не – приятно и неприятно.

Прашинка от цялото

Пътувам доста напоследък и вече два пъти ходя в Китай, а наесен ще бъда пак там. Тази страна някак ме обсеби. В изложбата, съвместно с моята майка, която се откри на 11 юни в галерия „АРТЕ“, има няколко „китайски“ пейзажа. Въпреки че посещенията към такова нещо е много рисковано. Самата тяхна култура е свършена и самотатъчна. Аз, като европейски художник, с моя усет и нагласа, макар и с безкраен респект и възхищение, си давам сметка за невъзможността да предам онзи неповторим дух. Но кой е казал, че не трябва да се самопредизвикваме? Китай е страна, която не ми е възможно да определя. В пътуванията си, свързани с лекции и изложби, се опитах да откроя останките на гревната култура извън туристическите нашествия. Опитах да потърся своето спокойствие пред езера с лотоси и застиналите като заспали в тях животни, камъни. Опитах се да спра времето под изцяло закривените покриви на павилионите и вдъшвайки благовонния пушек на свещите пред храма. Осъзнах за пореден път, първият беше в Мексико, безумието на болните ни амбиции и нищожността ни, заставайки до скалните будистки храмове... Мисля, че се научих на уважение към различността сред милионите хора, с които се сблъсках всеки ден. За мен тези пътешествия имат огромен смисъл. Те ме правят част от цялото и в същото време подсилват усещането ми за моята скромна личност, която често трудно се вписва в новите условия.

Шопинг маниаци в мрежата

*Кое ни кара
несъзнателно да
пръскаме повече
и повече пари за
онлайн покупки*

БЛАГОВЕСТА КИРИЛОВА

○ твадна е установено, че голяма част от покупките ни са диктувани не от физическите, а от психологическите ни потребности, от нуждата да запълваме емоционални празнини. За онлайн пазаруването това важи с особена сила – факт, от който уебдизайнерите, търговците, маркетинговете и рекламните специалисти се възползват безмилостно и по всевъзможни начини, за да увеличат печалбите си. Но не само емоционалните потребности карат онлайн потребителите да купуват много повече неща,

отколкото се нуждаят или отколкото са възнамерявали първоначално. Мощен допълнителен подтик за това са психологическите трикове, прилагани при оформлението на сайтовете за пазаруване. Всички елементи в тях – от цветовете, през разположението на продуктите до реда на цените, се подбират така, че да задържат вниманието на потребителите и да оказват въздействие върху оценката им за предлаганата стока, върху решението им какво точно да купят и дори върху това колко пари да похарчат. Разбира се, дизайнът на различните сайтове за пазаруване не е подчинен на едни и същи принципи, тъй като значение имат също видът на предлаганите продукти, индивидуалните цели на търговците и тяхната онлайн ерудиция. Проучвайки търговските

практики в мрежата обаче, психолозите са достигнали до интересни общи заключения за тях.

Най-силното визуално оръжие на сайтовете за пазаруване са, естествено, цветовете. Проучвания са показали, че някои от тях задействат точно определени реакции в човешкия мозък. С други думи, ние подсъзнателно правим връзка между цветовете и емоции. Жълто, например, е оптимистично, привлича вниманието и приканва към разглеждане на стоката, а оранжевото е по-агресивно и

подтиква към действие

Неслучайно иконата за добавяне на продукти в кошницата на сайта Amazon е именно в този цвят. Червеното също създава усещане за спешност и ускорява сърцебиенето, ето защо повечето надписи за разпродажби в сайтовете са решени в някой от нюансите му, обикновено по-тъмните. Ексклузивните продукти и тези в лимитирани серии пък много често са обградени от черно, тъй като то се свързва с лукса и богатството.

Но това не са най-любопитните заключения на специалистите по отношение на въздействието на цветовете върху хората, пазаруващи онлайн. Изследвания са показали, че снимка на продукт, разположена на зелен фон, отключва притеснение спрямо цената, докато синият фон вдъхва увереност. С други думи, евтините продукти се продават по-добре, когато са обградени от зелено, а скъпите – от синьо.

Установено е също така, че артикулите, които име и описание са разположени от дясната им страна, се продават по-добре от тези с текст, позициониран отля-

во. Обяснението е съвсем просто – повечето хора биват привлечени първо от снимката на продукта и едва след това се запознават с характеристиките му. А посоката на погледа върху екрана в повечето случаи е от ляво на дясно.

Въздействие върху избора на потребителите в немалка степен оказва и разнообразието от цени. Ако в даден сайт се предлагат два подобни продукта, струващи съответно 200 и 250 лева, повечето хора ще предпочетат по-евтиния. Ако обаче има и трети на цена от 300 лева, най-купуван ще е този, струващ 250.

Но може би най-изненадваща от всичко е

ролята на социалните мрежи

Изследване на екип учени от Университета на Маями е установило, че присъствието на логата на Facebook или Twitter в сайтовете за пазаруване оказва огромно влияние върху решението на потребителите им дали да купят даден продукт.

„Хората подсъзнателно започват да се чувстват сякаш са наблюдавани от всичките си близки и познати, с които общуват в социалните мрежи – обяснява професор Клаудия Таунсънд, ръководител на проучването. – Затова покупките им са съобразени с имиджа, който искат да имат.”

В изследването са участвали

200 души, а включените продукти са били разнообразни – от такива, които могат да бъдат показвани с удоволствие пред публика (напр. парфюми и скъпи грехи), до други, за които повечето хора не биха искали да признаят, че купуват (напр. стягащо бельо и козметика за проблемна кожа). В присъствието на логата на Facebook или Twitter участниците, склонни да купят стоки

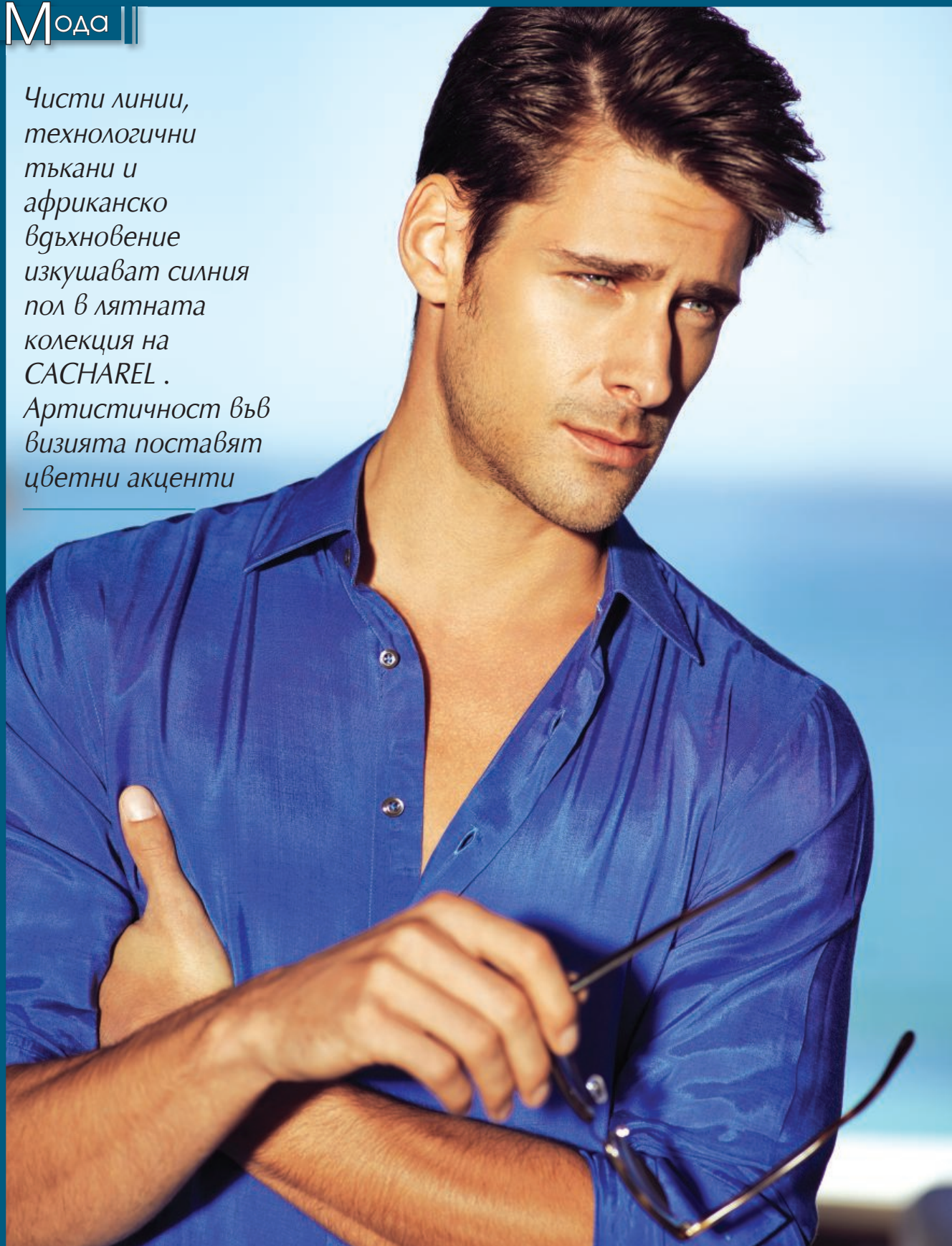
от първата категория, били с 25% повече. Точно толкова по-малко обаче били тези, готови да се снабдят с продукти от „притеснителната” графа.

„Онова, което ни учуди особено много, беше, че анкетирания дори не осъзнаваха, че съобразяват решенията си с наличието на логата на социалните мрежи – казва професор Таунсънд. – За нас това беше доказателство, че всичко се случва на подсъзнателно ниво – както пораждането на гордост от покупката, така и на срам.”

Има ли обаче начин да се устоява на психологическите трикове на онлайн търговците? Специалистите твърдят, че донякъде е възможно. Мартин Линдстром, дългогодишен изследовател на потребителското поведение и автор на книги по темата, препоръчва на хората, пазаруващи онлайн, следното – предварително да решат какво ще купуват, колко време ще отделят в преглеждане на продуктите и колко пари ще похарчат.

„При шопинга няма такава нещо като рационален избор – казва Линдстром. – Купуваме емоционално, а чак след това рационализираме избора си. Но ако хората харчеха онлайн не повече пари, отколкото имат в портфейла си в конкретния момент, 9 от 10 покупки нямаше да се случват.”

*Чисти линии,
технологични
тъкани и
африканско
вдъхновение
изкушават силния
пол в лятната
колекция на
CACHAREL .
Артистичност във
визията поставят
цветни акценти*

Време за мъже

Модата не е само за жени. Това правило бе доказано с годините от големите дизайнери и за щастие все повече мъже започват да обръщат типичното за дамите внимание към своя стил. Увереният мъж трябва да се чувства и да изглежда като победител, но едновременно неприщипливо и удобно. Като в същото време мачовците може да заложат и на традиционни за дамската мода акценти, с които да привличат погледите, без да са излишно екстравагантни.

На силен и смел дизайн залага и водещата марка за мъжка мода CACHAREL - естествените материи, линиите и фигурите се интегрират в трите различни концепции: освежаващи като въздуха, течащи като водата и естествени като природата.

Ето и някои идеи за елегантна лятна визия от CACHAREL:

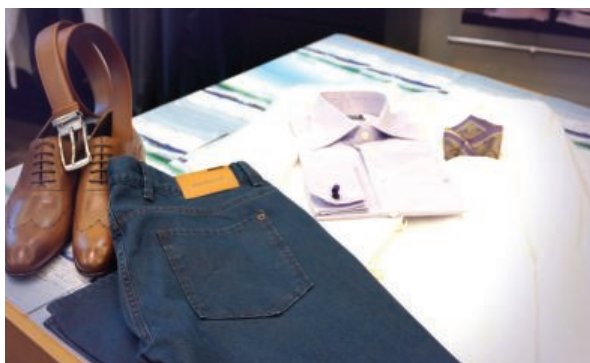

Ризите

Ризите символизират силната стойка на мъжете с различни теми за яките и дизайн на маншета. Тесните ризи, които са подходящи за мъже с всякаква структура на тялото, се отличават с модели на яката в стил Бостън, Кент и Уиндзор. Специалните раурани, пепитени и еднотонни ризи в комбинация с барел или френски ръкавели допълват елегантния стил на практичните мъже този сезон.

Костюмите

Костюмите този сезон са усилени от фините райета на технологичните тъкани, изцяло са променили възприятието за стил на мъжете с лъскави черни джобове със специален дизайн и вътрешни цветни десени. Панталоните и летните сака са с характерна кройка, скрита в детайлите, която буквално се слива с тялото благодарение на преливащите тъкани. Блейзерите от геним, които са определени като тенденцията на сезона, привличат вниманието към съвременния стил на мъжете, заедно с червените ризи и ризите на райета.

Мистично излъчване

Бяло сако, лилава риза, тъмни гънки – перфектна визия за работната седмица. Детайлите са спорно-елегантен бутонел и кърпичка за малкия джоб в стил „винтидж флора“. Ексцентрична визия, подходяща както за бизнес и делови мероприятия, така и за артистичните среди.

Акцентното лилаво се счита за цвят на духа и духовността. То подкрепя душевното равновесие и способността за вземане на решения. В същото време обаче може да въздейства гвусмислено, мистично и магично.

Вдъхновение от Африка

В типичен сафари стил - светли цветове и, разбира се, какви – представеният сет е призив към увереността на мъжете. Ленните ризи, които идеално допълват панталоните „чино“, имат забележителни цветни нюанси.

Пясък и зелен акцент

В гамата на пустинната тоналност, зеленият акцент с вратовръзката е вдъхновен от живата природа, изразяваща свежест и енергичност.

Раје мотив

Червената тениска с V-образно деколте, което е обаяно с бяло-червено раје, повтарящ се мотив и на ръкава. В случая този закачлив елемент от визията придава динамика на спортно-елегантната визия.

Вертикалните или хоризонтални линии се заиграват с пропорци-

ите - оптически издължават и втягват тялото, а комбинирани с други подходящи грехи създават елегантен и интересен аутфит.

Маковочервено

Ако миналата година бяха актуални цветовете в розовата и оранжевата гама, то през тази ще властват яркочервените и тучно зелените такива. Лято 2013 радва почитателите на този ярък моден

цвят. Понеже сам по себе си е доминиращ, съчетайте го с по-семпли тонове.

Ако харесвате екстравагантни грехи и търсите начин да изразите артистичната си натура, представеният сет е идеална комбинация от лятно настроение, ексцентричен почерк с нотка на класика. За по-класическа и елегантна визия ярките

панталони е препоръчително да са в комбинация с едноцветни тонове. Представената тениска е съчетана с велурени обувки, и двете в гамата на сивата тоналност.

Кобалт

Брит-колежанският стил, към който обикновено се ориентират по-артистичните натура, идва в свежи нюанси като кобалтово, кестен, графит и патладжан. Акцент са декоративните кръпки по лактите, както и металният цип на тениската.

Неон

Искрящ самостоятелно или с добавени акценти, неонът е задължителен за този сезон. В подготовка за летните горещини, риза с къс ръкав е задължителна в градския сайлинг на господата. Раираната вратовръзка добавя цвят и текстура чрез присъствието си.

Уникален Възел

Елдридж

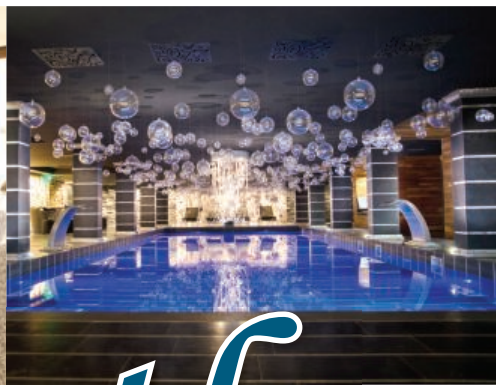
В Европа историята на вратовръзката започва в двора на крал Луи XIV. Кралят Слънце превърнал мъжкото бижу в знак за принадлежност към аристокрацията.

Представеният Елдридж възел е изключителен фаворит на артистичните натура, свободолюбивите характери и целеустремените господа. Интригуващият възел е препоръчителен за едноцветни вратовръзки.

Троица

Възелът „Троица“ е известен също като Триаграма. Различните култури интерпретират трите точки на възела като представящи трите елемента на Светата Троица: Отец, Син и Светия Дух. Езичниците вярват, че това е изображение на природните сили - земя, въздух и вода. Възелът Триединство също така символизира живота, смъртта и прераждането. ☑

Royal Castle

релакс сред лукс

Разположен върху планинския хълм, Royal Castle Hotel & Spa предлага прекрасна панорама към един от най-красивите заливи на Черно море, само на 30 км от летище Бургас. Великолепната класическа фасада напомня за блясъка на една по-ранна епоха, което се съчетава с интериор, съобразен с всички модерни удобства, за чието изграждане са използвани най-скъпите материали.

Хотелът притежава луксозен декор в разнообразие от стилове, внушителен по един елегантен и индивидуален начин. Основният замисъл при построяването на този хотел е да излъчва блясък и дискретност. Съвременните посетители могат да се наслаждат на просторни стаи с високи тавани, декоративна украса, бани от италиански мрамор и уютен лоби бар.

Хотелът изумява с ексклузивен дизайн на интериора и перфектно обслужване, с персонализиран подход към всеки гост.

Royal Castle Hotel & Spa разполага с 54 двойни стаи, 69 джуниър суит, 4 vip апартамента, всеки от които е с тематичен дизайн в стил „Кънтри“, „Сафари“, „Холливуд“. Най-впечатляващ е президентският апартамент „Зодиак“, където на 300 кв.м са разположени всички удобства, включително и собствено СПА.

В спацентъра на хотела се

грижат за гостите с прогуктите на козметика Ligne St. Barth. Тук на 2000 кв.м са разположени седем стаи за спа терапии, гуш Виши, Хамам, Солено езеро и много други преживявания, които създават перфектен оазис за релакс и възстановяване на кожата, тялото и духа!

Royal Castle Hotel & Spa предлага и безброй кулинарни изкушения. Хотелът разполага с 3 ресторанта. Един от тях е италианският „Кастело“, а ресторант „Ротонда“ е предпочитано място за частно парти.

Хотелът има и 3 бара - англий-

ски бар-градина „Фюжън“, пул бар „Фонтан“, пура бар „Макануго“, както и винарна „Касъл“, разполагаща с две дегустационни зали. Тук може да се насладите на едни от най-добрите марки вина от цял свят в обстановка, ненадмината по своя стил и удобство.

Независимо дали искате пълен набор от услуги за почивка, или имате специални желания, свързани с корпоративно събитие, семинар, конференция, обучение или дори сватба, екипът на хотела ще ви предложи решение, което е точно за вас.

Виена - мярка за

СВЕТЛАНА ЖЕЛЕВА

Австрийската столица напълно заслужава да е лидер по качество на живота. Тя е стойка от минало и настояще, която не спира да се развива

За Виена може да се говори само със суперлативи. Австрийската столица е не само за поредна година най-гобият град за живеене на Стария континент и в света. Тя има хиляди красиви лица - гнездо на културата и изкуствата, утвърдено бизнес средище, притегателен център за посещения. И може би именно защото градът е модел за развитие за много други населени места, той не спира да се движи напред както в инфраструктурно отношение, така и в посока на социални дейности и

образование, култура и, разбира се, туризъм.

Растеж

Новата централна гара на Виена с големина 109 хектара е най-важният инфраструктурен проект на Виена. С изграждането му съоръжението ще има амбицията да бъде и най-голямата Централна гара в Европа. Покрай Зюдбанхоф се заформя и нов огромен жилищен комплекс. Става въпрос за мащабна инвестиция, при която ще се строят 5 хил. нови жилища за 13 хил. души, офиси на 550 хил. квадратни метра и, разбира се, зелени площи – цели

Изграждането на новата Централна гара продължава до 2015 година

стандарт

8 хектара. Училищата и детските градини в него ще го превърнат в „град в града“, разположен на най-възловата точка в трансевропейския транспорт.

През новата гара ще минават 1000 влака дневно, които ще превозват 145 хил. души. С изграждането на съоръжението се очаква железопътният транспорт да стане още по-атрактивен, в люта конкуренция с автомобилния и самолетния транспорт.

Цифрите

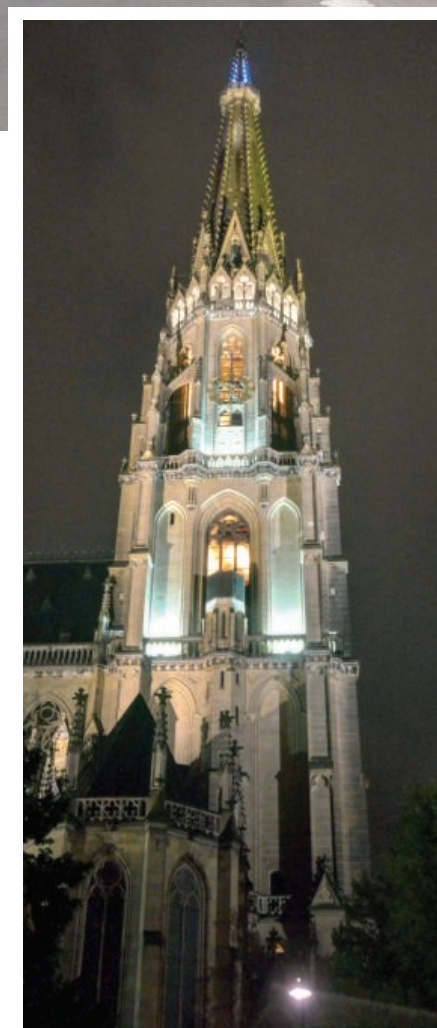
Средната годишна брутна работна заплата в Австрия е 24 843 евро. Безспорен лидер са топ мениджърите със 193 хил. евро възнаграждение. Най-зле платени са таксиметровите шофьори - едва 9 хил. годишно средна заплата.

В класацията на добре платени професии се нареждат лекари-

те – с близо 69 хил. евро заплата, следвани от шефовете на предприятия – с 67 хил. Чувствително по-зле платени, но все пак с добри доходи са шефовете на производства и гимназиалните учители - съответно по 55 хил. и 50 хил. евро. В средата на класацията са специалисти като медицински сестри, ватмани и електротехници, които получават 33 хил. и 30 хил. евро на година.

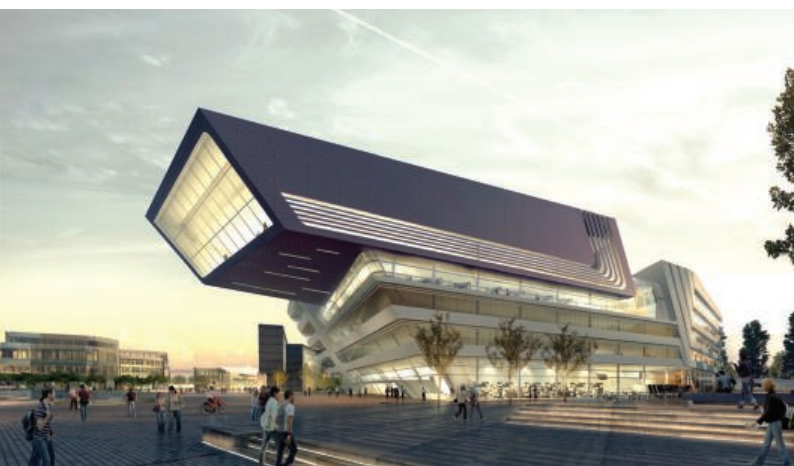
Сред нископлатените професии са фризьорите, градинарите и козметиците, които си докарват около 15 500 евро годишно.

Във Виена мъжкият квалифициран персонал взема средномесечно по 3300 евро, докато жените остават с доходи от около 2300 евро. Работниците в австрийската столица се трудят месечно за около 2100 евро, а жените, които упражняват неквалифициран труд, получават около 1450 евро, сочи

Катедралата „Св. Стефан“ в Нощта на църквите

HTTP://WWW.LANGENACKERKIRCHEN.AT

Кампусът е проектиран от световноизвестната архитектка Заха Хадид

Плановете на новия кампус на Икономическия университет

последно проучване, публикувано във в. „Кронецайтунг“.

По данни на Евростат провинциите Тирол и Залцбург са на челните места с най-малка европейска безработица - едва 2.5 на сто, при средна за Стария континент – 10.4 на сто. За Виена този показател е 7.9 на сто, като по младежка безработица столицата отчита 17.7 на сто, при средна за Европа - 22.9 на сто. В Тирол и в провинция Горна Австрия тя е по-ниска - 5.9 на сто, а също и в провинция Долна Австрия - 8.1 на сто.

Нов кампус

Новият икономически ВУЗ на Виена все още се строи, но отсега се знае, че ще е твърде малък като капацитет и още през това лято ще стане пренаселен.

Проектът вече „гълтна“ 500 млн. евро, които обаче няма да са достатъчни за всички желаещи студенти. 25 хиляди учещи се в икономическите специалности и 1500 служители, в това число и преподаватели, ще населят новия кампус.

Преподавателите обаче още отсега са заявили, че искат повече място за академична дейност и научни изследвания. По тази причина се обмисля да се закупи допълнителен терен. Ректорът на университета Кристоф Баделт обяви, че студентите ще се обучават в по-добри условия, но въпросът дали общата разгъната площ е достатъчна, остава спорен. ВУЗ-ът обаче ще търси начини да продължи да подобрява и развива възможностите на студентите за обучение и отдих.

Висшето учебно заведение ще разкрие с новата придобивка общо 3 хиляди работни места.

Сладоисти

Изразът „Дайте ми една тава от 16 и „гнойната“ – това е една от най-чуваните разговорни реплики на павилионите за наденички Würstelstand навсякъде из Виена. Става въпрос за поръчка от традиционните бира и наденички.

Местните си поръчват кутийка от най-продаваната виенска бира в Австрия Ottakringer, която се произвежда в 16-и район на австрийската столица. „Гнойната“ пък е описател-

Центърът на Баден и къщата, в която е отсядал Моцарт

но наименование на иначе вкусната местна наденичка, която се гарнира с кашкавал. Именно защото при запичането млечният продукт се разтопява и разтича, оттам идва и името.

И второто задължително нещо, което трябва да се вкуси във Виена, иначе все едно не сте били тук – тортата „Сахер“. Все още най-доброто място за предлагането ѝ е едноименният хотел срещу Операта в самото сърце на града. Но може да се опита и на много други места – важно е да се спазва традицията и да се опита. Разбира се, с прочутото виенско кафе.

Историята

През май австрийската столица организира зашеметяващо събитие - безплатна Нощ на църквите (Lange Nacht der Kirchen), подобно на едно друго събитие, станало традиция - Нощта на музеите (Lange Nacht der

Museum). Емблематични катедрали и манастири на Виена отвориха врати за стотиците туристи, посрещаха ги с меси, с кратки, но впечатляващи беседи за създаването на една или друга фреска или фигурална композиция, с окуражаващи молитви от амвона, с развеждане из местенца от манастири и оргени, непристъпни през останалото време на годината.

Катедралата „Св. Стефан“ (Шефансдом) отново държеше палмата на първенството по интерес с авангардните си идеи – лазерно шоу отвън, а вътре - с най-популярните меси и религиозна музика, изпълнени на живо от класически оркестър. Църквата „Сан Салваторе“ в покъсните часове на нощта стана за кратко сцена на рок и поп концерти. В една от залите на Доминиканския орган монахини учеха малки и големи как да си направят мънистен корда с Разпятие Христово.

В редки моменти се отварят някои от другите забележителни църкви на града- църквата на св. Рупрехт, която е най-старата във Виена, както и „Хейлиге Кройц“, гатуираща от XVI век.

Когато минавате покрай Паметника на Гутенберг, разгледайте и Музея на плюшените мечета. Малката импровизирана витрина връща към детството, защото почти всеки от нас е имал любима плюшена играчка.

Повечето музеи на Виена ще ви „гълнат“ почти цял ден за разглеждане на всеки от тях. Ако изберете Военноисторическия, не пропускайте да видите автентич-

Виенската опера в центъра на града е притегателно място за туристите

ния кът, свързан с реликвите от убийството на престолонаследника Франц Фердинанд и съпругата му София на 28 юни 1914 г., което е повод за започване на Първата световна война. Тук е окървавената униформа на кралската особа, фотоси показват уникални кадри от убийството в Сарафово 6 минути преди покушението, както и живота в двореца във Виена, лични вещи на Фердинанд, три от револверите на атентаторите и впечатляващата черна 6-местна лимузина, с която е пътувала първата двойка. Мотото, под което се показват разнообразните военни експозиции, е „Мястото на войните е в музеите“.

На една ръка разстояние

Виена предлага безброй възможности да продължите пътуването си из по-близки и по-далечни места и пак да бъдете в сърцето на Европа. Едно от тях е Братислава - пътуването с австрийските железници е гарантирано на всеки час, а цената

е само 15 евро за отиване и връщане. Жп билетът важи и за градския транспорт в Братислава. Словашката столица е само на 60-ина километра от Виена.

Друга възможност е да отидете в едно малко, но прекрасно местенце в Южна Моравия, наречено Зноймо. Австрийските железници ви информират с месеци напред за програмата в градчето - културни празници, бирфест и други прояви, така че туристът може да избере точния момент, в който ще се чувства най-добре там. Цената е повече от атрактивна - 18 евро отиване и връщане, а забележителностите на Зноймо са десетки. Времето за превоз е само час и половина в едната посока.

Отидете и в Баден. Градчето, което може да се нарече „Виенската Банка“ с някои елементи направо „копира“ Виена - с паметника на жертвите на чумата, с преклонението си пред Моцарт, Бетовен, Ланер и Щраус, с баровската централна търговска улица „Грабен“, катедралата „Св. Стефан“.

Баден има прекрасни минерални

извори, музей на куклите, а тук великият Бетовен през лятото на три последователни години - 1821, 1822 и 1823 г., твори в уютен дом в самото сърце на града. И остава велико произведение от престоя си - прочутата Девета симфония, която днес е химн на Европа.

Иначе възможностите за присътигане в Баден са повече от лесни. Комуникацията с Виена е осигурена и с градски трамвай, който тръгва от Виенската опера и струва едва 4 евро в едната посока. S-Bahn-ът се движи през околните селища на Виена и пътуването е доста опознавателно. Друга възможност е с влаковете, някои от които тръгват от Wien Mitte.

Виенските общинари планират Баденската железница да стане нещо средно между жп влак и трамвай. Инвестицията ще възлиза на 217 млн. евро, като разходите ще се поделят между община Виена, провинция Долна Австрия и Баденската железопътна компания. През 2021 г. моторисата ще се движи го градчето през интервал от 7.5 минути.

Дори и да не мръднете от Виена, много дни ще са ви необходими да видите всички красоти на града - дворци, музеи, паркове, улици и всякакви привлекателни кътчета. Тук всеки може да намери свои любими места, заради които да се връща или дори да остане.

Градът предлага безброй исторически, културни и архитектурни забележителности за туристите - на снимката - Двоцърът Хофбург

Ваканция
за тялото
и духа с

ЛъкиФит

Програмите за отслабване на Апартохотел Лъки Банско гарантират 6% трайно намаляване на телесното тегло за първата седмица

ЛъкиФит е най-посещаваната и известна програма за намаляване на телесното тегло, която се провежда вече 5-а година в петзвездния Апартохотел Лъки Банско.

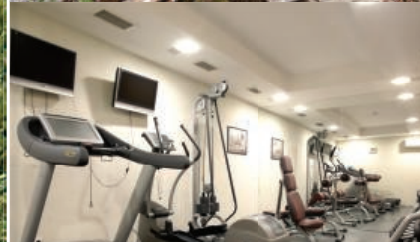
Програмата ЛъкиФит е разработена на базата на ефективната комбинация „храна и фитнес“ от проф. Божидар Попов, ръководител на катедрата по хигиена, медицинска екология и хранене към катедрата по „Диететика“ на МУ, София.

Тя е подходяща възможност за уединение за онези, които искат да променят режима си на хранене и начина си на живот. ЛъкиФит е програма за тези, които никога не са практикували физически дейности и не натовазва внезапно организма. Тя е програма за здравословно отслабване с дневен режим от 1200 калории, който изключва гладуването, но съчетава храната и движението. При спазване на пълния режим участниците в

ЛъкиФит намаляват теглото си с 6% през първата седмица. Целта е постепенно, здравословно и трайно отслабване от 20% годишно. По този начин излишните килограми никога не се връщат обратно. Диетичните програми включват 4 хранения на ден, а участниците в тях не се оплакват от усещане за глад, докато изградят нови трайни навици за подходящия за тях начин на хранене. Програмите се провеждат под медицински контрол, а в края им всеки участник получава индивидуална програма за хранене.

Ваканцията с ЛъкиФит е концепция с четири програми, която трае 7 или 14 дни, а онези, които искат да усетят атмосферата ѝ или са изключително ангажирани, могат да ползват уикенд-пакет с алтернативна минипрограма на ЛъкиФит.

При ЛъкиФит Стандарт, ЛъкиФит Плюс и ЛъкиФит Ултра акцентът е върху намаляването на телесното тегло и ексклузивната

програма за отслабване. ЛъкиФит Антистрес е точното място за всички, които искат да заменят умственото натоварване с истинска почивка.

След 7-ия ден на участие в програмата цените на услугите са с 25% намаление, а повторното записване е с 30% отстъпка.

Всички програми протичат в Апартохотел Лъки Банско, който предлага 5-звездно обслужване, обзавеждане и оборудване и максимален комфорт на своите гости - вътрешен и външен плувен басейн, хидроджет, ресторант с вкусна и разнообразна кухня, уютен лоби бар, детски клуб, интернет зала и безплатна високоскоростна интернет връзка в целия хотел, SPA център със закрит басейн и джакузи, сауна, парна баня, фитнес с TechnoGym оборудване.

Самите програми включват специално приготвена храна за участниците, планински преходи, езда, водна гимнастика, калане-

тика, фитнес и многообразие от SPA програми и масажи, които подпомагат организма в борбата му с калориите и стреса. В програмата има много забавления – курсове по народни и класически танци, екскурзии до най-интересните забележителности в района (уникалната църква в с. Добърско, резерват „Танцуващите мечки“ в Белица, с. Лещен – с. Ковачевица, Рилският манастир, Мелник - Рोजенски манастир - Рупите), а за свободното време е приготвена колекция от нови филми.

Гостите на Апартохотел Лъки Банско - от най-малките до най-възрастните, също могат да се включат във всекидневните планински преходи, организирани от програмата ЛъкиФит, които са ненатоварващи, но изключително приятни и интересни за всички.

Програмата ЛъкиФит е различна от всички традиционни методи за отслабване и борба със стреса.

Нова КАЛЕДОНИЯ - френският рай

Земя на контрасти, спиращи дъха природни красоти и уникални растителни и животински видове, тихоокеанският архипелаг е рядък дар за всички сетива

БЛАГОВЕСТА КИРИЛОВА

23 градуса – толкова е средната годишна температура в Нова Каледония. Там никога не е прекалено горещо или прекалено студено. През най-топлия и влажен период градусите не надхвърлят 30, а през най-хладния и сух – не падат под 20. Съвсем закономерно, водата също е топла целогодишно. Освен това е кристално чиста и във всеки нюанс на синьото, който човек може да си представи. Прекрасна вода, гosuщ като тази от пощенските картички, пълна с главозамайващо разнообразие от риби във всякакви цветове и размери и обграждаща безкрайни бели плажове, много от които съвсем пуссти.

На фона на претъпканите и презастроени морски курорти по света и у нас Нова Каледония звучи като описание на земния рай. И в действителност е точно това. Рай в сърцето на Тихия океан, на 1200 км източно от Австралия и на 16 хиляди км източно от Франция, чието владение е. Комбинираща традиционно и модерно настред стотици километри девствена природа, Нова Каледония не е просто място, а изживяване.

Територията

Общата площ на архипелага е 18 576 кв. км, като главният остров е дълъг около 500 км и широк 50. Основната територия е разделена наполовина по дължината си от планинска верига, естествена граница между два много различни един от

друг региона. Източният бряг е екзотичен рай с буйна растителност, зелени долини, великолепни водопади и диви реки. Западният е по-сух – с безкрайни бели плажове, огромни савани и равнини, предоставящи добри условия за животновъдство. В южната част на този регион се намира столицата Нумеа – икономическото и географско сърце на страната.

Освен главния остров, архипелагът включва още 4 по-големи – Лифу, Маре, Увеа и Ил де Пин, както и няколко малки. Лагуната на Нова Каледония, която е една от най-големите в света, обхваща 24 хиляди кв. км и е обградена от коралов риф. Той е включен в Списъка на световното природно и културно наследство на ЮНЕСКО и е вторият най-дълъг на планетата след Големия бариерен риф край Австралия.

Биоразнообразието

Нова Каледония е дом на близо 4300 вида сухоземни животни, 1700 вида риби, 6500 вида морски безгръбначни и 3500 вида растения. Това я прави територията с най-голямо биоразнообразие на квадратен километър в целия свят. Немалко от животните и растенията се срещат само

Музеят на Нова Каледония в столицата Нумеа разполага с богата колекция от артефакти и исторически сведения за живота на канаките

Във водите на Нова Каледония живеят около 1700 вида риби

там – не само отделните видове, но цели семейства не могат да оцелеят никъде другаде. „Виновник“ за това е централната планинска верига, създава земни образувания и микроклимати, в които въпросните видове могат да съществуват.

Една от най-интересните птици, срещащи се единствено на главния остров и на Маре, е новокаледонският гарван. Той е известен с изключителната си интелигентност и със способността си да прави сложни инструменти, с които си служи за разрешаване на различни трудности. В това отношение гарванът превъзхожда всички други животни, изучавани някога, дори приматите.

Друга уникална за региона птица, която не спира да вълнува

Културният център Тжибау в столицата Нумеа съществува от 15 години и е сред задължителните за туристите атракции

орнитолозите по света, е т. нар. кагу. Тя не може да лети, но тича изключително бързо и използва крилетата си за изкачване по клоните на дърветата, както и за плъзгане по земята. Единствено на архипелага живее и най-големият гълъб в света – Дукула голиат, наричан още имперски.

Хората

На архипелага живеят малко над 250 хиляди души. 40% от тях принадлежат към коренното население канаки, близо 30% са европейци, а останалите са таитяни, индонезийци, вьетнамци и други азиатци. Социалната структура

на канаките е базирана на кланове, които се самоопределят като земни или като морски – в зависимост от заниманията на предците им и мястото, където са живели. Всеки клан принадлежи към определено племе. Те са точно 341 на брой – всяко предвождано от вожд, и са обединени в 57 общности, които пък разполагат с по един главен вожд. Канаките имат свой президент, който се избира всяка година през август или септември. Въпроси, свързани с бракове, разводи, осиновявания и наследство, както и споровете за земя се разрешават от местните управници, като техните решения обикновено се зачитат от френската администрация. Тя обаче се занимава с всички наказателни и съдебни дела, тъй като някои елементи на правораздавателната система на канаките са в разрез с упражняването на човешките права във Франция.

Около половината европейци, живеещи в Нова Каледония, са родени там и притежават наследствени земи и имоти. Наричат се калдоши и не приемат нито канаките, нито наскоро установилите се на острова европейци. Онези от тях, пристигнали от Франция, са наричани метроси. Именно френският е и официалният език в Нова Каледония, макар че на архипелага съществуват 28 различни местни диалекта.

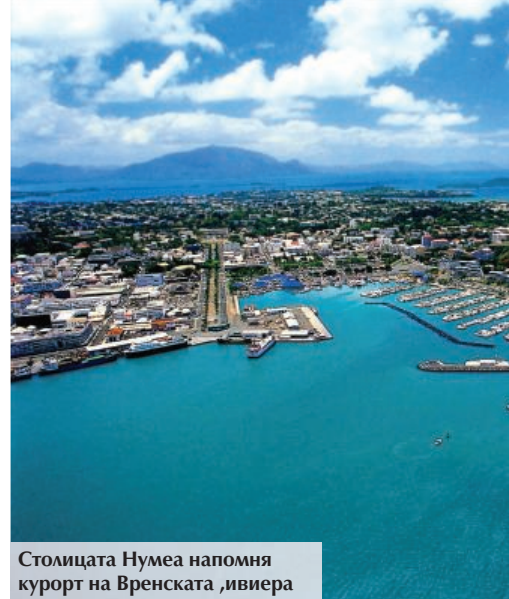
Историята

Най-ранните следи от човешко присъствие на архипелага са от 800 г. пр. Хр., а европейците стъпват за първи път там през септември 1774 г. По време на второто си тихоокеанско плаване британският пътешественик и изследовател Джеймс Кук открива островите и ги кръщава Нова Каледония, тъй като североизточната част на основния му напомня за Шотландия. През следващия век европейските посещения на архипелага са спорадични. Стават по-чести чак през 1840 г. заради засиления интерес към сандаловото дърво от региона.

На 24 септември 1853 г. по заповед на Наполеон III Нова Каледония официално е обявена за френско владение. Около година по-късно е основана и столицата Нумеа, а на главния остров вече са се установили няколко десетки френски семейства. Канаките се противопоставят на чуждото заселничество и това слага началото на дълъг пери-

Група деца канаки. Повечето представители на коренното население живеят в бедност

Столицата Нумеа напомня курорт на Вренската дивизия

Две жени канаки приготвят традиционното и много популярно ястие буня

од на кървави конфронтации между тях и белите колонизатори. Цели кланове са настанени в специални резервати на по-малките острови, а земята им е отнета. Нова Каледония става затворническа колония и от 60-те години на XIX век до края му там са транспортирани около 22 хиляди престъпници. След излежаването на присъдата им е дадена земя и повечето от тях остават на островите.

Междувременно там са открити богати залежи на никел и е построена първата мина за добиването му. Французите започват да докарват работници за нея – първо от съседните острови, а впоследствие и от Азия. През 1920 г., заради въоръжените сблъсъци с белите и болестите, донесени от тях, броят на канаките е едва 27 хиляди – двойно по-малък от този 40 години по-рано. След края на Втората световна война всички жители на Нова Каледония, независимо от етническата им принадлежност, получават френско гражданство. През следващите 2 десетилет-

тия европейската популация на островите започва да нараства с бързи темпове и канаките стават малцинство. Следва нов период на кървави конфликти и неуспешна борба за независимост. На 5 май 1998 г. е подписано Нумеанското съглашение, според което през следващите 20 години ще се извършва постепенно прехвърляне на влияние на местното правителство. Между 2014 и 2018 г. се очаква да се състои референдум за независимост на Нова Каледония от Франция.

Икономиката и туризмът

Най-добре развита в икономическо отношение е южната част на големия остров, където се намира столицата Нумеа. Финансовата подкрепа от страна на Франция е значителна, като надхвърля 15% от брутният вътрешен продукт на Нова Каледония. По-голямата част от земята не е подходяща за селско стопанство и поради тази причина почти всички хранителни продукти се внасят. В същото време обаче

Една от мините за добиване на никел в Нова Каледония

Една от горите на архипелага е с формата на сърце

архипелагът е един от най-големите производители на сладки картофи, кокосови орехи и живовляк в света. Около 25% от никела на планетата също се добива там.

Като цяло канаките са бедни и безработни. Някои преживяват от риболов и селско стопанство, други работят по мините, като продавачи и като обслужващ персонал по хотелите и заведенията.

Цените на стоките и услугите в Нова Каледония са доста по-високи от тези в азиатските страни, но по-ниски от тези в Австралия. Бутилка бира в супермаркета например, е между 1 и 2 евро, а средната цена на основно ястие в ресторант в Нумеа – 20 евро.

Туризмът на архипелага не е достатъчно развит и посетителите са само около 100 хиляди годишно. Тъй като Япония е сравнително близо, туристите са предимно от там. Пристигат обаче и богаташи от САЩ и Европа. Възможностите за настаняване са разнообразни – от палатки в къмпинзи, през бунгала в селски тип до луксозни петзвездни хотели и вили.

„Тонтута“ – международното летище на Нова Каледония, се намира на 50 км северно от Нумеа и осъществява полети от и до Париж, Токио, Сидни, Оуклнд, Бризбейн, Осака, Фиджи и Сеул. На морската

гара в Нумеа пък има специално пристанище за круизни кораби. Отделно от него има няколко яхтени пристанища.

Храната

В Нумеа изобилства от ресторанти, предлагащи разнообразни специалитети от френската и азиатската кухня. Тъй като цените в тях са доста високи, туристите с по-ограничен бюджет, както и авантюристично настроените, се хранят предимно в закусвалните и заведенията, залагащи на традиционна местна кухня. Ястията, типични за нея, се приготвят предимно с раци, скариди, кокосови орехи, еленско и свинско месо и плодове.

Най-популярният специалитет на канаките е т. нар. буня. Той съдържа сладки картофи, зеленчуци и няколко вида месо и морски дарове, мариновани в кокосово мляко, а след това увити в бананови листа и оставени да престоят няколко часа върху камъни, нагорещавани на открит огън.

Любими на канаките са също ястията, съдържащи вид дебели бели червеи. Те се консумират печени или сурови, като се твърди, че имат вкус на лешник.

Атракциите и развлеченията

Със своите тротоарни кафенета, скъпи бутици и прекрасни плажове, обградени от палмови гървета, столицата Нумеа напомня Френската ривиера. Неслучайно става все по-популярна дестинация за туристите с много дълбоки джобове, търсещи съчетание между лукс и спокойствие. По отношение на архитектурата градът е пъстра смесица между модерно и колониално, като разполага с катедрала, няколко музея и огромен пазар с как-

ви ли не стоки, включително творби на местни майстори и бижутери. Една от основните туристически атракции в града е културният център „Тжибау“. Той отваря врати през 1998 г., построен е на близо 9 хиляди кв. метра площ и освен с архитектурата си, впечатлява с идеята си да служи като свидетелство за постиженията на канаките в различни области.

На заинтригуваните от чудесата на растителния и животинския свят Нумеа също предостава много атракции. В града се намира един от водещите световни центрове за изследване на морския живот, наречен Аквариум на лагуна. Наблизо има също ботаническа и зоологическа градина, както и горски парк, където могат да бъдат видени много от уникалните за архипелага растения и животни. Един от най-фотографираните от туристите обекти в покрайнините на града пък е огромният фар. Той е построен в Париж по време на управлението на Наполеон III (1852-1870 г.) и впоследствие е пренесен на острова парче по парче.

Извън Нумеа забележителностите също не са никак малко, но са преди всичко от категорията природни – както на основния остров, така и на другите. Безкрайни тропически гори, спиращи гъха водопади, девствени плажове, реки и езера и, разбира се, лагуна и кораловият риф очакват авантюристите и любителите на природата. Вариантите за придвижването го и из тях са много – пеша, на кон, с планински бегач, с моторна лодка или с кану. Може да се избира също между организирани екскурзии с водач и самостоятелни обиколки. По обясними причини Нова Каледония е любима дестинация на търсачите на силни усещания – най-вече гмуркачи и сърфисти. **И**

Doha Port Stadium

Футболни страсти в пустинята

ЛЮДМИЛ ЗАХАРИЕВ

Веднага след изненадващото решение на Международната футболна федерация Световното първенство по футбол през 2022 година да се проведе в Катар, емирството започна подготовката. Държавата досега не е приемала подобни по мащаб спортни прояви, но представеният невероятен футуристичен проект гадерамо за кандидатурата ѝ. Катар е и най-малката страна, домакинствала някога световно първенство. След публикациите на редица автори-

тетни френски издания, че Катар е спечелил благодарение на покупки за десетки милиони долара, президентът на УЕФА Мишел Платини категорично опровергава информацията и отново вниманието е насочено изцяло върху невероятните инфраструктурни проекти в страната.

Още през 2010 година Катар представи първите стадиони, с които ще кандидатства за домакинството през 2022 година. От организационния комитет са готови с отговор и на най-сериозния проблем пред страната в стремежа ѝ да организира мондиала – жегата.

За домакинството си на Мондиал 2022 Катар се готви да смае света с грандиозни архитектурни чудеса. Не спират обаче и скандалите, свързани със събитието

Макар природата да не е особено подходяща за футбол, домакините са решили да компенсират климатичните несъвършенства с гигантски финансови и инфраструктурни инвестиции. Всички новоизградени стадиони ще са проектирани така, че с климатични системи температурата на терена да бъде поддържана на 27 градуса при 50 градуса външна температура.

Проектите са на Albert Speer & Partners и всеки от стадионите се отличава с някакъв характерен

Бъдещият Sports City Stadium

Al-Rayyan Stadium

по футбол през 2022 г. първото в света спортно събитие на открито с регулирана температура. Според първоначалните изчисления над 107 млрд. паунда ще струва изграждането и модернизирването на общо 12 арени.

Най-впечатляващата от тях се казва Sports City Stadium и е с капацитет от 47 560 места. Архитектурата на този стадион е вдъхновена от традиционните арабски палатки. Съоръжението ще разполага с частично подвижен покрив, подвижен терен, който ще може да се прибира, и трансформирани се трибуни.

Освен това стадионът е на

елемент като например огромна мембрана за представяне на последните репортажи. Културата на Катар е в основата на архитектурния стил.

Конструкциите са така проектирани, че да могат да се възползват от многото слънчева светлина в Катар, като чрез фотосоларни технологии осигуряват повечето от необходимата електрическа енергия за функционирането на стадиона. С помощта на иновативни технологии за контрол на климата температурите в стадионите ще бъдат под 28 градуса, независимо от страшната горещина. Това би направило Световното първенство

Al-Wakrah stadium

път да се превърне в най-скъпото спортно съоръжение. Според гизайнера Дан Мейс плановете за увеличаване на капацитета му от 46 800 до 65 000 сегащи места ще вдигне разходите по построяването му до 2 млрд. долара. За сравнение, новопостроеният 80-хиляден олимпийски стадион за игрите в Лондон през 2012 г. струва 867 млн. долара. До момента най-скъпият стадион в света е лондонският „Уембли“ на стойност 1.3 млрд. долара и капацитет от 90 хил. сегащи места.

Другата арена, простираща се извън рамките на човешкото въображение, се казва Doha Port Stadium. Той ще бъде изграден напълно на модулна принцип на изкуствен полуостров. Водите на морето ще преливат до външните му фасади, осигурявайки процеса на охлаждане. Зрителите ще могат да стигнат до него с морско такси или кораб, а капацитетът му ще е почти 45 000 места. След първенството той ще бъде демонтиран и пратен в развиващите се страни.

бъде разположен на 15 километра северно от Доха, а авторите на проекта определят Лусаил като „град-икона на XXI век, отбелязващ специалното културно и географско наследство на Катар в Персийския залив“. Очаква се популацията на Лусаил да достигне 200 000 души.

Заради високите очаквания за

то на хотелски стаи и жилища по наем за световното по футбол ще нарасне значително, затова още отсега емирството е отделило 40 на сто от бюджета си, за да финансира инфраструктурни проекти.

Като част от кандидатурата си Катар обяви началото на проект за жп линия и метро на обща

Проектът за метрото на Доха

Освен стадионите обаче, катарците се захващат с амбициозната задача да вдигнат инфраструктурата на ниво. 28 милиарда паунда ще бъдат отделени и за изграждането на изцяло нов град - Лусаил, който ще приеме мача на откриването и финала на напреварата.

Лусаил ще бъде построен в района на Източен Катар, като съвсем естествено футболното съоръжение ще бъде една от неговите основни атракции. Градът ще

посещаемост на Световното първенство по футбол страната ще строи и изкуствен остров за около 4 млрд. паунда. На бъдещия остров Орикс ще бъдат построени луксозни вили и воден парк, а 5 круизни кораба ще се ползват като плаващи хотели, съобщават от строителната компания Varwa Real Estate. В хотелите ще могат да се настанят около 25 хил. души, а самият остров ще е с капацитет още 20-25 хил. души. Очакванията са, че търсене-

стойност над 29 млрд. паунда. Сред планираните подобрения по отношение на транспорта влиза разширяването на международното летище в Доха, както и построяването на съвсем ново пристанище, което да улесни още повече транспорта и придвижването на гостите на емирството по време на Световното първенство.

По настоящия план на конструкция, новото пристанище в Доха би трябвало да бъде готово през 2023-а, но инвеститорите са готови да форсират изпълнението на проекта навреме за мондиала. Очаква се първите метролинии в Доха да бъдат пуснати в действие през 2015-а, но засега този проект изостава от първоначалния график.

Заради непоносимата жегата и докладите, показващи, че летните температури в страната могат да бъдат опасно високи за здравето на всички участници и гости, редуца футболни звезди и дейци са се обявили за провеждането на форума през зимата. Крайното решение за това трябва да бъде взето най-късно до 2015 г., за да се даде достатъчно време на националните лиги

да се реорганизируют.

Колко точно ще струва изграждането на инфраструктурата, не е ясно. „Бюджетът не е постоянна цифра“, казват от една от проектиращите фирми Populous. Освен това идеите за проектите са все още в процес на развитие.

Заг мащабните проекти, пред-

най-често емигранти от Непал и Филипините, живеят в много тесни стаи, в които няма климатици, а температурите стигат до 50 градуса.

Проблем за организаторите може да се окаже и консервативното възпитание на местните и строгият ислям, който проповядват. Въпреки

музеи.

Въпросът и за икономическата полза от провеждането на световното първенство в страната е уклончиво разглеждан дори и от най-големите оптимисти, занимаващи се с организацията на форума.

Факт е, че подготвяното изумително Световно първенство по футбол в Катар е изцяло следствие на отличното икономическо състояние на страната. А то се дължи основно на третите най-големи резерви на природен газ в света. Катар е и водещият износител на втечен природен газ. Резултатът от това е, че една десета от населението на Катар, или 29 000 души, са милионери.

Държавният инвестиционен фонд на страната Qatar Investment Authority (QIA) е 12-ият най-голям в света с 85 млрд. долара активи под управление. Посредством своите холдинги и подразделения фондът притежава милиарди в недвижими имоти, търговски, спортни, финансови и културни инвестиции, сред

ставяващи най-смелите идеи на архитектите, и революцията в организацията на най-големите футболни форуми обаче се крият редица слабости. След скандала с корупцията по най-високите етажи на футболната администрация, нови спорни данни повдигнаха завесата за финалния резултат от организацията на шампионата.

Появиха се информации за нечовешките условия на работа, пред които са изправени хората, трудещи се по изграждането на стадионите в пустинята, и това предизвика редица реакции. „Катар е държава на търговия с роби. За да се изгради инфраструктурата, най-вероятно ще умрат повече работници от 736-те футболисти, които ще са на терена на Световното първенство“, заяви генералният секретар на Международната конфедерация на профсъюзите Шарън Бароу.

Въпреки че катарците живеят в най-богатата страна в света с БВП на глава от населението за 2012 г. в размер на над 106 000 долара, чуждите работници получават възнаграждение от по-малко от едно евро на час. Трудещите се,

Бъдещото летище в столицата след разширението

че пред очите на света Катар гради либерален имидж, продажбата на алкохол и свободното поведение на гостуващите фенове вероятно ще причинят много главоболия в държавата. Катарците дори са обмислили вариант, с който по деликатен начин да отвличат „алкохолните“ мисли на гостите си. Значителна част от инвестициите за първенството ще бъдат направени в сферата на туризма с развиването на обиколки на забележителности и

които и дял в британската банка Barclays и холандската петролна компания Shell.

Така 9 години преди началото на неповторимото футболно лято в Катар остават големите очаквания за смелите идеи на архитектите, съмненията за задкулисни договори по най-високите нива на футболната власт и амбициите на катарските шейхове за впечатляващо инфраструктурно израстване, което би изумило цял свят.

ADM dental care studio

предлага на Вас и Вашето семейство висококвалифицирана грижа във всички области на денталната медицина:

- ✓ профилактика
- ✓ комплексни лечения и възстановявания
- ✓ естетични корекции
- ✓ дизайн на усмивката
- ✓ пародонтология
- ✓ имплантология
- ✓ лечение под седация
- ✓ ортодонтия
- ✓ микробиологична диагностика
- ✓ декорации и избелване на зъби
- ✓ дентална козметика- филъри на устни и назолабиални гънки

Ние знаем как да направим усмивката Ви по-красива !

КОНТАКТИ:

гр. София , бул.България 118,
Бизнес център АБАКУС, офис 6 А
тел. +359 2 / 866 56 31; 866 57 21
mob. +359 / 885 30 20 70
office@adm-dentalstudio.com
www.adm-dentalstudio.com
www.facebook.com/pages/ADM-dental-care-studio

ADM
dental care studio

РЕСТОРАНТ ЕДНО ВРЕМЕ

ЕЗЕРОТО АРИАНА

ИМЕ РАБОТИМ САМО С
НАТУРАЛНИ ПРОДУКТИ

За резервации и доставки по домовете:

0888 22 33 55